

İş dünyasının sorunları

(Öncelikler, beklentiler
ve çözümler)

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞ ADAMLARI DERNEĞİ

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

İŞ DÜNYASININ SORUNLARI
(Öncelikler, Beklentiler ve Çözümler)

İSTANBUL

ARALIK 1987

(Yayın No: TİSİAD-T/87.12.108)

Cumhuriyet Cad. Ferah Apt. 233/9-10, Harbiye/İstanbul.

Bu raporun tamamı veya bir bölümü TÜSİAD
İş Dünyasının Sorunları (Öncelikler, Bek-
lentiler ve Çözümler) referansı zikredil-
mek kaydıyla yayınlanabilir.

İ Ç İ N D E K İ L E R

1	1. GİRİŞ - ÖRNEK KAPSAMI VE TEMSİL NİTELİĞİ
11	II. İŞ DÜNYASININ SORUNLARI
18	III. FİNANSMAN SORUNLARI
24	IV. PERSONEL SORUNLARI
32	V. ÜRETİM SORUNLARI
36	VI. YATIRIM SORUNLARI
38	VII. PAZARLAMA SORUNLARI
42	VIII. DİĞER İŞYERLERİ İLE İLGİLİ SORUNLAR
44	IX. İHRACAT İLE İLGİLİ SORUNLAR
51	X. İTHALAT İLE İLGİLİ SORUNLAR
55	XI. KAMU HİZMETLERİ İLE İLGİLİ SORUNLAR
57	XII. DEVLET DAİRELERİYLE İLGİLİ SORUNLAR
59	XIII. BELEDİYELERLE İLGİLİ SORUNLAR
62	XIV. DÜNYA EKONOMİK KONJONKTÜRÜ İLE İLGİLİ SORUNLAR
64	XV. MESLEK KURULUŞLARI İLE İLGİLİ SORUNLAR
65	XVI. AVRUPA TOPLULUĞU İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER
69	XVII. YENİ İŞYERİ KURULMASI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER
74	XVIII. EKONOMİMİZİN EN ÖNEMLİ SORUNLARI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER
	EK İŞ DÜNYASININ SORUNLARI ARAŞTIRMASI
	SORU KAÇIDI

ÖZET VE SONUÇ

Ö N S Ö Z

TÜSİAD kuruluşundan bu yana Türk Ekonomisinin sorunlarını bilimsel ve taraf-sız bir açıdan inceleyerek sonuçlarını Türkçe ve/veya İngilizce olmak üzere yaptığı yayınlarla kamuoyunun bilgisine sunmaktadır.

"Türkiye'de İş Dünyasının Sorunları" TÜSİAD'ın 1987 yılı çalışma programında yer alan konuların başında gelmektedir. Bu çalışma ile 1980'de uygulamaya ko-nulan piyasa ekonomisi uygulamalarının iş alanında halen ne gibi değişiklikler ve sorunlar getirdiğini anketlerle saptamak ve bu konuda yapılacak çalışmalara veri sağlamak amaçlanmıştır.

TÜSİAD tarafından hazırlanan araştırma projesini geliştirme ve gerçekleştirme sorumluluğu Boğaziçi Üniversitesi'nden Doç.Dr.Yılmaz Esmet, Prof.Dr.Hamit Fişek, Doç.Dr.Erşin Kalaycıoğlu, Doç.Dr.Süleyman Öznuccur tarafından üstle-nilmiştir.

Bu yayında yer alan rakam, bulgu ve yorumların, araştırmacıların kişisel değer-leştirme ve bunların TÜSİAD görüşleri ile uygunluğunun tartışma ko-nusu olmayacağı açıktır.

Bu araştırmada, iş dünyasının sorunlarını belirlemek amacıyla 1004 firma yöneticisiyle yüz yüze görüşme metoduyla anket yapılmıştır.

Kısa vadeli finansman sorunlarının başında piyasadan tahsilatta karşılaşılan güçlükler ve banka kredilerinin pahalı olması; uzun vadeli finansman sorunlarının başında ise yatırım kredilerinin çok pahalı olması, yatırım kredisi almaktaaki güçlükler ve özsermayenin yetersizliği gelmektedir.

Günümüzde iyi çalışan bir sermaye piyasasının yokluğu önemli bir sorun olarak görülmemekle birlikte, uzun vadede, uzun vadeli finansman sorununun çözümünde iyi çalışan bir sermaye piyasasının önemli katkısı olacağı düşünülmektedir.

Personel sorunlarının çözüm yolları olarak iş başında eğitim ile mesleki kuruluşlar tarafından düzenlenecek eğitim kursları ve seminerler başta olmak-
tedirler. Daha sonra ise milli eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesi ve mali
imkanların artırılması gerekmektedir.

Yatırım ile ilgili sorunların en önemlileri kredi teminindeki güçlükler ve faiz hadlerinin yüksek olmasıdır. Yatırım sorunlarının çözümünü için kredi faizlerinin düşürülmesi gerektiği düşünülmektedir.

Firmaların önemli gördükleri diğer bir sorun da pazarlama ile ilgilidir. Bu sorunlar arasında ödemelerin gecikmesi, fazla rekabet, yetersiz bayi sistemi ve piyasadaki ucuz ve kalitesiz mallar önemli görülmektedir. Pazarlama sorunlarının çözümünü piyasa şartlarının ve ekonomik yapının değişmesi yanında firmaların

nin kendi olanaklarını arttırmasına ve dış pazarlara açılmaya bağlanmaktadır.

Firmaların diğer işyerleri ile olan ilişkilerinde de sorunlar mevcuttur. Bunların başında ödemelerin gecikmesi ve diğer firmaların verdiği mal ve/veya hizmetin kalitesiz olması gelmektedir. Sorunun çözümü işyerinin ilişkide olduğu diğer kuruluş ve hükümetin yeterli denetim yapmasına bağlanmaktadır.

İhracat sorunu firmaların yüzde 5,2'sinde en önemli sorun olarak görülmektedir. İhracat sorunlarının başında diğer ülke kotaları, bürökrasinin tutum, mevzuat, bilgi/tecrübe eksikliği ve maliyetlerin yüksek olması gelmektedir. Diğer ülke kotaları özellikle doküman ve giyim sektörü için çok önemli olmaktadır. İhracat sorununun çözümü için mevzuat değişikliği, hükümetin mali desteği ve dış pazarlarda örgütlenme önerilmektedir.

İthalat ile ilgili sorunların başında da bürökrasi, mevzuat ve maliyetlerin yüksek olması gelmektedir. Bu sorunun çözümü için de mevzuat değişikliği ve kırtasiyeciliğin azaltılması arzu edilmektedir.

Kamu hizmetleri arasında ulaştırma, enerji ve PTT hizmetleri yetersiz görülmektedir. Enerjinin pahalı olması da önemli bir sorundur. Sorunun çözümü hükümetin alt yapı yatırımları yapmasına ve yerel yönetimlerin sorunlarla ilgilenmesine bağlanmaktadır.

İşyerlerinin yüzde 7'sinin en önemli sorunları devlet daireleri veya belediyeler ile ilgilidir. Sistemde gereksiz muamelelerin çokluğu, mevzuat ve sistemin yavaş çalışması en önemli şikayet konularıdır. Memurların tutum ve tavırları da sorun olarak görülmektedir. Yerel yönetim karar ve uygulamalarının yarıttığı sorunlar ise belediyelerle ilgili sorunlar arasında ilk sırayı almaktadır. Mevzuatta ve uygulamalarda önemli değişiklikler, ve kamu personelinin kalitesinin yükseltilmesi çözüm için gerekli görülmektedir.

Dünya konjonktürü ile ilgili sorunlar fazla önemli görülmemektedir. Özel sektör meslek kuruluşları konusunda üyeliğin mecburi veya gönüllü olması sorununa ankete cevap verenlerin yüzde 59'u gönüllü, yüzde 31,1'i mecburi, yüzde 9,9'u ise kısmen gönüllü, kısmen mecburi olması şeklinde cevap vermişlerdir.

Sorun olarak görülen alanların hemen hemen hiçbirinde, beş yıl öncesine göre önemli bir iyileşme olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak önümüzdeki yıllarda durumun daha iyiye gideceğinden önceki firmalar arasında yaygındır. İş dünyası geleceğe için oldukça iyimserdir ve sorunların büyük bir kısmının çözülebileceğine inanmaktadır.

Ankete, firmaların kendi sorunlarının yanısıra, genel olarak Türk ekonomisi, Avrupa Topluluğu ve yeni yatırımlar konusunda da görüşleri alınmıştır.

Ülkemizin en önemli ekonomik sorunları olarak enflasyon, yüksek kredi faizi ve teknolojik yetersizlik görülmektedir. Ancak enflasyon sorunu diğerlerinin çok önünde gelmektedir.

Sanayide faaliyet gösteren işyerlerinin çoğunluğu bugün kullandıkları teknolojinin Avrupa Topluluğu'na tam üyelik durumunda yeterli olmayacağı kamisnadırlar. Özellikle küçük firmalar arasında bu kamu daha yaygındır. Teknolojinin Avrupa Topluluğu ile aynı düzeye gelebilmesi için devlet desteği beklenmektedir.

Avrupa Topluluğu'na tam üyeliğin işyerlerine olumsuz bir etkisi olmayacağı

cağı kanaati yaygındır. AT üyeliğinin, milli ekonomiye etkisinin ise, özellikle uzun vadede olumlu olacağı düşünülmektedir. Avrupa Topluluğu'na girişte "düşük teknoloji", "dış pazarlarda tecrübe, tanıtım eksikliği" ve "malların kalitesiz olması"nın sorun yaratacağı belirtilmektedir.

İşyerlerinin yüzde 40 kadarcının aynı alanda yeni bir iş kurmak için plan veya tasarıları vardır. İşyerinin büyüüp gelişmesi için ucuz kredi ve pazar imkanı olması beklenmektedir. Kapsanan firmalardan, yüzde 61.7'si tekrar yeni bir iş kurmak durumunda halen yürütmekte olduğu işi kurmayı düşünebilmekte-
dir.

1. GİRİŞ

Çalışmamızın amacı iş dünyasının sorunlarını tespit etmek, öncelikleri belirlemek ve çözüm için önerileri incelemektir. İstenilen bilgileri sağlamlıkla biçimde alabilmek ve değerlendirilmek için sorunu yaşamakta olan sanayici ile doğrudan görüşme yoluna gidilmiştir.

Eylül 1987 itibarıyla İstanbul Sanayi Odasında kayıtlı olan 6347 firmanın adresleri ve çalışan sayıları ISO'dan alınmıştır. Sorunların sektörlerine ve/veya işyeri büyüklüğüne göre farklılık gösterip göstermediğinin de incelenebilmesi için 6347 firma 12 sektör ve 3 işyeri büyüklüğüne ayrılmıştır.

Sektörler sınıflandırılmasında Birleşmiş Milletler Uluslararası Sanayi Klasifikasyonu (ISIC) kullanılmış ve 2 haneli kodlar yeterli görülmüştür. Ancak özel kesimin oldukça yoğun olduğu metal eşya, makina ve teçhizat, taşıt araçları ve mesleki aletler (38) sektörünün alt gruplarında ayrıma gidilmiştir (Tablo 1.1).

Tablo 1.1

Kullanılan Sektörler ve Kodları

31.	Gıda, İçki, Tütün
32.	Dokuma, Giyim, Deri
33.	Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi
34.	Kağıt, Kâğıt Ürünleri ve Basım Sanayi
35.	Ana Kimya, Petrol Ürünleri, Lastik ve Plastik Sanayi
36.	Taş ve Toprağa Dayalı
37.	Ana Metal Sanayi
381.	Metal Eşya
382.	Makina (Elektrikler hariç)
383.	Elektrikli Makina
384.	Taşıt Araçları
39.	Diğer İmalat (Bu sektör içinde mesleki ve ilmi aletler (385) ve Madencilik (20) de yer almaktadır).

İşyeri büyüklüğünü çalışan sayısına göre gruplandırmak için, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1983 sonrası uygulaması model olarak alınmış ve aşağıda belirtilen ayrımlar yapılmıştır (Tablo 1.2)

Tablo 1.2

İşyeri Büyüklüğüne Göre Gruplandırmalar
(Çalışan Sayısına Göre)

0-24 - Küçük
25-99 - Orta
100+ - Büyük

İstanbul Sanayi Odası'na bağlı kuruluşların ülkemiz özel kesim içindeki payı yüzde ellinin üstündedir (Tablo 1.3). Bu nedenle örneklem'in tüm Türkiye'yi temsil niteliğinin oldukça yüksek olduğu düşünülebilir. Ancak ülkemizin diğer bölgelerinde özellikle personel sorunları farklı olabilir. Ayrıca belediyeler ve kamu hizmetleri ile ilgili sorunların ülkemize genelleştirilmesinde de biraz daha

muhafazakâr davranmak gerekir.

Tablo 1.3

İstanbul ve Türkiye Büyük İmalat Sanayi
Karşılaştırmaları, 1984

İstanbul/ Türkiye (%)	Türkiye	İstanbul	İşyeri Sayısı*	Çalışan Sayısı*	Katma Değer (Milyar TL)*	Katma Değer (Milyar TL)**
54.5	8396	4580	349760	1259.3	1279.3	2794.4
56.5	618852	2229.3	56.5	56.5	45.8	

NOT:

* 10 ve daha fazla işçi çalıştıran özel kesim kuruluşları kapsanmıştır.
** Bütün özel kesim (özel büyük, özel küçük ve köy sanayi) kuruluşları kapsanmıştır).

Sektörler incelendiğinde özellikle kimya (35), elektrikli makina (383) ve taşıt araçları (384) sektörlerinde yaratılan katma değer in % 60'dan fazlasının İstanbul Sanayine ait olduğu görülebilir. Ancak orman ürünleri sanayinin ilke-
miz katma değeri içindeki payı % 10 kadardır (Tablo 1.4).

Tablo 1.4

İstanbul Sanayi Odası'na Bağlı Kuruluşların
Yaratıkları Katma Değerin Toplam Özel Kesim
Katma Değeri İçindeki Payı (%), 1984

31.	Gıda, İçki, Tütün	32.7
32.	Dokuma, Giyim, Deri	36.7
33.	Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi	10.3
34.	Kağıt, Kağıt Ürünleri	50.6
35.	Kimya, petrol Ürünleri	76.9
36.	Taş ve Toprağa Dayalı	42.1
37.	Ana Metal Sanayi	56.2
381.	Metal Eşya	45.4
382.	Makina	45.9
383.	Elektrikli Makina	76.7
384.	Taşıt Araçları	63.8
(385,39,2)	Diğer	17.1
3.	Toplam İmalat Sanayi	45.8

KAYNAK: ISO ve DİE.

Not: İstanbul rakamları DİE anket sonuçlarına, Türkiye rakamları ise milli gelir hesaplarına dayandırılmıştır.

Kayıtlı işyerlerinin yüzde 23,6'sı "dokuma, giyim, deri", yüzde 18,6'sı "kimya, petrol türevleri" sektörlerinde bulunmaktadır. Çalışan sayısına göre de en yüksek payları 28,9 ve 13,7 ile yine bu sektörler almaktadırlar. Katma değer açısından bakıldığında birinci sıraya yüzde 20,2 ile "kimya, petrol" sektörü geçmektedir. "Dokuma, giyim, deri" yüzde 17,3 ile ikinci, "taşıt araçları" yüzde 11,2 ile üçüncü ve "elektrikli makina" yüzde 10,8 ile dördüncü sırada gelmektedirler (Tablo 1.5).

Türk özel imalat kesimi katma değeri içinde en yüksek payı yüzde 21,7 ile "dokuma, giyim, deri" sektörü almaktadır. "Gıda, içki, tütün" yüzde 16,4 ile ikinci, "kimya, petrol" yüzde 12,0 ile üçüncü sırada gelmektedir.

Tablo 1.5

1984 Yılında ISO'na Bağlı Kuruluşlarda Sektörlerin Payları

İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	Katma Değer	Türkiye Özel Kesim Katma Değer
100	100	100	100
31. Gıda, İçki, Tütün	5.0	6.0	8.1
32. Dokuma, Giyim, Deri	23.6	28.9	17.3
33. Orman Ürünleri	2.7	1.5	0.8
34. Kağıt, Kağıt Ürünleri	5.0	3.6	4.3
35. Kimya, Petrol	18.6	13.7	20.2
36. Taş ve Toprağa Dayalı	3.7	6.6	6.2
37. Ana Metal Sanayi	5.5	5.5	6.9
381. Metal Eşya	13.4	8.3	6.2
382. Makina Sanayi	8.0	6.6	6.6
383. Elektrikli Makina	7.4	8.7	10.8
384. Taşıt Araçları	4.4	8.8	11.2
(385,39,20) Diğer	2.8	1.6	1.2
			2.5

KAYNAK: ISO ve DİE

NOT: Yuvarlamalardan dolayı toplamlar tam tutmayabilir.

Katma değerin sektörlerle dağılımında İstanbul ile Türkiye arasında "Gıda, içki, tütün" ve "Orman ürünleri" sektörlerinde önemli farklar görülmektedir.

İşyeri büyüklüğüne göre yapılan karşılaştırmalardan İstanbul'daki firmaların daha büyük olduğu ortaya çıkmaktadır (Tablo 1.6). İstanbul'da 10-49 işçi çalıştıran yerlerin Türk özel kesim içindeki payı yüzde 53,4, 50-99 grubunun payı yüzde 59,6 ve 100+ grubunun payı ise 55,9'dur. Çalışan sayısı ve katma değer paylarında da benzer sonuçlar görülebilir. Önemli bir fark 50-99 grubunun katma değer içindeki payında görülebilir. İstanbul'daki 50-99 işçi çalıştıran işyerleri aynı büyüklükteki tüm özel kesim işyerlerinin yaratıtlıkları katma değerin yüzde 72,8'ini yaratmaktadır. Demek ki bu büyüklükteki firmaların işgücü verimliliği İstanbul'da daha yüksektir, veya bu firmalar işgücü verimliliği yüksek olan sektörlerde yoğunlaşmışlardır.

TABLO 1.6
İşyeri Büyüklüğü ve İstanbul Türkiye Karşılaştırmaları, 1984

İşyeri Büyüklüğü (Çalışan Sayısına)	İstanbul			Türkiye Özel Kesim			İstanbul/Türkiye(%)		
	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	Katma Değer (Milyar)	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	Katma Değer (Milyar TL)	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı	Katma Değer
1-9	1600	10666	20.2						
10-19	1703	24258	41.6						
20-49	1611	49942	93.3	6202*	136917*	285.1*	53.4*	54.2*	47.3*
50-99	641	44084	149.9	1075	74061	205.9	59.6	59.5	72.8
100-999	581	157812	680.0	1046	281857	1223.7	55.5	56.0	55.6
1000+	44	73664	293.6	73	126017	514.6	60.3	58.5	57.1
TOPLAM	6180	360426	1279.5						
TOPLAM**	4580	349760	1259.3	8396	618852	2229.3	54.5	56.5	56.5

KAYNAK: DİE ve İSO

NOT: * Türkiye özel kesim rakamlarında 10-19 ve 20-49 grupları 10,24 ve 25-49 biçiminde verilmiş olduğundan burada birleştirilerek 10-49 grubu olarak sunulmuştur. İstanbul/Türkiye oranları da 10-49 grubu için hesaplanmıştır.

** 10 ve daha fazla işçi çalıştıran yerler.

İşyeri	İşyeri	Çalışan	Çıktı	Katma
Büyükliğin	Sayısı	Sayısı	Değer	Değer
1-9	25.89	2.96	2.40	1.58
10-19	27.56	6.73	4.84	3.25
20-49	26.07	13.86	9.95	7.29
50-99	10.37	12.23	11.52	11.71
100-999	9.41	43.79	49.45	53.20
1000+	0.71	20.44	21.85	22.95
100.00		100.00	100.00	100.00

1984 Yılı İstanbul Sanayi Odasına Bağlı Kuruluşlarda İşyeri Büyüklüğü ve Seçilmiş İstatistikler (%)

Tablo 1.8

Temel olarak alınan İstanbul sanayinde ise işyerlerinin yüzde 53,45'i 20 den az işçi çalıştırmaktadırlar (Tablo 1.8). Bu işyerlerinin çalışan sayısından aldıkları pay yüzde 9,69 çıktı (üretim değeri) içindeki payı yüzde 7,24, ve katma değer içindeki payı yüzde 4,83'dür. 100'den fazla işçi çalıştıran yerlerin toplam içindeki payı yüzde 10,12'dir. Bu işyerlerinin toplam çalışan içindeki payı ise 64,23, toplam çıktı içindeki payı yüzde 71,3, katma değer içindeki payı ise yüzde 76,15'dir. 50-99 işçi çalıştıran kuruluşların toplam içindeki payı 10,37'dir. Bu işyerleri toplam katma değerin yüzde 11,7'sini yaratmaktadırlar. 20-49 işçi çalıştıran işyerlerinin toplam kuruluşlar içindeki payı yüzde 26,07, yaratılan katma değer içindeki payı ise sadece 7,29'dur.

İşyeri	İşyeri	Katma Değer
Büyükliğin	Sayısı	Değer
10-49	73.87	12.80
50-99	12.80	9.24
100-999	12.46	54.88
1000+	0.87	23.08
100.00		100.00

Türkiye'de Büyük İmalat Sanayi Özel Kesiminde İşyeri Büyüklüğüne Göre İş Yeri Sayıları ve Katma Değerin Dağılımı, 1984 (%)

Tablo 1.7

İşyeri büyüklüğüne göre işyerlerinin ve katma değer dağılımı Tablo 1.7'de verilmiştir. Türk özel kesiminde işyerlerinin yüzde 73,87'si 50'den az işçi çalıştırmakta ve toplam katma değerin yüzde 12,8'ini yaratmaktadırlar. 100'den fazla işçi çalıştıran yerlerin toplam işyeri içindeki payı yüzde 13,33, toplam katma değer içindeki payı ise yüzde 77,96'dır. Burada dikkati geçen 50-99 grubundaki düşük katma değer payıdır. 1980 yılında durum farklıdır. Ancak 1970 sayımında da benzer sonuç alınmıştır.

İşyeri sayısı ve katma değer dağılım farkları örneklem tasarlanırken dikkate alınmıştır. Üç işyeri büyüklüğü ve 12 sektör olduğundan 36 tabakalı bir örnek oluşturulmuştur.

Tablo 1.9

Örneklemin Tabakalara Dağılımı
İşyeri Büyüklüğü

Sektörler	0-24	25-99	100+	Toplam
Gıda, içki	18	21	13	52
Dokuma, giyim	117	119	37	273
Orman ürünleri	14	9	2	25
Kağıt	27	19	5	51
Kimya	100	62	22	184
Taş ve toprağa dayalı	12	11	10	33
Ana metal	14	13	4	31
Metal eşya	93	56	15	164
Makina	32	22	5	59
Elektrikli makina	37	26	11	74
Taşıt araçları	23	17	8	48
Diğer	10	6	4	20
Toplam	497	381	136	1004

Sadece çalıştırılan işçi sayısına göre yapılan sınıflama dikkate alınsa 100 den fazla işçi çalıştıran yerlerin payının yüzde 10 olması gerektirdi. Yani 1000 örnek seçilecekse bu grupta 100 firma seçilmesi gerekli idi. Ancak bu firmalar toplam katma değerın yüzde 76'sını yaratmaktadırlar. Bu, Türk özel kesimi içinde yüzde 43.7, toplam imalat sanayi içinde yüzde 21.0 pay demektir. Bu büyüklükteki firmaların toplam kuruluş sayısı içindeki paydan daha fazla bir oranda temsil edilmesi gerekmektedir. Eğer katma değer içindeki pay temel olarak alınıyorsa örneklerdeki 1000 firmaların 760'ı bu gruptan gelmeliydi ki zaten bu grupta o kadar firma yoktur. Bu nedenle işyeri sayısındaki pay temel alınmakla birlikte büyük firmalar için örneğe dahil edilme oranının yükseltilmesi uygun görülmüştür.

Tablo 1.10

Anket Uygulaması

Kayıtlı İşyeri	Gidilen İşyerine Oranı	Kayıtlı İşyerine Oranı
1. Kayıtlı İşyeri	6347*	100.0
2. Toplam gidilen işyeri	1238	100.0
3. Adres hatası, kapamış, iflas etmiş, v.b.	97	7.8
4. Anketi red eden	77	6.2
5. Yetkili yerinde olmayan(seyahatta vb)	55	4.4
6. Anketör hatasından dolayı iptal edilen	5	0.4
Geçerli Anket	1004	81.1
		15.8

Not: * Eylül 1987 tarihinde kayıtlı olan toplam işyeri sayısı. Örnekleme seçilirken Pilot çalışma (Pretest) için ayrılmış olan 40 işyeri dışarda tutulmuştur.

Ekim ayında İstanbul Sanayi Odası'na kayıtlı olan 6347 işyerinden 1238'ine gidilmiştir. Geçerli anket sayısı 1004'dür.

Tablo I.11 örnekte kapsanan firmaların temsil niteliğini göstermektedir. Kapsanan 1004 işyeri İstanbul Sanayi Odası'na kayıtlı olan firmaların yüzde 15,8'ini, ülkemiz özel kesim kuruluşlarının ise yüzde 12'sini oluşturmaktadır. Çalışan sayısı ve katma değer açısından ise örnekteki işyerlerinin payı çok daha yüksektir. Ülkemiz özel kesim kuruluşlarının dörtte biri kadarı örnekteki firmalar tarafından kapsanmaktadır. Bu nedenle ülkemiz sanayinin bu örneklem ile çok iyi biçimde temsil edilmiş olduğu söylenebilir.

Tablo I.11

Örnekte Kapsanan Firmalar ve Temsil Yüzdeleri

Örnekte Kapsanan	İstanbul	Türkiye	İstanbul	Türkiye
Firma Sayısı*	6347	8396	15.8	12.0
Çalışan Sayısı*(Bin)	152.6	618.9	43.6	24.7
Katma Değer** (Milyar TL)	732.6	2794.4	57.3	26.2

* Türkiye rakamı 1984 yılında özel kesimde 10 ve daha fazla işçi çalıştıran yerleri göstermektedir.
** İstanbul ve Türkiye rakamları 1984 yılına aittir. Örnekte kapsanan firmaların katma değer tahmini 1986 ciro toplamı olan 4,5 trilyon, büyük ölçekli imalat sanayi katma değer/çıktı oranı olan 0.3179 ve 1984-1986 sanayi defterü olan 1.95 kullanılarak hesaplanmıştır.

Tablo I.12

Faaliyet Alanları ve Personel Sayısına Göre Firmaların Dağılımı(%)

Faaliyet Alanı	25'den az	25-99	Fazla 99'dan	Toplam
Gıda-İçki-Tütün	1.5	1.8	2.0	5.4
Dokuma-Giyim-Deri	7.2	14.0	7.4	28.6
Orman Ürünleri	1.5	1.4	.6	3.6
Kağıt Ürünleri	1.8	2.5	.8	5.2
Kimya-Petrol	4.4	5.6	2.9	12.9
Taş-Toprak	1.5	1.1	1.4	4.1
Ana Metal	2.2	2.7	1.7	6.7
Metal Eşya	4.2	3.1	1.0	8.3
Makina	3.6	2.8	1.2	7.6
Elektrik Makina	2.3	4.6	1.3	8.2
Taşıt Araçları	1.0	1.6	.7	3.4
Diğer	2.3	2.7	.9	6.0
Toplam	33.6	44.3	22.1	100.0

Örnekteki 1004 firmanın yüzde 28,6'sı "dokuma, giyim ve deri" yüzde 12,9'u "kimya, petrol türevleri, lastik ve plastik" sektörlerinde yer almaktadır (Tablo I.12). Bu rakamlar İstanbul Sanayi Odası rakamları ile bir uyum içindedir.

Personel sayısına göre yapılan sınıflandırmada firmaların yüzde 33,6'sı küçük, yüzde 44,3'u orta boy ve yüzde 22,1'i büyük olduğu görülmektedir.

Tablo I.13

Firmaların Personel Sayısı, Ciro ve Aktifler Toplamına Göre Sınıflandırılmasında Kullanılan Sınırlar

Küçük	Orta	Büyük
-24	25-99	100+
-299	300-1000	1000+
-245	246-800	800+
Toplam Personel Sayısı		
1986 Ciro (Milyon TL)		
1986 Aktif Toplamı		
(Milyon TL)		

Ciro ve aktif toplamına göre de sınıflandırmalar yapılmıştır. Ciro ve aktif sınıflandırmalarında örneklem yaklaşık 40 eşit parçaya bölünmüştür. Bu ayrıma göre 1986 ciro 300 milyondan az olan firmalar küçük, ciro 300 milyon ile 1 milyar arasında olan firmalar "orta boy" ve 1 milyardan fazla ciro 300 milyardan fazla ciro olan firmalar büyük kabul edilmiştir (Tablo I.13).

Firmaların ciro, aktif ve personel sayıları üzerine geçitli istatistikler Tablo I.14'de verilmiştir. Ortalama personel sayısı 152'dir. Bu rakam ISO'na bağlı kuruluşların ortalaması olan 58'den oldukça yüksektir. Bunun nedeni büyük firmalardan işyeri sayısı içindeki orandan fazla örnek seçmemizdir. En fazla işçi çalıştıran yerdeki personel sayısı 19300'dür. Ortanca değer (medyan) 38'dir. Yani firmaların yarısı 38'den az diğer yarısı ise 38'den fazla işçi çalıştırmaktadır.

1986 ortalama ciro 4,5 milyar kadardır. En düşük 10 milyon, en yüksek 410 milyardır. Oldukça geniş bir aralık vardır. 1986 yılı ortalama aktif değeri 5,1 milyardır. Ancak aktif toplamı sadece 421 firma tarafından verildiğinden ihtiyatla değerlendirilmelidir.

Tablo I.14

Kapsanan Firmaların Temel Sayısal İstatistikleri

Ortalama	Medyan (Ortanca)	Min. (en düşük)	Mak-simum (en yüksek)	İşyeri Sayısı
152	38	1	19300	985
4498	517	10	409553	655
5170	448	1	350000	421
Toplam Personel Sayısı				
1986 Ciro (Milyon TL)				
1986 Aktif Toplamı (Milyon TL)				

Personel ve ciro gruplamaları arasında bir benzerlik mevcut olmakla birlikte ayrı ayrı kullanılmalarını gerektirecek kadar fark vardır (Tablo I.15). Örneğin personel sayısına göre küçük gruba giran firmaların yüzde 68'i ciroya göre de küçük gruba dahil edilmektedir. Bu firmaların yüzde 26'sı ciroya göre orta boy, yüzde 6'sı büyük firma grubuna girmektedirler.

Tablo I.15

Personel ve ciroya göre gruplamaların
arasındaki ilişki

Ciroya göre Gruplar			Personel ve ciroya göre Gruplar		
Küçük			Küçük		
Orta			Orta		
Büyük			Büyük		
6	26	68	6	26	68
27	46	27	27	46	27
83	14	3	83	14	3

Not: Verilen rakamlar her personel grubunda ciro grubuna giren işyerlerinin yüzdesidir.

Örnekleme yöntemi firmaların genel niteliklerine bakmakta yarar vardır. Firmaların kuruluş yıllarına bakıldığında, yarısından fazlasının 1975 yılından sonra kurulduğu görülmektedir. 1955 ve daha önceki yıllarda kurulmuş olan firmaların yüzdesi ise 10'un altındadır (Tablo I.16). Kurumlaşma açısından, firmalarımızın çok genç olduğu açıktır.

Tablo I.16

Firmaların kuruluş yıllarına göre dağılımı

Kuruluş Yılı	%
1946 Öncesi	3.4
1946-1955	6.5
1956-1965	9.5
1966-1975	29.0
1976-1985	47.8
1985 Sonrası	3.8

Firmaların sorunlu yöneticilerinin kimlikleri de firmaların önemli genel niteliklerinden biridir. Bu konuda özet bilgi Tablo I.17'de verilmektedir. Yöneticilerin çoğunluğu (yüzde 58.6'sı) 41-60 yaş grubunda bulunmaktadır. Yarısından fazlası üniversite mezundur. Yönetici durumunda olanların yüzde 63.3'ü aynı zamanda işyerinin sahibi bulunmaktadır.

Tablo 1.17
Firmaların Sorumlu Yöneticilerinin Kimliği

Yaş'a Göre Dağılım (%)				
30 altı	31-40	41-50	51-60	60 üstü
6.7	26.2	35.2	23.4	8.5
Eğitim Durumuna Göre Dağılım (%)				
Yük	İlköğ	Ortaöğ	Lise	Üniversite
0.9	12.7	9.7	25.6	51.0
Firmada Çalıştığı Yıllara Göre Dağılım (%)				
5'den az	6-10	11-15	16-20	20'den çok
23.8	27.3	20.0	13.9	15.0
Statüye Göre Dağılım (%)				
Sahip	Yönetici			
63.3	36.7			

II. İŞ DÜNYASININ SORUNLARI İLE İLGİLİ GENEL DEĞERLENDİRMELER

Örnekte kapsanan firmaların sorunlarının başında kısa vadeli finansman sorunu gelmektedir. Firmaların yüzde 31'i kısa vadeli finansmanı en önemli sorun olarak görmektedirler. İşyerlerinin yüzde 19,2'si ise en önemli olarak personel sorunlarını görmektedirler. Daha sonra yüzde 9,5 ile üretim ile ilgili sorunlar gelmektedir.

Kısa vadeli finansmanı en önemli dört sorundan birisi olarak görenlerin yüzdesi 42,1'dir. Kısa vadeli finansmanı personel (yüzde 37,3), yatırım (yüzde 27), üretim (yüzde 26,2), uzun vadeli finansman (yüzde 20,4) ve ihracat (yüzde 20,3) takip etmektedirler (Tablo II.1). Mesleki kuruluşlar ve devlet daireleriyle olan sorunlar fazla önemli görülmemektedir.

Sektörler arasında az da olsa farklar mevcuttur (Tablo II.2). Kısa vadeli finansman sorunu kapsanan 12 sektörün 10'unda en önemli sorun olarak görülmemektedir. Birinci sırayı makina sanayiinde personel ile ilgili sorunlar, orman ürünlerinde ise üretim ile ilgili sorunlar almaktadır. Üretim ile ilgili sorunlar taş ve toprağa dayalı sanayi, ana metal sanayi ve metal eşya sanayi dallarında da çok önemli görülmemektedir.

Uzun vadeli finansman sorunu ise elektrik makinaları, taşıt araçları ve diğer (madencilik, mesleki aletler ve diğer imalat sanayi) dallarda üçüncü sıradaya yer almaktadır.

Pazarlama ile ilgili sorunlar "gıda, içki, tütün" ve "kimya, petrol ürünleri, lastik ve plastik" sektörlerinde, ihracatla ilgili sorunlar "doküman, giyim, deri" ve yatırım ile ilgili sorunlar "kağıt ve kağıt ürünleri" ve makina sanayinin de önemli bulunduklarıdır. Bunların yanında belediyelerle ilgili sorunlar "taş ve toprağa dayalı sanayi" dalında oldukça önemli görülmektedir.

Sorum Alanları

	En İkinci Sorum %	En Üçüncü Sorum %	En Dördüncü Sorum %	Dört Sorundan Biri %
Kısa Vadeli Finans	31.0	9.3	.1	1.7
Uzun Vadeli Finans	6.3	9.5	3.3	1.3
Personelle	19.2	12.9	2.4	2.8
İlgili Kamu Hizmetleri	2.5	4.3	7.5	1.5
İle İlgili Pazarlama	5.1	8.4	1.7	1.8
İle İlgili İhracatla	5.2	8.2	5.0	1.9
İthalatla	2.5	4.2	6.6	2.0
İlgili Diğer İşyerleri	1.6	2.8	4.2	2.2
İle İlgili Mesleki Kuruluş-	.4	.6	2.9	1.0
İarla İlgili Devlet Daire-	3.5	5.6	.5	3.6
Belediyelerle	3.5	3.9	6.1	2.6
İlgili Dünya Konjonktürü	1.1	.9	5.0	1.2
İle İlgili Üretim	9.5	8.9	2.0	5.8
İle İlgili Yatırım	2.6	5.8	11.7	6.9
İle İlgili Diğer Sorunlar	1.4	.2	5.7	1.0
Sorum Belirtmeyenler	4.8	14.7	35.0	62.6

En Önemli Sorunun Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı
(faaliyet Alanındaki firmalardan
sorun alanını belirtenlerin yüzdeleri)

Kısa Vadeli	Finans	Uzun Vadeli	Finans
Gıda	Tütün	Doküman	Deri
İçki	Orman Ürünleri	Kâğıt Ürünleri	
3.9	27.1(2)	20.6(3)	10.4
29.4(1)	22.3(2)	23.5(2)	35.4(1)
Finans	Finans	Finans	Finans
Uzun Vadeli	Uzun Vadeli	Uzun Vadeli	Uzun Vadeli
Finans	Finans	Finans	Finans
Personelle	Personelle	Personelle	Personelle
İlgili	İlgili	İlgili	İlgili
Kamu Hizmetleri	Kamu Hizmetleri	Kamu Hizmetleri	Kamu Hizmetleri
İle İlgili	İle İlgili	İle İlgili	İle İlgili
Pazarlama	Pazarlama	Pazarlama	Pazarlama
İle İlgili	İle İlgili	İle İlgili	İle İlgili
13.7(3)	4.0	2.9	2.1
İthalatla	İthalatla	İthalatla	İthalatla
İlgili	İlgili	İlgili	İlgili
5.9	13.5(3)	.0	.0
İlgili	İlgili	İlgili	İlgili
Diger İşyerleri	Diger İşyerleri	Diger İşyerleri	Diger İşyerleri
İle İlgili	İle İlgili	İle İlgili	İle İlgili
.0	2.2	.0	4.2
Mesleki Kuruluş-	Mesleki Kuruluş-	Mesleki Kuruluş-	Mesleki Kuruluş-
İarla İlgili	İarla İlgili	İarla İlgili	İarla İlgili
Devlet Daire-	Devlet Daire-	Devlet Daire-	Devlet Daire-
İeriyile İlgili	İeriyile İlgili	İeriyile İlgili	İeriyile İlgili
Belediyelerle	Belediyelerle	Belediyelerle	Belediyelerle
İlgili	İlgili	İlgili	İlgili
Dünya Konjonktürü	Dünya Konjonktürü	Dünya Konjonktürü	Dünya Konjonktürü
İle İlgili	İle İlgili	İle İlgili	İle İlgili
Üretim	Üretim	Üretim	Üretim
İle İlgili	İle İlgili	İle İlgili	İle İlgili
7.8	8.4	29.4(1)	.0
.0	1.5	.0	6.3(3)
Sorunlar	Sorunlar	Sorunlar	Sorunlar
Diger	Diger	Diger	Diger
4.2	.0	.0	4.2

Tablo II.2
En Önemli Sorunun Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı
(Faaliyet alanındaki firmalardan
sorun alanını belirtenlerin yüzdeleri)

Kısa Vadeli	Finans	Uzun Vadeli	Finans	Finans	Personelle	İlgili	Kamu Hizmetleri	İle ilgili	3.2(3)	5.3	1.6	3.7	2.4	İhracatla	İlgili	İthalatla	İlgili	3.2	2.6	1.6	1.2	1.2	Diger İşyerleri	İle ilgili	.8	5.3	.0	1.2	Mesleki Kuruluş-	İarla ilgili	Devlet Daire-	İeriyile ilgili	Belediyelerle	İlgili	Dünya Konjonktürü	İle ilgili	2.4	Üretim	İle ilgili	9.6	23.7(1)	20.6(2)	15.9(3)	2.4	Yatırım	İle ilgili	3.2	.0	3.2	2.4	Diger	Sorunlar
Kimya	Petrol	Plastik	Taş	Toprak	Ana	Metal	Esya	Metal	36.0(1)	23.7(1)	38.1(1)	29.3(1)	7.3	7.2	5.3	4.8	19.5(2)	3.7	9.6	2.6	3.2	3.7	2.4	4.0	7.9	3.2	4.9	4.9	.0	.0	3.2	2.6	1.6	2.4	2.4	9.6	3.2	.0	3.2	3.2	2.4	1.2										

Tablo II.2 (Devam)

En Önemli Sorunun Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı
(Faaliyet alanındaki firmalardan
sorun alanını belirtenlerin yüzdeleri)

	Makina	Elektrikli	Taşıt	Araçl.	Dİğer
Kısa Vadeli	26.7(2)	40.8(1)	36.4(1)	37.5(1)	
Finans					
Uzun Vadeli	6.7	7.9(3)	15.2(3)	12.5(3)	
Personelle	34.7(1)	10.5(2)	24.2(2)	21.4(2)	
İlgili	2.7	2.6	.0	3.6	
Kamu Hizmetleri	4.0	7.9	3.0	5.4	
ile ilgili	1.3	5.3	3.0	1.8	
İhracatla	1.3	7.9	3.0	1.8	
İlgili	1.3	7.9	3.0	1.8	
Dİğer İşyerleri	2.7	1.3	3.0	.0	
ile ilgili	.0	1.3	.0	.0	
Mesleki Kuruluş-	1.3	1.3	3.0	3.6	
larla ilgili	2.7	2.6	3.0	1.8	
Belediyelerde	.0	1.3	3.0	1.8	
ile ilgili	1.3	1.3	3.0	1.8	
Dünya Konjonktürü	6.7	3.9	3.0	3.6	
ile ilgili	9.3(3)	2.6	.0	3.6	
Yatırım	.0	2.6	.0	1.8	
Dİğer					
Sorunlar					

Not: Parantez içindeki rakamlar sektör içindeki sırasını vermektedir.

Sorunların firma büyüklüğüne göre dağılımına bakıldığında, sorunlar büyük ölçüde firma büyüklüğünden bağımsız gözükmemektedir (Tablo II.3). Ancak personel ve pazarlama sorunlarında belirgin farklar görülmektedir: Firma büyüklüğüne göre personel sorunu azalmaktadır. Pazarlama sorunları ise en fazla orta büyüklükteki firmalarda en az da büyük firmalarda görülmektedir. İhracatla ilgili sorunlar da daha az belirgin olmakla beraber firma büyüklüğüne göre izlenimi vermektedir.

Tablo II.3

En Önemli Sorunun Personel Büyüklük Gruplarına Göre Dağılımı
(Büyük Gruplardan sorunu alanını belirtenlerin Yüzdeleri)

Sorun Alanı	Küçük	Orta	Büyük
Kısa Vadeli Finans	30.8	33.5	32.2
Uzun Vadeli Finans	7.1	6.5	6.3
Personelle ilgili	26.0	17.7	16.8
Kamu Hizmetleri ile ilgili	3.2	1.4	3.8
Pazarlama ile ilgili	5.1	5.5	5.8
İhracatla ilgili	2.6	6.0	9.1
İthalatla ilgili	1.9	3.1	2.9
Diğer İşyerleri ile ilgili	1.3	2.2	1.4
Mesleki Kuruluşlarla ilgili	1.0	.0	.5
Devlet Daireleriyle ilgili	4.2	3.8	2.9
Belediyelerle ilgili	3.2	4.8	1.9
Dünya Konjonktürü ile ilgili	.3	1.2	2.4
Üretim ile ilgili	9.3	11.0	8.7
Yatırım ile ilgili	2.2	2.4	3.4
Diğer Sorunlar	1.9	1.0	1.0

Firma büyüklüğünü ciroya göre ele aldığımızda da benzer sonuçlar elde edilmektedir (Tablo II.4).

Tablo II.4

En Önemli Sorunun Ciro Büyüklük Gruplarına Göre Dağılımı
(Büyüklük Grubundaki Firmalardan sorun alanını belirtenlerin yüzdeleri)
Firmanın Büyüklüğü

Sorun Alanı	Küçük	Orta	Büyük
Kısa Vadeli Finans	30.6	39.4	31.4
Uzun Vadeli Finans	6.4	5.4	9.8
Personelle	26.0	14.8	13.2
Kamu Hizmetleri	2.7	2.0	3.4
ile ilgili			
Pazarlama	4.6	5.4	5.9
ile ilgili			
İhracatla	2.7	4.9	10.8
ile ilgili			
İthalatla	1.4	3.4	2.0
ile ilgili			
Diger İşyerleri	3.7	1.0	1.5
ile ilgili			
Mesleki Kuruluş-	.5	.5	.5
larla ilgili			
Devlet Daire-	4.1	2.5	4.4
leriyle ilgili			
Belediyelerle	4.1	3.4	2.0
ile ilgili			
Dünya Konjonktürü	.0	1.0	3.4
ile ilgili			
Üretim	9.6	9.9	8.3
ile ilgili			
Yatırım	2.7	4.9	2.5
ile ilgili			
Diger	.9	1.5	1.0
Sorunlar			

Sorunların firmalar arasında genel olarak dağılımına baktıktan sonra, sorun alanlarını teker teker ele alıyoruz.

III. FINANSMAN SORUNLARI

Anket sonuçlarına göre kısa vadeli finansman en önemli sorun olarak görülmektedir. Firmaların yüzde 31'i bu sorunu birinci sırada görmekte-dir. Kısa vadeli finansmanı takip eden personel sorununu en önemli sorun olarak gören firmaların yüzde 19,2'dir. Kısa vadeli finansmanı 4 sorundan birisi ola-rak düşünen firma yüzdesi ise 42,1'dir.

Uzun vadeli finansman ise birinci en önemli sorunlar arasında kısa va-delî finansman, personel ve üretimden sonra dördüncü sırada gelmektedir. Uzun vadeli finansmanı dört en önemli sorun arasında gösteren firma yüzdesi 20,4'dır.

Genel olarak finansmanı birinci en önemli sorun olarak gören firma yüzdesi 37,3'dür. Dört en önemli sorundan birisi olarak düşünen firma yüzdesi ise 62,5'dir.

Kısa vadeli finansman sorunları içinde en önemlileri piyasadan tahsilatla karşılaşılan güçlükler ve banka kredilerinin pahalı olmasıdır. Bu sorunları belir-ten firmaların yüzdesi 60'ın üstündedir. Bu iki sorunu yüzde 18,9 ile yetersiz işletme sermayesi ve yüzde 11,6 ile işletme sermayesi teminindeki güçlükler ta-kip etmektedir (Tablo III.1).

Tablo III.1

Kısa Vadeli Finans Sorunları

	Küçük	Orta	Büyük	Bütün Firmalar
1. Yetersiz İşletme Sermayesi	19.7	17.4	18.9	18.9
2. İşletme Kredisi	14.3	12.6	4.4	11.6
3. Banka Kredilerinin Pahalı Olması	26.5	25.1	37.8	28.6
4. Piyasadan Tahsilatla Karşılaşılan Güçlükler	32.0	36.2	26.7	32.1
5. Dış Piyasaların Durumu	2.7	1.4	1.1	1.8
6. Resmi Kuruluşlardan Yapılan Tahsilatlar	1.4	2.5	6.7	3.1
Karşılaşılan Sorunlar	3.4	4.3	4.4	4.0
Diğer				

Genelde sorun türleri, firma büyüklüğüne göre önemli farklılıklar gös-termemektedir. Ancak işletme sermayesi temininde güçlüklerin büyük firmaları pek etkilemediği, buna karşılık büyük firmaların banka kredilerinin pahalı olma-sından şikayetleri olduğu görülmektedir.

Firmalar kısa vadeli finans çözümünü için iç piyasa şartlarının ve bankaların yaklaşım, tutum ve tavirlerinin değişmesini beklemekte (Tablo II.2). Firmaların yüzde 27'si birinci çözüm olarak iç piyasa şartlarının değişmesini görmektedirler. Bunu ilk üç çözümde birisi olarak görenlerin yüzde 55,9'dur. Firmaların yüzde 71,7'si bankaların tutum ve tavirlerinin değişmesini üç çözüm yolundan birisi olarak görmektedirler. İşyerinin sorunları kendi kaynakları ile çözmesi gerektiğini düşünen firma yüzdesi 37,1'dir. Genel olarak firmaların bu sorunun kendileri dışında yaratılmış olduğunu ve çözümün de kendileri dışında gerçekleştirileceğini düşündüklerini söylemek mümkündür.

Tablo III.2

Kısa Vadeli Finans Sorunlarının Çözüm Yolları

Çözüm	Birinci	İkinci	Üçüncü	Üç Çözümünden Biri
1. İşyerinin Sorunlarını Kendi Kaynakları ile çözmesi	18.7	7.8	10.6	37.1
2. İç piyasa şartlarının değişmesi	27.0	15.7	13.2	55.9
3. Yeni para imkânlarının (finansman bonosu gibi) yaratılması	11.9	14.0	10.6	36.5
4. Bankaların, yaklaşım tutum ve tavirlerinin değişmesi	24.0	30.9	16.8	71.7
5. Hükümetin mevzuat değişiklikleri yapması	5.1	13.5	15.8	34.4
6. Hükümetin genel ekonomik politikasında değişiklikler yapması	4.8	6.1	7.3	18.2
7. Resmi kuruluşların ödemeleri geciktirmemesi	4.8	5.9	12.5	23.2
8. Kefalet kooperatifi kredileri	-	0.2	0.7	0.9
9. Ticari işletme resmi	-	0.2	1.5	1.7
10. Türkiye Halk Bankası Kr.	1.5	3.9	8.8	14.2
Diğer	2.2	1.7	2.2	6.1

Kısa vadeli finans sorununun zamanla değişimi incelendiğinde firmaların üçte birinin beş yıl önceki göre daha kötü durumda olduklarını düşündükleri görülebilir (Tablo III.3). Eğer beş yıl önce olmayan işyerleri dikkate alınmazsa firmaların yüzde 37,1'inin daha kötü durumda oldukları görülür. Ancak gelecek için firmalar oldukça iyimserdirler (Tablo III.4). Yüzde 53,5'i bu sorunlarının düzeleceğini beklemekte (Tablo III.4). Yüzde 22,7'si ise daha kötü olacağını, yüzde 23,9'u ise aynı kalacağını söylemektedirler. Yani firmaların yüzde 40'inin en önemli sorun olarak gördükleri kısa vadeli finansman sorununun düzeleceğini düşünen firmaların toplam içindeki yüzdesi yaklaşık 20'dir. Demek ki önümüzdeki yıllarda firmaların beşte biri kısa vadeli finansman sorunlarının çözülmesi- ni beklememektedir. Bu oldukça önemli bir orandır.

Tablo III.3

Kısa Vadeli Finans Sorunlarının Son Beş Yılda Değişimi

Daha iyi	Daha kötü	Daha iyi	Daha kötü
Değişmedi	Değişmedi	Değişmedi	Değişmedi
22.7	34.8	31.0	33.3
46.5	19.0	27.9	33.5
30.8	20.9	32.9	32.9
<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>
Firmalar	Firmalar	Firmalar	Firmalar

Tablo III.4

Kısa Vadeli Finans Sorununun Önümüzdeki Yıllarda Değişimi ile İlgili Beklentiler

Daha iyi	Daha kötü	Daha iyi	Daha kötü
Değişmez	Değişmez	Değişmez	Değişmez
45.8	25.2	56.8	22.4
59.8	25.6	59.8	25.6
53.5	23.9	53.5	23.9
<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>
Firmalar	Firmalar	Firmalar	Firmalar

Uzun vadeli finansman sorunları içinde en önemli yerli yüzde 38.6 ile "yatırım kredilerinin çok pahalı olması" almaktadır. İkinci sırada yüzde 23.2 ile yetersiz özsermaye ve yatırım kredisi almaktaki güçlükler gelmektedir (Tablo III.5).

Tablo III.5

Firma Büyüklüğü ve Uzun Vadeli Finans Sorunları

Yetersiz Özsermaye	Yatırım Kredisi Almaktaki	Güçlükler	Yatırım Kredilerinin Çok	Pahalı Olması	İyi Çalışan Bir Sermaye	Piyasasının Yokluğu	Hükümetin Genel Ekonomik	Politikası	Diğer
21.2	19.7	40.9	1.5	7.6	9.1	2.5	2.5	6.5	6.6
28.4	21.0	40.7	2.5	2.5	4.9	4.3	2.5	6.5	6.6
17.4	28.3	37.0	4.3	6.5	5.1	3.0	6.5	6.5	6.6
23.2	23.2	38.6	3.0	5.1	6.6	3.0	6.5	6.5	6.6
<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>	<u>Bütün</u>
Firmalar	Firmalar	Firmalar	Firmalar	Firmalar	Firmalar	Firmalar	Firmalar	Firmalar	Firmalar

Firma büyüklüğü dikkate alındığında ikinci ve üçüncü sıradaki sorunların değiştiği görülebilir. Küçük ve orta boy firmalar için yetersiz özsermaye ikinci sırada, büyük firmalar için ise yatırım kredisi almaktaki güçlükler ikinci sırada bulunmaktadır. Hükümetin genel ekonomik politikasının uzun vadeli finans sorununun kaynağı olduğunun düşünülürken yüzde 5.1'dir.

Bugün için işletmeler sermaye piyasasının olumamasını uzun vadeli finans sorun olarak görmemektedirler. İyi gelişen bir sermaye piyasası olumamasını sorun olarak belirten firmaların yüzdesi sadece 3'dür. Ancak bu oran büyük firmalar için yüzde 4,3'dür.

Tablo III.5

Uzun Vadeli Finans Sorunları											
Gıda	İçki	İçki	Kağıt	Petrol	Petrol	Kimya	Toprak	Arç	Metel	Esya	Makina
12.5	26.7	27.3	28.6	14.3	10.0	11.1	20.0	40.0	27.3	13.3	23.2
50	22.2	27.3	25.0	42.9	40.0	27.8	20.0	5.0	18.2	13.3	23.2
37.5	31.1	18.2	28.6	40.0	50.0	48.0	40.0	45.5	66.7	38.6	
İyi gelişen bir sermaye piyasasının yokluğu	-	6.7	3.6	-	-	-	4.0	5.0	-	-	3.0
Hükümetin genel ekonomik politikalarının uygun olumaması	-	6.7	18.2	-	14.3	10.0	5.6	-	9.1	6.7	5.1
Diğer	-	6.7	9.1	14.3	-	5.6	8.0	10.0	-	-	8.6

Sektörler arasında farklara bakıldığında elektrikli makina (383) ve kimya ve petrol türlevleri (35) sektörlerinde "yetersiz özsermaye" ve "yatırım kredile-rinin çok pahalı olması" önemli uzun vadeli finans sorunları olarak görülmekte-dirler. Kağıt ve kağıt ürünleri sektöründe ve taş ve toprağa dayalı sektörler de farklılık göstermektedirler. Ancak bu sektörlerdeki gözlem sayıları düşük olduğundan ihtiyatla değerlendirilmelidirler (Tablo III.6).

Tablo III.7

Uzun Vadeli Finans Sorunlarının Çözüm Yolları

1. İşyerinin sorunlarını kendi kaynakları ile çözmesi	2. İç piyasa durumunun değişmesi	3. Dış piyasa durumunun değişmesi	4. İyi gelişen bir sermaye piyasasının kurulması	5. Banka uygulamalarının değişmesi	6. Hükümetin mevzuat değişiklikleri yapması	7. Hükümetin genel ekonomik politika değişiklikleri yapması	8. Resmi kuruluşların ödemeleri geciktirmemesi	9. Diğer
24.2	19.1	17.0	4.7	11.9	22.7	14.0	1.8	0.6
5.8	12.0	12.0	2.6	12.8	25.6	18.8	5.1	1.7
39.4	48.1	9.4	44.6	77.5	44.1	24.7	8.4	3.8
Birinci Çözüm	İkinci Çözüm	Üçüncü Çözüm	Üç Çözümünden Birini					

Uzun vadeli finans sorununun çözümünde en önemli katkının işyerinin kendi kaynaklarından geleceği düşünülmektedir (Tablo III.7). Firmaların yüzde 24'u sorunu kendi kaynakları ile çözmeye yoluna gidiğini söylemekte- dirler. İkinci sırada yüzde 22.7 ile banka uygulamalarının değişmesi, üçüncü sı- rada 19.1 ile iç piyasa durumunun değişmesi, dördüncü sırada ise yüzde 11.9 ile iyi çalışan bir sermaye piyasasının kurulması gelmektedir. Üç çözümünden biri oranları ele alındığında kısa vadeli finans sorununda olduğu gibi çözümün fir- manın dışında, bankalarda ve genel ekonomik durumda arandığı görülmektedir.

Önemli bulguları şöyle özetleyebiliriz:

i) Kısa vadeli finans sorununun çözümünün tamamen firma dışında ger- çekleşmesi düşünüldüğü halde, uzun vadeli finans sorununun işyerinin kendi kay- nağı ile halledilmesi gerektiği düşünülmektedir.

ii) Günümüzde iyi çalışan bir sermaye piyasasının yokluğu bir sorun ola- rak görülmemekle birlikte, uzun vadeli finans çözümünde sermaye piyasasının önemli katkısı olacağı düşünülmektedir.

Tablo III.8

Uzun Vadeli Finans Sorununun Son Beş Yılda Değişimi

Daha iyi	Daha kötü	Değişim	5 yıl önce bu işyeri yoktu
27.4	29.0	40.3	3.2
22.7	24.0	37.3	16.0
35.0	35.0	22.5	7.5
27.5	28.0	35.2	9.3
<u>Firmalar</u>	<u>Bütün</u>		

Sektörlerde Uzun Vadeli Finans Sorunlarının Son Beş Yılda Değişimi

Daha iyi	Daha kötü	Değişim	Daha kötü
37.5	37.5	25.0	25.0
23.1	25.6	38.5	38.5
27.3	9.1	63.6	19.2
38.5	30.8	14.3	10.0
14.3	71.4	14.3	10.0
30.0	50.0	35.3	31.8
41.2	23.5	50.0	44.4
27.3	31.8	46.2	46.2
15.0	15.0		
22.2	33.3		
23.1	15.4		

Gıda, İçki, Tütün
Dokuma
Kâğıt
Kimya
Taş ve Toprak
Ana metal
Metal esya
Makina
Elektrikli Makina
Taşıt Araçları
Diğer

Son beş yıl içinde uzun vadeli finans sorununu firmaların yüzde 35'inde daha kötüye gittiğiştir. Eğer 5 yıl önce kurulu olmayan işyerleri dışarıda tutulursa bu oran yüzde 39 olacaktır (Tablo III.8). Bu durum özellikle taşıt araçları, kagit, doküman, elektrikli makina ve diğer sektörlerinde daha çok görülmektedir (Tablo III.9).

Table III.10

Daha iyi	50.8	50.0	66.7	53.4
Değişmez	19.7	27.0	25.0	24.4
Daha kötü	29.5	23.0	8.3	22.2
<u>Küçük</u>		<u>Orta</u>	<u>Büyük</u>	<u>Bütün</u>
				Firmalar

Table III.11

Daha İyi	Degismez	Daha Kötü
71.4	28.6	-
64.9	16.2	18.9
36.4	9.1	54.5
53.8	30.8	15.4
28.6	71.4	-
80.0	20.0	-
44.4	27.8	27.8
52.4	14.3	33.3
44.4	27.8	27.8
37.5	37.5	25.0
53.8	23.1	23.1
53.4	24.4	22.2
Gıda		
Dokuma		
Kağıt		
Kimya		
Taş ve Toprağa Dayalı		
Ana Metal		
Metal Eşya		
Makina		
Elektrikli Makina		
Taşıt Araçları		
Diğer		
TOPLAM		

IV. PERSONEL SORUNLARI

Personelerle ilişkin sorunlar, finansmandan sonra, ikinci sırayı almaktadır. Örnekleme dahil olan firmaların yüzde 19,2'sinin en önemli sorunları personelle ilgili. Öte yandan, firmaların yüzde 37,3'ünde personel, en önemli dört sorunlardan biridir. Makina-teçhizat sanayinde ise, personel bütün sorunların önünde ve birinci sıradadır. Tablo IV.1'den görüldüğü gibi, bu sektördeki firmaların yüzde % 34,7'si, personel **en önemli** sorun olarak görmektedirler. Doküma, giyim, deri, orman ürünleri, kağıt ürünleri, taş ve toprağa dayalı sanayi sektörlerinde de, firmaların yüzde 40'ından fazlası, personel birinci veya ikinci önemli sorun olarak görülmektedir.

Tablo IV.1

Personel Sorunlarını En Önemli Sorun Olarak Görenler

	En Önemli	
	İkinci En Önemli	%
Gıda-İçki-Tütün	17.6	6.5
Doküma-Giyim-Deri	22.3	20.2
Orman Ürünleri	20.6	23.3
Kağıt Ürünleri	27.1	18.6
Kimya Petrol	13.6	11.3
Taş-Toprak San.	18.4	25.0
Ana-Metal	14.3	12.7
Metal Eşya	19.5	17.1
Makina Teçhizat	34.7	6.0
Elektrikli Makinaları	10.5	11.6
Taşıt Araçları	24.2	10.0
Diger	21.4	13.7

Tablo IV.2'de görüldüğü gibi işyeri büyüklüğü ile personel sorunu arasında da bir ilişki mevcuttur ve firma büyüklüğüne personel sorununun nisbi önemi azalmaktadır.

Tablo IV.2

Firma Büyüklüğüne Göre Personeli En Önemli Sorun Olarak Görenler

	En Önemli	
	Küçük	Büyük
Personel Sayısına Göre	26.0	16.8
Ciroya Göre	26.0	13.2
Nitekim, personel sayısına göre en küçük gruba girenlerin yüzde 26,0'si personele ilişkin sorunları en önemli görürken, en büyük grupta bu oran yüzde 16,8'e düşmektedir.		

Tablo IV.3'te, personel en önemli sorun olarak gören firmalara göre, sorun alanlarının dağılımı incelenmektedir. Görüldüğü gibi, personele ilişkin sorunların en başta geleni, istenen nitelikte eleman bulunamamasıdır. Personeli en önemli sorun olarak niteleyen firmaların dörtte üçüne varan bir kısmının problemi, arzulan niteliklere sahip personel bulamamaktır. Sendikalar sorunları, ücretle ilişkin sorunlar, çalışma disiplininin eksikliği ise yok denebilecek du-

zeydedir.

Tablo IV.3

Personel Sorunlarının Türleri
(Personeli En Önemli Sorun Olarak Görenler Arasında)

İstenen nitelikte eleman bulunamaması	72.8
Personelin bilgi/egitim yetersizliği	10.5
Personelin sık iş değiştirmesi	7.3
Ücretle ilişkin sorunlar	3.1
Çalışma disiplininin eksikliği	2.6
Sendikal Sorunlar	0.5
Diğer sorunlar	3.1

Tablo IV.4

Personelde Aranılan En Önemli Özellik
(Personeli En Önemli Sorun Olarak Görenler Arasında)

İdari	Teknik	Vasıflı	Vasıfsız
Yönetici	Eleman	İşçi	İşçi
Genel olarak eğitim	27.9	18.7	6.7
Özel teknik/mesleki eğitim	20.6	21.7	51.7
Tecrübe	25.5	24.7	25.3
Çalışkanlık	9.1	15.1	6.7
Dürüstlük	8.5	10.8	3.4
İşyerine bağlılık	8.5	9.0	6.2

Personeler ilişkin sorunları, firmaların en önemli sorunu olarak gören işyerlerinin yüzde 67.4'ünde bilgi ve beceri açısından yetersiz personel bulunduğunu bildirmektedir. Yetersizliği en fazla hissedilen personel türü ise vasıflı işçilerdir. Firmalarda yetersiz personel bulunduğunu bildirenlerde, "en fazla yetersiz personel türü nedir?" diye sorulduğunda, yüzde 36.7'si vasıflı işçi cevabını vermektedir. Bunu yüzde 21.1 ile teknik elemanlar, yüzde 19.5 ile vasıfsız işçiler izlemektedir. Bu firmaların yüzde 13.3'ünün, yöneticiler dahil bütün grupta yetersiz personellerinin bulunduğunu belirtmeleri ilginçtir.

Personeli en önemli sorun olarak gören işyerlerinin üçte ikisi (% 65.1) çalışanların sık sık iş değiştirmelerinden işlerinin önemli ölçüde etkilendiğini belirtmektedir. Bu oranın, personel sorununa birinci sırada yer veremeyenlerde daha düşük olduğu muhakkak ise de, sık iş değiştirmenin (turnover) işletme verimliliğini etkileyen önemli bir sorun olduğu kesindir. Tablo IV.5'te, iş değiştir-mesinin işyerini en fazla etkilediği personel türlerinin dağılımı verilmektedir.

Görüldüğü gibi, en çok vasıflı işçi ve teknik elemanların işten ayrılması işyerini etkilememektedir. İş değiştirmeden etkilendiğini belirten firmaların yarısına yakını (% 44.9), en fazla vasıflı işçilerin ayrılmasından şikâyet etmektedirler.

Tablo IV.5

İş Değiştirme İşyerini En Fazla Etkileyen Personel Türü (İş Değiştirmeden Etkilenen Firmalar Arasında)

Vasıflı İşçi	44.9
Teknik Eleman	29.9
Vasıfsız İşçi	12.6
İdari Personel	4.7
Yönetici	0.8
Hepsi	7.1
%	

Personel sorunların çözüm yolları ile ilgili fikirleri sorulduğunda, firma yöneticileri iş başında eğitim ile mesleki kuruluşlar tarafından düzenlenecek eğitim kurslarını ve seminerlerini en başta belirtmektedir (Tablo IV.6). Daha sonra ise, milli eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesi ve mali imkânların artması gelmektedir.

Tablo IV.6

Personel Sorunlarının Çözüm Yolu (Personeli En Önemli Sorun Olarak Görenler Arasında)

İş başında Eğitim	26.3
Meslek Kuruluşlarının Kurs/Seminer Düzenlemesi	20.0
Millî Eğitim Sisteminin Yeniden Düzenlenmesi	15.3
Mali İmkânların Artması	14.2
Üretim Teknolojisinin Değişmesi	6.3
İşyerinin Çalışma Düzeninin Değişmesi	6.3
Ekonominin Yapısının Değişmesi	5.3
Çalışma Mevzuatının Değişmesi	3.2
Diğer	3.2
%	

İlginç bir bulgu da, işyerinin en önemli sorunu olarak personel sorunu rını- görenlerin arasında bile, firma yöneticilerinin sadece dörtte birinin (% 25.4) ücretlerle ilgili bir problem bulunduğunu belirtmeleridir. Ücret sorunu olduğunu söyleyen firmaların en önemli ücret sorunları ise şu şekilde sıralanmaktadır: Personelin ücreti yetersiz bulması (% 64.6); yetersiz ücret ödeyememek (% 16.7) ve yasal kesintilerin çokluğu (% 14.6).

Personel sorunları konusunda durumun son beş yıl içinde nasıl bir gelişme gösterdiği ve önümüzdeki yıllarda neler beklenebileceği hususları da anket soruları arasında yer almaktaydı. personel konusunu en önemli sorun olarak görenlerin bu sorulara verdikleri cevaplar Tablo IV.7 ve Tablo IV.8'de özetlenmektedir. Son beş yıl içinde bu sorunun arttığını belirtenlerin oranı (% 32.3), durumun iyileştiğini düşünenlerden (% 28.5) biraz daha yüksektir. Ancak bu grubun hemen hemen yarısı, önümüzdeki yıllar içinde personel sorunlarında önemli bir düzelme beklemektedir.

Tablo IV.7

Beş Yıl Öncesine Göre Personel Sorunlarının Durumu
(Personeli En Önemli Sorun Olarak Görenler Arasında)

İyileşti	28.5
Değişmedi	28.0
Kötüleşti	32.3
5 Yıl Önce Bu Firma Yoktu	11.3
%	

Tablo IV.8

Yakın Gelecekte Personel Sorunu ile İlgili Tahminler
(Personeli En Önemli Sorun Olarak Görenler Arasında)

İyiye Gider	47.7
Değişmez	29.5
Daha Kötüye Gider	22.7
%	

Personel sorunlarıyla ilgili olarak bu noktaya kadar özetelemeye çalıştığımız bulgular, bu soruna birinci sırada önem atfeden firmalarla ilgiliydi. Bu bölümün bundan sonraki kısmında ise, firmalarının dört önemli sorunundan biri olarak personel problemlerini belirten işyerlerinin tümüyle ilgili sonuçları sunacağız.

Personel sorununu dört önemli sorundan biri olarak belirten firmalara göre, bu konuda en ciddi problem nitelikli eleman yokluğudur. Bu firmaların yüzde 73.3 gibi çok yüksek bir oranı, personele ilişkin en önemli problemlerinin nitelikli eleman bulmak olduğunu söylemektedir. Eleman bulma gücünün yarılarında, diğer personel sorunlarının önemli çok küçük kalmaktadır. Bütün sektörlerde, eleman bulma konusu çok yüksek oranlarda belirtilimle birlikte, bu sorun en fazla taş ve toprağa dayalı sanayi (% 84.2) ve kimya-petrol sanayii (% 82.1) dallarında hissedilmektedir (Tablo IV.9).

Tablo IV.9

Sektörlere Göre Personel Sorunlarının Türleri
(Personeli Dört Sorundan Biri Olarak Gösterenler Arasında)

Nitelikli	Eleman	Yok	Mevcutun	Eg./Bil.	Yetersiz	Disiplini	Ekstik	Galasma	Sık İş	Değiştime	Ücret	Sen-dikal	Diğer
Gıda-İçki-Tütün	64.7	23.5	5.9	5.9	5.9	5.9	5.9	5.9	5.9	11.5	0.7	-	-
Doküman-Giyim	69.1	13.7	2.9	2.9	2.9	2.9	2.9	2.9	2.9	11.5	0.7	-	-
Orman Ürünleri	100.0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kağıt Ürünleri	79.2	8.3	4.2	4.2	4.2	4.2	4.2	4.2	4.2	8.3	4.2	8.3	-
Kimya-Petrol	82.1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.6	7.7
Toprak San.	84.2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.5	-
Ana Metal	70.8	4.2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Metal Eşya	69.7	18.2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6.1
Makina Teçhizat	77.3	13.6	2.3	2.3	2.3	2.3	2.3	2.3	2.3	4.5	2.3	-	-
Elektrikli Makinalar	61.5	15.4	3.8	3.8	3.8	3.8	3.8	3.8	3.8	-	-	11.5	7.7
Taşıt	53.8	7.7	7.7	7.7	7.7	7.7	7.7	7.7	7.7	7.7	7.7	-	15.4
Diğer	79.3	3.4	-	-	-	-	-	-	-	10.3	-	3.4	3.4
TOPLAM	73.3	10.4	2.4	2.4	2.4	2.4	2.4	2.4	2.4	7.3	2.4	0.7	3.5

- 28 -

Personelde En Fazla Arzulanan Özellikler
(Personeli Dört Sorundan Biri Olarak Gösterenler Arasında)

A. Yöneticilerde:		B. İdari Personelde		C. İşçilerde	
Genel Eğitim	27.7	Genel Eğitim	22.2	Genel Eğitim	18.3
Özel Teknik Eğitim	20.6	Özel-Teknik Eğitim	21.9	Özel-Teknik Eğitim	15.7
Tecrübe	27.7	Tecrübe	22.2	Tecrübe	12.5
Çalışkanlık	7.3	Çalışkanlık	8.4	Çalışkanlık	9.4
Dürüstlük	8.4	Dürüstlük	8.4	Dürüstlük	9.4
İşyerine Bağlılık	8.4	İşyerine Bağlılık	8.4	İşyerine Bağlılık	9.4
Ortalama	20.6	Ortalama	20.6	Ortalama	18.3
Genel Eğitim	55.5	Genel Eğitim	37.1	Genel Eğitim	37.1
Özel-Teknik Eğitim	23.9	Özel-Teknik Eğitim	27.3	Özel-Teknik Eğitim	27.3
Tecrübe	6.7	Tecrübe	7.3	Tecrübe	7.3
Çalışkanlık	5.7	Çalışkanlık	17.3	Çalışkanlık	17.3
Dürüstlük	5.2	Dürüstlük	28.9	Dürüstlük	28.9
İşyerine Bağlılık	3.0	İşyerine Bağlılık	3.3	İşyerine Bağlılık	3.3
Ortalama	17.3	Ortalama	17.3	Ortalama	17.3

Personel sorunlarının türlerinin firma büyüklüğüne göre nasıl değiştiği sorusunun cevabı Tablo IV.11'de verilmektedir. Örneklemimizi toplam ciroya göre üç gruba ayırdığımızda, nitelikli eleman yokluğunun bütün gruplar için çok büyük farkla geldiğini görmekteyiz. Personel sorunlarının türü açısından, büyük ve küçük şirketler arasındaki en önemli fark, sık iş değiştirme konusunda, küçük ve orta grupları firmaların hemen hemen yüzde 10'u bu problem-den çok etkilenir ve bu hususu en önemli personel sorunu olarak görürken, büyük firmalar grubunda bu oran sifra yaklaşıktadır (% 1.4). Sık sık illeri sürülenin tersine, çalışma disiplininin eksikliği, firmalar tarafından önemli bir personel sorunu olarak görülmemektedir.

Tablo IV.11

Toplam Ciroya Göre Personel Sorunları Türü
(Personeli Dört Sorundan Bir Olarak Gösterenler Arasında)

Nitelikli	Eleman	Eğ./Bil.	Çalışma	Disiplini	Sık İş	Değiştirme	Ücret	Sen- dikal	Diğer
Yok	9.3	0.9	0.9	3.4	9.0	1.1	1.1	1.1	5.8
Büyük cirolu grup	74.1	9.3	0.9	3.4	9.0	1.1	1.1	1.1	5.8
Orta cirolu grup	65.2	14.6	13.0	-	1.4	-	-	-	5.6
Büyük cirolu grup	79.7	13.0	-	-	1.4	-	-	-	5.6

Personeli en önemli sorun olarak görenler arasında olduğu gibi, bu konuyu en önemli dört sorundan biri olarak belirtenlerde de mevcut personelin bir kısmı yetersizdir. Örneğin, elektrikli aletler sektöründeki firmaların yüzde 91.7'si; ana metal dalında ise yüzde 79.2'si yetersiz personelleri bulunduğu ifade etmektedir. Yetersiz personelin en yoğun olduğu gruplar ise vasıflı işçiler ve teknik elemanlardır.

Personel konusuna ilişkin sorunları bulunan şirketlerle ilgili bu bilgilerden sonra, yeni personel alınırken izlenen yollar, asgari ücret ve prim sistemi nin personel sayısına etkisi ve verimlilikle ilgili görüşlere değinmek istiyoruz. Bu hususlarda bilgi toplamaya yönelik sorular, sadece personel sorunu olanlara değil, bütün firmalara sorulmuştur.

Firmaların, personel bulurken en fazla başvurdukları yöntemlerin dağılımı Tablo IV.12'de verilmiştir. Bu yöntemlerin başında basın ilanı (% 42) gelmekte, onu tanıdık, tavsiye vb. geleneksel yöntemler (% 28.5) izlemektedir. Bu sorunuza, iş ve işçi Bulma Kurumu cevaplarını verenlerin oranı ise sadece yüzde 3'tür.

Tablo IV.12

En Fazla Başvurulan Personel Bulma Yöntemi

Basın İlanı	42.0
Tanıdık, Tavsiye, vb.	28.5
Basın Dışı İlanlar (el, duvar, vb)	15.3
Kendi Başvurusuyla	6.6
İş ve İşçi Bulma Kurumu	3.0
Diğer	4.5

Asgari ücretin kalkmasının ve/veya bir prim sistemi uygulamasının personel sayısını önemli ölçüde etkilemeyeceği düşünülmektedir (Tablo IV.13 ve Tablo IV.14). Örnekleme giren firmaların dörtte birinden fazlasında (% 27.5) hiç asgari ücretli işçi istihdam edilmemesi de dikkate değer bir bulgudur.

Tablo IV.13

Asgari Ücretin Kalkmasının Personel Sayısına Etkisi

Personel Sayısı	%
Artar/az artar	14.6
Değişmez	55.2
Azalır/az azalır	2.6
Asgari ücretli işçi yok	27.5

Prim sistemi uygulandığı takdirde personel sayısında bir değişme olma-
yacağını söyleyenlerin oranı yüzde 61.4'tür. Dörtte bire yakın bir kesim ise,
bu uygulamamanın personel sayısını arttıracakını düşünmektedir.

Tablo IV.14

Prim Sisteminin Personel Sayısına Etkisi

Personel Sayısı	%
Artar/az artar	24.7
Değişmez	61.2
Azalır/az azalır	14.1

Genel olarak firmaların yarıya yakın, işyerindeki verimlilik düzeyi-
ni yeterli bulmaktadır (Tablo IV.15). İşyerinin büyüklüğü ile verimlilik arasın-
da da önemli bir ilişki mevcutur ve büyük firmalar verimlilik düzeylerinin
daha yüksek olduğunu belirtmektedirler (Tablo IV.16 ve Tablo IV.17).

Tablo IV.15

İşyerinin Verimlilik Düzeyi (%)

Çok yüksek	Yüksek	Yeterli	Düşük	%
4.0	19.9	47.1	26.3	2.7

Tablo IV.16

Ciroya Göre Verimlilik

Firma	Çok Yüksek	Yüksek	Yeterli	Düşük	Çok Düşük
Büyük	3.1	11.5	44.2	37.6	3.5
Orta	5.3	20.1	49.3	23.0	2.4
Küçük	6.0	27.6	50.7	14.3	1.4

Tablo IV.17

Persone! Sayısına Göre Verimlilik

Firma	Büyük!üğü	Cok Yüksek	Yüksek	Yeterli	Düşük	Cok Düşük
Küçük	2.4	13.4	47.1	32.2	4.9	
Orta	3.7	19.4	47.2	27.9	1.8	
Büyük	6.5	31.9	46.8	13.4	1.4	

Gerek ciro, gerek persone! sayısı yükseldikçe, verimlilik düzeyinin çok yüksek veya düşükse! bildirilen firmaların oranı da hızla artmaktadır.

İşyerinde verimliliği arttırmak için en fazla başvuru!an yöntemlerin, persone!le iyi ilişkiler kurmak ve çalışm!ayanı ikaz olduğu anlaşılmaktadır. Firmaların yüzde 93.8'i iyi ilişkiler kurma ve yüzde 82.6'sı da ikaz yöntemlerine başvurmaktadır. Bu amaçla işten çıkarmaya giden firmaların oranı ise yüzde 16.9'da kalmaktadır. İşten çıkarmaya en fazla başvuran sektörler dokuma-gi-yim-deri (% 21.2) ile ana metaldir (% 21.2).

Öte yandan şirket büyüdü!kçe, işten çıkarma daha sık başvuru!an bir yol olmaktadır. Örneğin, düşük ciro!u grupta verimliliği arttırma amacıyla işten çıkarmaya giden firmaların oranı yüzde 13.8 iken, yüksek ciro!u grupta bu rakam yüzde 21.8'i bulmaktadır.

V. ÜRETİM SORUNLARI

Örnekleminimize dahil olan firmaların yüzde 26,2'si üretim sorunlarını en önemli dört sorundan biri olarak göstermişlerdir. En önemli sorun olarak gösteren işyeri oranı ise yüzde 9,5'dur. Üretim sorunu, kısa vadeli finans ve personelden sonra üçüncü sırada gelmektedir.

Üretim sorunlarının başında hammadde gelmektedir. Her büyüklükteki firma ve her sektör için durum aynıdır (Tablo V.1, V.2). Yan sanayinin düzenli çalışması ve ara mallardaki kalite sorunları, büyük bir farkla da olsa, hammadde sorununu takip etmektedir. Büyük firmalarda enerji de önemli bir sorun olarak görülmektedir. Doküman, giyim ve deri sektöründe personelin bilgi/yetenek eksikliği ve verim düşüklüğü, taş ve toprağa dayalı imalat sanayinin de ise yasal sınırlamalar en önemli üretim sorunları olarak görülmektedir (Tablo V.2).

Üretim sorununun çözümünde, kendi sektörünün güçlenmesi ve standard mal üretiminin temin edilmesi önemli olmaktadır. Yan sanayinin kendine geleni düzen vermesi ve işyerinin kendi çözümünü bulması ilk iki çözümü takip etmektedir. İşyerlerinin kendileri dışında çözüm arayışları çoğunlukta (Tablo V.3).

Tablo V.1

Firma Büyüklüğü ve Üretim Sorunları

Butün Firmalar	Büyük	Orta	Küçük	
58.0	50.7	53.8	66.7	Hammadde
3.9	9.0	3.6	1.6	Enerji
8.6	7.5	8.9	8.9	Yan sanayinin düzensiz çalışması
6.1	6.0	8.3	3.3	Ara malların kalite sorunları
5.2	4.5	6.5	4.1	Personelin bilgi/yetenek eksikliği
5.2	4.5	7.7	2.4	Personelin verim düşüklüğü
1.4	1.5	1.8	0.8	Yasal sınırlamalar
4.7	4.5	4.7	4.9	Teknik bilgi eksikliği
6.9	11.5	4.7	7.3	Diğer

Tablo V.2

Sektörlere Göre Üretim Sorunları

	Gıda	Dokuma	Orman	Kağıt	Kimya	Taş ve	Ana	Metal	Makina	Elektronik	Taşıt	Diğer
	<u>İçki</u> <u>Tütün</u>	<u>Giyim</u> <u>Deri</u>	<u>Ürünleri</u>	<u>Ürünleri</u>	<u>Petrol</u>	<u>Dayalı</u>	<u>Metal</u>	<u>Eşya</u>	<u>Sanayi</u>	<u>Makina</u>	<u>Araçları</u>	<u>Diğer</u>
1. Hammadde	50.0	46.5	76.5	76.5	58.2	57.9	59.4	77.4	64.3	50.0	50.0	55.6
2. Enerji	11.1	2.3	-	-	5.5	10.5	6.3	-	-	3.3	-	11.1
3. Yan sanayi düzensizliği	-	11.6	5.9	-	10.9	-	3.1	-	7.1	23.3	10.0	16.7
4. Ara malların kalite sorunu	11.1	14.0	-	-	9.1	-	-	6.5	-	3.3	-	-
5. Personelin Bilgi/ yetenek eksikliği	-	9.3	5.9	11.8	1.8	-	3.1	3.2	7.1	3.3	10.0	5.6
6. Personelin verim düşüklüğü	5.6	8.1	-	5.9	1.8	5.3	9.4	6.5	3.6	3.3	10.0	-
7. Yasal Sınırlamalar	-	1.2	-	-	1.8	15.8	-	-	-	-	-	-
8. Teknik bilgi eksikliği	11.1	1.2	5.9	-	7.3	5.3	3.1	-	7.1	13.3	-	5.6
9. Diğer	11.1	5.8	5.9	5.9	3.6	5.3	15.6	8.5	10.7	-	20.0	5.6

Tablo V.3

Üretim Sorunlarının Çözüm Yolları

Üç Çözümünden Biri	Üçüncü Çözüm	İkinci Çözüm	Birinci Çözüm	
26.1	8.7	6.5	10.9	1. Türkiye ekonomisinin yapısının değişmesi
55.4	17.4	13.5	24.5	2. Kendi sektörünün güçlenmesi
38.1	8.3	14.8	15.0	3. İşyerinin kendi çözümünü bulması
26.5	8.7	10.0	7.8	4. Hükümetin genel ekono- mik politikalarının değişmesi
65.2	15.6	26.8	22.8	5. Standart mal üretiminin temin edilmesi
50.9	20.6	20.3	10.0	6. Yan sanayinin kendine geki düzen vermesi
26.4	17.4	7.1	1.9	7. Yeni yasal düzenlemeler
11.2	3.2	1.0	7.0	8. Diğer

Son beş yılda üretim sorununun değişimi iyi yöndedir. Firmaların sade-
ce yüzde 18,8'i beş yıl önceye göre üretim sorunları açısından daha kötü du-
rumda olduklarını belirtmektedirler (Tablo V.4). Küçük firmalarda bu oran yüz-
de 25,6'dır.

Kağıt, metal eşya, orman ürünleri, makina sanayi ve taşıt araçları
sektörlerinde durum nispeten daha kötüdür (Tablo V.5). İleriye bakış ise yine
oldukça iyimserdir ve firmaların yüzde 60 kadarı durumlarında iyileşme bekle-
mektedir (Tablo V.6).

Tablo V.4

Firma Büyüklükleri ve Üretim Sorunlarının
Son Beş Yıldaki Değişimi

Bütün Firmalar	Küçük	Orta	Büyük	
42.4	36.4	45.8	43.8	Daha iyi
28.1	28.1	28.0	28.1	Değişmedi
18.8	25.6	14.3	18.8	Daha kötü

Sektörlerde Üretim Sorunlarının Son Beş Yılda Değişimi

Tablo V.5

	Daha İyi	Değişmedi	Daha Kötü
Gıda, İçki, Tütün	31.3	25.0	18.8
Doküman, Giyim	47.1	23.5	14.1
Orman Ürünleri	47.1	17.6	29.4
Kağıt	18.8	37.5	43.8
Kimya	58.2	25.5	7.3
Taş ve Toprağa Dayalı	72.2	11.1	5.6
Ana Metal	31.3	46.9	12.5
Metal Eşya	32.3	16.1	48.4
Makina Sanayi	39.3	39.3	21.4
Elektrikli Makinalar	31.0	37.9	10.3
Taşıt Araçları	30.0	30.0	30.0
Diğer	38.9	33.3	16.7
Bütün Firmalar	42.4	28.1	18.8

Üretim Sorununun Önümüzdeki Yıllardaki Değişimi ile İlgili Beklentiler

	Daha İyiye Gider	Değişmez	Daha Kötüye Gider
%	59.5	24.6	16.0

Tablo V.6

VI. YATIRIM SORUNLARI

Kapsanan firmaların yüzde 27'si yatırımı en önemli dört sorundan birisi olarak belirtmişlerdir. Birinci sırada sorun olarak gören firma yüzdesi 2.67, ikinci en önemli sorun olarak belirten firma yüzdesi 5.8, üçüncü en önemli sorun olarak belirtenlerin yüzdesi ise 11.7'dir. Finansman ve personelden sonra üretim ile birlikte en önemli sorun olarak yatırım gelmektedir.

Yatırım sorunlarının başında yüzde 29.5 ile kredi temini güçlüğü, yüzde 23.3 ile öz kaynak yetersizliği ve yüzde 21.9 ile faiz hadlerinin yüksekliği gelmektedir. Ekonomik istikrardan duyulan endişeler ve banka ve kredi kurumları- nı düzenleyen mevzuatta doğan sorunlar yüzde 7.1 ile en önemli üç sorunu ta- kip etmektedir (Tablo VI.1).

Tablo VI.1

Yatırım Sorunları

Bütün Firmalar	Büyük	Orta	Küçük	
29.5	21.7	33.7	26.5	Kredi Teminindeki Güçlükler
2.3	10.9	28.1	25.0	Öz Kaynak Yetersizliği
7.1	13.0	3.4	8.8	Ekonomik istikrardan duyulan endişeler
0.5	-	1.1	-	Siyasal istikrardan duyulan endişeler
0.5	-	1.1	-	Hükümetin ekonomik politika- larından kaynaklanan sorunlar
0.5	2.2	-	-	Banka ve kredi kurumlarının düzenleyen mevzuattan doğan sorunlar
7.1	8.7	6.7	7.4	Faiz hadlerinin yüksekliği
21.9	26.1	20.2	22.1	Dünya konjonktürü
1.4	4.3	1.1	-	Yatırım konularında bilgi eksikliği
2.4	2.2	2.2	2.9	Diğer Sorunlar
6.2	10.9	3.4	7.4	

Tablo VI.2

Yatırım Sorunlarının Çözümü

Üç Çözümde	Birinci Çözüm	İkinci Çözüm	Üçüncü Çözüm	Birisi
28.3	12.9	6.6	8.5	9.8
9.8	3.8	3.2	2.6	34.2
27.3	7.6	14.8	4.9	27.3
77.9	40.5	25.4	12.0	77.9
48.7	12.4	18.0	18.3	48.7
37.0	4.3	11.6	21.1	37.0
31.1	3.8	9.0	18.3	31.1
5.8	1.9	3.2	0.7	5.8

Mali mevzuatın değişmesi
Dünya konjonktürünün değişmesi
İşyerinin kendi çözümünü bulması
Hükümetin ekonomik politika-
larının değişmesi
Kredi faizlerinin aşağı
geçilmesi
Türkiye'nin daha istikrarlı
bir ekonomik ve siyasal
sistemli sahip olması
Yeni yasal düzenlemelere
gidilmesi
Sermaye piyasasının gelişmesi
Diğer

Tablo VI.3

Yatırım Sorunlarının Son Beş Yılda Değişimi

Bütün Firmalar	Büyük	Orta	Küçük	Daha iyi Değişmedi Daha kötü
37.4	53.5	33.0	35.3	
35.9	25.6	38.6	35.3	
16.0	11.6	12.5	23.5	

Tablo VI.4

Yatırım Sorunlarının Önümüzdeki Yıllardaki Değişimi
ile İlgili Beklentiler

Bütün Firmalar	Büyük	Orta	Küçük	Daha iyiye gider Değişmez Daha kötüye gider
55.6	72.1	52.4	49.2	
33.7	20.9	41.7	31.7	
10.7	7.0	6.0	19.0	

VII. PAZARLAMA SORUNLARI

Ankete cevap veren firmalardan toplam 205 işyeri pazarlama sorununu olduğunu belirtmiştir. Bunlardan 51'i, pazarlamayı en önemli, 154'ü ise ikinci veya daha düşük öneme bir sorun olarak görmektedir.

Genel olarak bakıldığında en önemli sorun olarak "ödemelerin gecikmesi" (% 25.4), ikinci olarak "piyasada ucuz ve kalitesiz malların çokluğu" (% 15.6) üçüncü olarak da "fazla rekabet" (% 11.7) görülmektedir.

Ankete bulunan üç alternatif "yetersiz tanıtım" (% 3.4), "haksız dış rekabet" (% 1.5) ve "gereken kaliteyi tutturamamak" (% 1.5) çok az sayılda çıktı için tabloları dahil edilmemiştir. Bu nedenle yüzdeler tam 100'e toplanmamaktadır.

Tablo VII.1

Pazarlama Sorunlarının Türleri
(Sorunları Belirten Firmaların Yüzdeleri)

Sorunlar	Pazarlamanın En Önemli Sorun Olduğu Firmalar	Pazarlamanın Düşük Önemli Sorun Olduğu Firmalar	Pazarlama Sorunu Olan Bütün Firmalar
Ödemelerin Gecikmesi	19.6	27.3	25.4
Bayi Sisteminin Yetersizliği	11.8	8.4	9.3
Fazla rekabet	19.6	9.1	11.7
Piyasadaki Ucuz Kalitesiz mallar	11.8	16.9	15.6
Haksız iç Rekabet	9.8	5.8	6.8
Maliyetin Yüksek Oluşu	7.8	8.4	8.3
Yetersiz Talep	5.9	7.8	7.3
Diğer Sorunlar	7.8	9.7	9.3

Pazarlama sorununu en önemli sorun olarak görenlerle diğerleri arasında da, sorunun türleri açısından bazı farklar vardır. Örneğin, ödemelerdeki gecikmeler, birinci sorunu pazarlama olanlar arasında önemli oldukça kaybetmekte ve fazla rekabetle eşit duruma gelmektedir. Gene birinci sorunu pazarlama olanlar arasında, ucuz ve kalitesiz mallardan şikâyet azalmakta ve bayi sisteminin yetersizliği önem kazanmaktadır. Talep azlığından şikâyet olmaması da diğer bir ilginç noktadır.

Genelde en önemli sorun olan ödemelerin gecikmesi gıda, içki, tütün sektöründe önemli görülmektedir (Tablo VII.2). Bayi sisteminin yetersizliği sadece gıda, içki, tütün sektöründe sorun (Yüzde 19.0) teşkil etmektedir. Fazla rekabet ise doküman-giyim-deri sektörü dışında sorun olarak belirlenmektedir. Piyasada ucuz ve kalitesiz mallardan başlıca şikâyetçi olan elektrik makineleri sektörüdür (Yüzde 30.4). Haksız iç rekabet ise yalnız kimya-petrol-plastikte ciddi bir sorun olarak görülmektedir (Yüzde 12.5).

Tablo VII.2

Pazarlama Sorunları Olan Firmaların Sayılarının En Çok Olduğu Dört Faaliyet Alanında Sorunların Dağılımı (Faaliyet Alanındaki Firmaların Yüzdeleeri)

Sorunlar	Gıda	İçki	Tütün	Doküma	Deri	Kimya	Plastik	Elektrik	Makinala.
Ödemelerin	9.5	35.1	27.5	21.7					
Gecikmesi									
Bayi Sisteminin	19.0	5.4	.0	4.3					
Yetersizliği									
Fazla	14.3	5.4	15.0	21.7					
Rekabet									
Piyasadaki Ucuz	9.5	16.2	15.0	30.4					
Kalitesiz Mallar									
Haksız	4.8	10.8	12.5	.0					
İç Rekabet									
Maliyetin	9.5	5.4	5.0	4.3					
Yüksek Oluşu									
Yetersiz	14.3	5.4	10.0	.0					
Talep									
Diğer	9.5	16.2	10.0	4.3					
Sorunlar									

Firmalar büyüdükçe ödemelerin gecikmesinden şikayet azalmakta, fazla rekabetten şikayet artmaktadır (Tablo VII.3). Bayi sisteminin yetersizliğini önemli bir sorun olarak gören firmaların en yüksek olduğu grup büyük firmalar- dır (yüzde 15.2).

Tablo VII.3

Personele Göre Firma Büyüklük Gruplarında Sorunların Dağılımı (Her grupta sorunu belirten firmaların yüzdesi)

Sorunlar	Küçük	Orta	Büyük
Ödemelerin	33.9	24.2	17.4
Gecikmesi			
Bayi Sisteminin	10.2	6.1	15.2
Yetersizliği			
Fazla	8.5	12.1	15.2
Rekabet			
Piyasadaki Ucuz	13.6	17.2	13.0
Kalitesiz Mallar			
Haksız	6.8	8.1	4.3
İç Rekabet			
Maliyetin	6.8	9.1	8.7
Yüksek Oluşu			
Yetersiz	6.8	7.1	8.7
Talep			
Diğer	5.1	9.1	15.2
Sorunlar			

Birinci önerilen çözümlere bakıldığında açık farklı çözüm piyasası şartlarındaki değişiminde görülmektedir (Tablo VII.4). İkinci en sık önerilen çözüm firmaların kendi olanakları ile sorunları çözmeleridir. Üçüncü olarak da ekonomik yapıdaki değişim görülmektedir. En az söylenen çözüm ise yasal düzenlemelerdir.

Genel olarak üç çözümde birisi olarak önerilme sıklığına bakıldığında yine piyasası şartlarının değişimi açık farklı birinci, ancak ondan sonra firmaların kendi olanakları ile çözüm, ekonomik yapının değişimi, dış pazarlara açılmak ve tam rekabet şartlarının sağlanması kabaca eşit sıklıkta söylenmektedir.

Dış pazarlara açılmak en önemli çözüm olarak görülmekle birlikte ilk üç çözüm dikkate alındığında ikinci sırada düşünülmektedir.

Çözümün son beş yıldaki gelişimi olumlu görüldüğü açıktır. Ancak genelinde % 22 gibi bir oranın sorunun kötüleştiğini söylemesi de önemsenmelidir (Tablo VII.5).

Firmalar büyüdükçe değerlendirme daha olumlu olmakta, ancak farklar pek önemli görünmemektedir.

Tablo VII.4

Sorunların Çözümü İçin Önlemler
(Çözümü öneren firmaların yüzdeleri)

Çözümler	Birinci Çözüm	İkinci Çözüm	Üçüncü Çözüm	Üç Çözümde Birisi
Firmanın Kendi Olanakları	17.1	7.3	5.8	30.2
Piyasa Şartları	30.7	18.5	8.3	57.5
Değişim Ekonomik Yapı	12.7	12.2	6.8	31.7
Değişim Kamuyu veya Özel	6.8	6.3	2.9	16.0
Denetim	8.8	14.6	8.8	32.2
Dış Pazarlara Açılmak	10.7	9.3	10.2	30.2
Yeni Yasal Düzenlemeler	2.4	10.2	7.8	20.4
Makul Rekabet Sağlanmalı	5.8	7.3	11.2	24.3
Diğer Çözümler	3.4	2.4	2.9	8.7
Çözüm Önermeyenler	1.9	11.7	35.1	-

Tablo VII.5

Sorunun Son Beş Yılda Değişimi
(Cevabı veren firmaların yüzdeleri)

Firma Büyüklüğü (Personel)

Değerlendirme	Küçük	Orta	Büyük	Bütün
Daha iyi	42.1	44.8	51.2	45.4
Değişmedi	19.3	24.0	25.6	23.0
Daha kötü	28.1	19.8	20.9	22.4

(Bazı firmaların beş yıl önce kurulmamış olmasından dolayı yüzdeler yüzde toplamamaktadır).
Değerlendirmelerin en olumlu olduğu alan Kimya-Petrol-Plastik sektörü en olumsuz olduğu alan ise elektrik makineleri sanayi olarak görülmektedir (Tablo VII.6).

Tablo VII.6

Dört Faaliyet Alanına Göre Sorunun Son Beş Yılda Değişimi
(Cevabı veren firmaların yüzdeleri)

Değerlendirme	Gıda	Doküma	Kimya	Elektrik
Daha iyi	40.0	45.7	46.2	36.4
Değişmedi	25.0	20.0	33.3	22.7
Daha kötü	25.0	28.6	17.9	22.7

Önümüzdeki beş yıl ile ilgili beklentilerinde firmalar oldukça iyimserdir (Tablo VII.7). Bu sorun açısından durumlarının daha iyiye gideceğini bekleyenlerin oranı yüzde 58.8'dir.

Tablo VII.7

Sorunun Önümüzdeki Yıllarda Değişimi ile İlgili
Tahminler
(Cevap veren firmaların yüzdeleri)

Firma Büyüklüğü (Personel Sayısı Olarak)	Bütün	Firmalar
Değerlendirme		
Daha iyi	48.1	58.8
Değişmez	37.0	26.4
Daha kötü	14.8	14.8

VIII DİĞER İŞYERLERİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

Örnekleimde toplam 94 firma diğer işyerleri ile sorunu olduğunu belirtmiştir. Bunların yalnız 16'sı ise bu soruna birinci derecede önem atfetmektedir.

Çok açık olarak başlıca şikayet ödemelerin gecikmesinden gelmektedir (Tablo VIII.1). İkinci sırada mal ve hizmetlerin kalitesindeki düşüklük görülmektedir, ancak firma sayısının azlığı nedeni ile bu hususu ihtiyatla değerlendirmek gerekmektedir.

Tablo VIII.1

DİĞER İŞYERLERİ İLE OLAN SORUNLARIN TÜRLERİ
(Sorunları belirten firmaların yüzdeleri)

Sorunu Olan Bütün Firmalar	Düşük Önemli Sorun Olan Firmalar	En Önemli Sorun Olan Firmalar	Ödemelerin gecikmesi	Verdiği Mal veya Hizmetin yetersizliği	Verdiği Mal veya Hizmetin Kalitesizliği	Disiplinsiz Çalışma	Standardizasyon Sorunları	Diğer Sorunlar
41.5	38.5	56.3		6.3	18.8	.0	6.3	12.5
7.4	7.3				16.7	11.5	12.8	12.8
17.0						9.6	11.7	

Ödemelerdeki gecikmeler küçük; malların kalitesinin yetersizliği ise büyük firmalarda önemli sorun olarak görülmektedir. Doküma, giyim ve deri sektöründe sorunların dağılımı eşit olmaktadır. Diğer sektörlerde ise "ödemelerin gecikmesi" en önemli sorundur.

Çözüm olarak en başta sorunu olan işyerinin kendi çözümünü üretmesi, daha sonra da hükümet denetimi gerekmektedir (Tablo VIII.2).

Tablo VIII.2

Sorunların Çözümü İçin Önlemler
(Çözümü Öneren Firmaların Yüzdeleri)

Çözümler	Birinci Çözüm	İkinci Çözüm	Üçüncü Çözüm	Üç Çözümünden Biri
Başka şirketle çalışmak	6.4	5.3	4.2	15.9
Sorun olan şirket kendi çözümü	36.2	17.9	9.5	63.6
Piyasa şartları değişmeli	9.6	13.7	9.5	32.8
Sektör Gelişmeli	7.4	13.7	9.5	30.6
Hükümet Denetim Yapmalı	24.5	13.7	10.5	48.7
Resmi-Yarıresmi Kuruluş Tedbir Almalı	6.4	10.5	6.3	23.2
Gönüllü Kuruluşlar Tedbir Almalı	2.1	4.2	6.3	12.6
Diğer Çözümler	7.4	4.2	1.1	12.7
Çözüm Önermeyenler	.0	16.8	43.2	-

Bu konuda son beş yıldaki değişimlerin olumlu olduğunu söylemek oldukça zordur. Ancak ileri doğru bakıldığında olumlu bir değerlendirme görülmektedir (Tablo VIII.3).

Tablo VIII.3

Sorunun Son Beş Yılda Değişimi ve
Önümüzdeki Yıllar İçin Tahminler
(Cevabı veren firmaların yüzdeleri)

Değerlendirme	Son Beş Yıl	Gelecek Yıllar
Daha iyi	32.6	54.7
Değişmedi	33.7	27.9
Daha kötü	26.3	17.4

Bazı firmaların beş yıl önce kurulmamış olmasından dolayı bazı yüzdelere yansıtmamaktadır.

IX. İHRACAT SORUNLARI

Görüşülenler arasında toplam 219 firma ihracat ile ilgili sorunu olduğunu belirtmiştir. Bunlardan 52'si, ihracatı en önemli sorun olarak görmektedir.

Genelde sorunların türlerine bakıldığında açık farkla en önemli sorun diğer ülkelerin kotaları olarak ortaya çıkmaktadır (Tablo IX.1). Dış pazarlarda rekabet güçlüğü ve bürokrasinin tutumuna birbirlerine yakın olarak kotalardan sonra gelen sorunlardır. Ancak bu sorunlar oranı diğer sorunlardan önemli ölçüde fazla değildir.

En önemli sorunu ihracat olanlar ile diğerleri arasındaki farklılıklara bakıldığında, en önemli sorun olarak görülen kotaların esasta en önemli sorunu ihracat olanlardan kaynaklandığı görülmektedir. Göreli olarak önemli sorunlar dan dış pazarlarda rekabet güçlüğü ise ihracat sorunu düşük önemde olanlar firmalarda önemli ölçüde daha fazladır.

1- Doküman-Güven-Deri faaliyet alanında sorun belirten 123 firma vardır. Diğer dalların hiç birinde ayrıca incelenmeye yetecek sayıda firma yoktur. Dış faaliyet alanları birleştirilerek karşılaştırılmaya gidilmiştir. Bu alanlardaki firma sayısı 96'dır.

2- Kota sorununun tamamen doküman-güven-deri sektörüne ait olduğu görülmektedir. Diğer sorun türlerinden bilgi-tecrübe eksikliği ve maliyetlerin yüksek oluşu diğer faaliyet alanlarında daha fazla görülmektedir (Tablo IX.2).

Tablo IX.1

İhracat Sorunlarının Türleri
(Sorunları belirten firmaların yüzdeleri)

Sorunlar	İhracatın En Önemli Sorun Olduğu Firmalar	İhracatın Düşük Önemli Sorun Olduğu Firmalar	İhracat Sorunu Olan Bütün Firmalar
Bilgi, Tecrübe	5.8	7.2	6.8
Eksikliği			
Mevzuat			
Sorunları	5.8	7.8	7.3
Kredi Bulmada			
Güçlükler	1.9	8.4	6.8
Dış Pazarlarda			
Rekabet	3.8	13.2	11.0
Kalite Tutuma			
Sorunları	3.8	8.4	7.3
Maliyetlerin			
Yüksekliği	5.8	8.4	7.3
Diğer Ülke			
Kotaları	44.2	16.8	23.3
Bürokrasinin			
Tutumu	11.5	12.0	11.9
Diğer			
Sorunlar	7.7	9.0	8.7

Tablo IX.2
İhracat Sorunlarının Dokuma-Giyim-Deri ve Diğer Faaliyet Alanları Arasındaki Dağılımı
(Sorumu belirten firmaların yüzdesi)

Sorunlar	Dokuma	Deri	Diğer Faaliyet Alanları
Bilgi Tecrübe Eksikliği	3.3		11.5
Mevzuat Sorunları	8.1		6.3
Kredi Bulmada Güçlükler	4.9		6.8
Diş Pazarlarda Rekabet	4.9		9.4
Kalite Tuturma Sorunları	8.9		5.2
Maliyetlerin Yüksekliği	4.1		12.5
Diğer Ülke Kotaları	39.0		3.1
Bürokrasinin Tutumu	11.4		12.5
Diğer Sorunlar	9.8		9.1

Tablo IX.3
Personele Göre Firma Büyüklük Gruplarında Sorunların Dağılımı
(Her grupta Sorunu Belirten Firmaların Yüzdesi)

Sorunlar	Küçük	Orta	Büyük
Bilgi Tecrübe Eksikliği	7.3	8.7	3.3
Mevzuat Sorunları	2.4	7.0	11.5
Kredi Bulmada Güçlükler	7.3	7.8	3.3
Diş Pazarlarda Rekabet	7.3	14.8	4.9
Kalite Tuturma Sorunları	4.9	9.6	4.9
Maliyetlerin Yüksekliği	9.8	6.1	9.8
Diğer Ülke Kotaları	22.0	21.7	27.9
Bürokrasinin Tutumu	26.8	10.4	4.9
Diğer Sorunlar	4.9	7.8	13.1

Mevzuat sorunları en fazla büyük firmaları, diş pazarlarda rekabet şartları en fazla orta büyüklükteki firmaları, bürokrasinin tutumu en fazla küçük firmaları etkilemektedir (Tablo IX.3).

İhracat sorununun çözümünü için ilk tercihlere bakıldığında en çok gerekli görülen mevzuat değişiklikleridir. Hem en arkasından da hükümetin mali desteği gelmektedir (Tablo IX.4). Dış pazarlarda örgütlenme, hükümetin dış politikasındaki değişiklikler, resmi veya yarı resmi kuruluşların çabaları bu iki çözümü takip etmektedir. Üç çözümde biri olarak gösterilme sıklıklarına bakıldığında, resim biraz değişmektedir: Birinci çözüm dış pazarlarda örgütlenmek olmaktadır, hem en arkasından da hükümetin mali desteği ve mevzuat değişikliği gelmektedir.

Önde gelen üç önlemin arkasından da birbirlerine yakın olarak resmi veya yarı resmi kuruluşların çabası ve hükümetin dış politika değişiklikleri gelmektedir.

Firmaların kendi olanakları ile çözüm ve gönüllü kuruluşların çabası dışarıdan orantıdadır. Özel sektörün ihracat sorunlarının çözümünü hükümet ve yarı-resmi kuruluşlarda gördüğü anlaşılmaktadır.

Tablo IX.4

Sorunların çözümü için önlemler
(Çözümü öneren firmaların yüzdeleri)

Çözümler	Birinci Çözüm	İkinci Çözüm	Üçüncü Çözüm	Üç Çözümde Biri
Firmaların Kendi Olanakları	9.1	2.7	4.1	15.9
Mevzuat				
Değişikliği	21.9	9.6	5.5	37.0
Hükümetin Mali Desteği				
Hükümetin Dış	20.1	16.9	4.6	41.6
Politika Değiştirmesi				
Resmi ve Yarıresmi				
Kuruluş Çabası	10.0	13.7	6.8	30.5
Gönüllü Kuruluş				
Çabaları				
Özel Sektörde	1.4	3.2	4.1	8.7
Yeni Örgütlenme				
Ekonomik Yapıda	1.8	9.1	7.3	18.2
Değişiklik				
Dünya Konjonktüründe	3.2	5.9	4.6	13.7
Değişiklik				
Dış Pazarlarda	1.8	2.7	2.7	7.2
Örgütlenme				
Dış Pazarlarda	13.4	13.7	16.0	43.1
Diğer Çözümler	4.1	1.4	1.0	6.5
Çözüm Önermeyenler	.0	12.8	38.4	-

Genelde g   n  k durumun olumlu yönde değiştiği kanısındadır. Ancak olumsuz değerlendirme yapan hatırı sayılır bir grup vardır (yüzde 15.3). Sonuçlara firma büyüklüğüne göre bakıldığında firmalar b  y  k  ce değerlendirmenin daha olumlu olduğu görülmektedir (Tablo IX.5).

Tablo IX.5

Sorunun Son Beş Yılda Değişimi
(Cevabı veren firmaların yüzdeleri)

Firma Büyüklüğü (Personel)			
K����	Orta	B����	B��t��
Değerlendirme	26.8	50.8	38.6
Daha iyi	36.6	22.0	26.7
Değişmedi	22.0	15.3	15.3
Daha Kötü			

(Bazı firmaların beş yıl önce kurulmamış olmasından dolayı yüzdeler yüze top-lamamaktadır).

Sektörler göre incelendiğinde dokuma-giyim-deri sektörü diğerlerine göre biraz daha olumsuz görülmektedir (Tablo IX.6).

Önümüzdeki beş yıl için ise tahminler oldukça iyimserdir (Tablo IX.7).

Tablo IX.6

İhracat Sorunlarının Son Beş Yılda Değişiminin
Dokuma-Giyim-Deri ve Diğer Faaliyet Alanları Arasında
Dağılımı
(Cevap veren firmaların yüzdeleri)

Dokuma		Diğer Faaliyet Alanları	
Giyim	Deri	Faaliyet	Alanları
Değerlendirme	35.9	41.1	
Daha iyi	20.5	35.8	
Değişmedi	21.4	17.9	
Daha kötü			

Sorunun   n  m  zdeki Yıllardaki Değişimi ile İlgili Tahminler
(Cevap veren firmaların yüzdeleri)

Tablo IX.7

Firma Büyüklüğü (Personel)			
K����	Orta	B����	B��t��
Değerlendirme	61.1	71.9	66.0
Daha iyi	29.3	17.5	21.7
Değişmez	9.8	10.5	12.3
Daha Kötü			

Geçmişin değerlendirilmesine paralel olarak, geleceğe bakarken de diğer sektörler doküma-giyim-deriye göre daha olumludur. Hatta geçmişe göre fark daha da belirginleşmektedir (Tablo IX.8).

Tablo IX.8

Ihracat Sorunlarının Önümüzdeki Yıllardaki Değişimi
İle İlgili Tahminlerin Doküma-Giyim-Deri ve Diğer
Faaliyet Alanları Arasında Dağılımı
(Cevabı veren firmaların yüzdeleri)

Doküma	Giyim	Deri	Diğer	Faaliyet	Alanları
59.8	24.1	16.1	73.2	19.4	7.5
Daha iyi	Düşmez	Daha kötü			

Ihracat sorunu olduğunu belirlemeyen firmalar arasında önemli ölçüde ihracat yapanlar bulunmaktadır - sayıları 230 firma (sorun belirten firma sayısı 219 idi). Başka deyişle, ihracat yapanların yarısından fazlasının önemli bir ihracat sorunu yoktur. Sektörel dağılımda en fazla ihracat yapanlar taş-toprak'tadır (% 43.2). Onları doküma-giyim-deri % 41.8 ile takip ederken, en az ihracatçı ise makina teçhizat sektöründedir (% 15.9).

Tablo IX.9

Ihracat Sorunu Belirtmeyenler Arasında Ihracat Yapanlar
(Her gruptaki firmaların yüzdeleri)

Ihracat	Küçük	Orta	Büyük	Bütün
Yapıyor	14.9	31.2	56.1	30.1
Yapmıyor	85.1	68.8	43.9	69.9

Tablo IX.10

Ihracat Yapanlar Arasında Ihracat Potansiyeli
(Her gruptaki firmaların yüzdeleri)

İhracat Yaptık		Firma Büyüklüğü (Personel)			
Söz Konusu	Olabilir mi?	Küçük	Orta	Büyük	Bütün
Evet	44.8	52.7	46.4	48.3	51.7
Hayır	55.2	47.3	53.6		

Ihracatta oldukça yüksek bir potansiyel bulunmaktadır. Ihracatçı firma sayısı olduğu gibi ikiye katlanabilir (Tablo IX.10). Öte yandan bu potansiyel firma büyüklüğünden bağımsız görünmektedir.

Potansiyel ihracatın sektörel dağılımı aşağıda verilmiştir:

Taşıt Araçları	59.1
Doküman-Giyim-Deri	58.5
Orman Ürünleri	55.0
Ana Metal	52.6
Gıda-İçki-Tütün	51.7
Kimya-Pet-Plastik	50.6
Elektrik Makinaları	44.9
DİĞER	44.4
Taşı-Toprak	42.9
Metal Eşya	42.6
Makina Teçhizat	41.8
Kağıt Ürünleri	31.6

%

(Tablo IX.11). Bu da en fazla büyük firmalar arasında belirlenmiştir. İhracat yapmanın en önemli nedeni iç pazarın yeterli görülmesidir

Tablo IX.11

İhracat Potansiyeli Olan Firmaların İhracat Yapmama Nedenleri (Cevabı veren firmaların yüzdeleri)

Neden	Küçük	Orta	Büyük	Bütün Firmalar
İç Pazar Yeterli	24.1	28.6	41.9	28.3
Bilgi Tecrübe Yetersiz	15.7	14.3	6.5	13.9
Mevzuat Korkutuyor	7.4	1.8	6.5	4.8
Dış Pazarda Rekabet edemez	17.6	22.3	25.8	20.7
Gelecektekin Emin değil	3.7	6.3	.0	4.4
DİĞER	31.5	26.8	19.4	27.9
Nedenler				

Tablo IX.12

Bazı İhracat Yapmama Nedenlerinin Faaliyet Alanları Arasındaki Dağılımı
(Her faaliyet alanındaki firmaların yüzdesi)

Faaliyet Alanı	İç Pazar	Bilgi	Dış Pazarda
Gıda-İçki-Tütün	14.3	7.1	35.7
Doküman-Giyim-Deri	28.6	10.7	17.9
Orman Ürünleri	8.3	16.7	58.3
Kâğıt Ürünleri	33.3	16.7	25.0
Kimya-Petrol	34.1	4.9	2.50
Taş-Toprak	44.4	11.1	22.2
Ana Metal	33.3	27.8	.0
Metal Eşya	39.1	26.1	.0
Makina Teçhizat	19.0	19.0	28.6
Elektrik Makina	15.0	15.0	40.0
Taşıt Araçları	38.5	7.7	.0
Diğer	12.5	18.8	37.5

(Firma sayısı çok küçük (9) olan taş-toprak sanayi dışarıda bırakılmıştır).

İç pazarın en yeterli görüldüğü sektör metal eşya, en az yeterli görüldüğü alan ise orman ürünleridir (Tablo IX.12).

Bilgi tecrübe azlığı en fazla, ana metal sektörünü, en az da gıda-ıçki-tütün sektörünü etkilemektedir.

Orman ürünleri çoğunlukla dışarıda rekabet edemeyiz kanısındadır. Oysa ana metal, metal eşya ve taşıt araçları sektörleri dış pazarda rekabeti önemli bir sorun olarak belirtmemektedirler. Çoğunluk (% 55.8) dış ticaret sermaye şirketlerinin ihracata etkisi olmadığını söylemiştir. Olumlu etkisi oldu diyenler % 27.7, olumsuz etki görenler ise % 16.5'tir.

X. İTHALAT SORUNLARI

Örnekleimdeki firmaların 400 tanesi ithalat yapmaktadır. 128 firmada ithalat yapmama ile beraber ithalat yapmalarının söz konusu olabileceğini söylemişlerdir. İthalat yapan firmalardan 128 tanesi ithalat ile ilgili sorunları olduğunu belirtmiştir. İthalat bunlardan 25'inin en önemli sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer ithalatçıların Rekabeti (% 2.3), dış pazarlardaki rekabet şartları (% 1.6), uluslararası politika sorunları (% 0.8), kota sistemi (% 0.8) çok az görülen sorunlar olduğu için aşağıdaki tablolara dahil edilmemiştir.

Genelde bürokrasi ile ilgili sorunlara en sık rastlanılmaktadır. Özellikle, ithalat sorununu birinci sorunları olarak belirten firmalar arasında bürokrasi ile ilgili sorunlar önem kazanmaktadır.

Maliyet yüksekliği ve mevzuat sorunları ithalatla ilgili ikinci ve üçüncü derece sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır (Tablo X.1).

Tablo X.1

İthalat ile ilgili Sorunların Türleri
(Sorunları belirten firmaların yüzdeleri)

Sorunlar	İthalatın En Önemli Sorun Olduğu Firmalar	İthalatın Düşük Önemli Sorun Olduğu Firmalar	İthalat Sorunu Olan Bütün Firmalar
Bilgi Tecrübe Eksikliği	0.0	7.8	6.3
Mevzuat			
Sorunları	20.0	14.6	15.6
Kredi Bulmada			
Güçlükler	4.0	14.6	12.5
Maliyetlerin			
Yüksekliği	20.0	17.5	18.0
Hükümetin Ekonomi			
Politikaları	4.0	6.8	6.3
Bürokrasi ile			
İlgili Sorunlar	32.0	22.3	24.2
Diğer			
Sorunlar	20.0	9.7	11.7

Firma büyüklüğü itibarıyla incelenecek olursa, bilgi, tecrübe azlığı büyük firmalarda, mevzuat sorunları küçük firmalarda, kredi bulmada zorluklar ve maliyet yüksekliği orta boy firmalarda en belirgin sorunlardır (Tablo X.2).

Tablo X.2

Personele Göre Firma Büyüklük Gruplarında Sorunların Dağılımı
(Her grupta sorunu belirten firmaların yüzdesi)

Sorunlar	Küçük	Orta	Büyük
Bilgi Tecrübe Eksikliği	3.3	3.1	13.3
Mevzuat Sorunları	26.7	13.8	10.0
Kredi Bulmada Güçlükler	10.0	16.9	6.7
Maliyetlerin Yüksekliği	13.3	21.5	13.3
Hükümetin Ekonomik Politikaları	3.3	6.2	6.7
Bürokrasi ile İlgili Sorunlar	26.7	26.2	20.0
Diger Sorunlar	10.0	9.2	20.0

Firma Büyüklüğü

Gerek birinci önleme, gerek üç önlemeden birine bakıldığında, birbirleri-ne yakın olarak fakat diğerlerinden oldukça önde gelen istekler "mevzuat de-ğişikliği" ve "kırıtasıyeciliğin kalkması" olarak belirliyor.

Üçüncü önerilen çözüm ise hükümetin mali desteğinin artmasıdır (Tablo X.3).

Tablo X.3

Sorunların Çözümü İçin Önlemler
(Çözümü öneren firmaların yüzdeleri)

Çözümler	Birinci Çözüm	İkinci Çözüm	Üçüncü Çözüm	Üç Çözümden Biri
Firmanın Kendi Olanakları	10.2	3.1	4.7	18.0
Mevzuat	32.8	21.1	1.6	55.5
Değişiklikleri Kırıtasıyeciliğin Azaltılması	25.0	14.8	7.8	47.6
Hükümetin Mali Desteği	9.4	16.4	7.0	32.0
Hükümet Dış Pkta. Değişikliği	8.6	10.9	4.7	24.2
Resmi Yarıresmi Kuruluş Gabası	3.9	10.2	9.4	23.5
Özel Sektörde Yeni Örgütlenmeler	3.1	4.7	10.9	18.7
Dünya Konjonktüründe Değişiklikler	0.8	2.3	2.3	5.4
Diger Çözümler	6.3	3.1	8.6	18.0
Çözüm Önermeyenler	0.0	13.3	43.0	-

Sorunun son beş yılda nasıl değiştiği incelenenler, ilk göze çarpan husus genelde değerlendirilmelerinin olumlu olduğudur. Ancak, ihracat sorunları ile karşılaştırıldığında ithalat sorunları konusunda tutumların biraz daha olumlu olduğu görülmektedir (Tablo X.4).

İkinci olarak, firma büyüklüğüne göre bakacak olursak, firmalar büyük- küçük ithalat konusunda son beş yılın değerlendirilmesi daha olumsuz olmaktadır. Diğer bir deyişle, büyük firmalar son beş yıldaki ithalat uygulamalarına büyük firmalara oranla daha olumsuz bir gözle bakmaktadır. Ancak, firma büyüklüğü ile ithalatın son beş yılını değerlendirme konusundaki ilişki firma büyüklüğü ile ihracat arasındaki ilişkiye oranla daha az ve ters orantılı bir niteliktedir.

Tablo X.4

Sorunun Son Beş Yılda Değişimi
(Cevabı veren firmaların yüzdeleri)

Firma Büyüklüğü (Personel)				
	Küçük	Orta	Büyük	Bütün
Değerlendirme	46.7	29.5	35.7	35.3
Daha iyi	30.0	41.0	39.3	37.8
Değişmedi	10.0	9.8	14.3	10.9
Daha kötü				

(Bazı firmaların beş yıl önce kurulmamış olmasından dolayı yüzdelere yuvarlama yapılmıştır.)

İthalat uygulamalarının son beş yılının en olumlu değerlendirilmelerini doküman-giyim-deri sanayisindeki işyerleri yapmışlardır. Elektrik makineleri sayısında faaliyet gösteren işyerlerinde daha çok durumun değişmediği fikri hakimdir. Kimya-petrol-plastik'te olumlu değerlendirmeler çoğunlukta olmakla beraber, % 20 gibi küçümsenemeyecek bir oranda durumun kötüye gittiğini düşünmektedir.

Tablo X.5

Üç Faaliyet Alanına Göre Sorunun Son Beş Yılda Değişimi
(Cevabı veren firmaların yüzdeleri)

Üç Faaliyet Alanına Göre Sorunun Son Beş Yılda Değişimi			
	Doküman	Kimya	Elektrik
Değerlendirme	47.6	35.0	28.6
Daha iyi	23.8	35.0	42.9
Değişmedi	4.8	20.0	9.5
Daha kötü			

İleriye dönük tahminlere bakacak olursak, işyerlerinden ithalata ilişkin durumun daha iyi olacağını düşünen firma yüzdesi 63.3'tür (Tablo X.6). Ancak, ithalatla ilgili sorunların azalacağı inancı firma büyüklüğüne azalmaktadır. Küçük firmalar ithalat sorunlarının geleceğine daha olumlu bir gözle bakarken, büyük firmaların üçte birinin hiçbir değişme olmayacağına inanması ilginçtir.

Tablo X.6
Sorumun Önemündeki Yıllarda Değişimi ile İlgili
Tahminler
(Cevabı veren firmaların yüzdeleri)

Firma Büyüklüğü (Personel)				Değerlendirme
Küçük	Orta	Büyük	Bütün	
67.9	64.3	56.0	63.3	Daha iyi
14.3	21.4	36.0	22.9	Değişmez
17.9	14.3	8.0	13.8	Daha kötü

XI. KAMU HİZMETLERİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

Bu sorunu işyerlerinin en önemli sorunu olarak görenlerin oranı anket katılan işyerlerinin % 2,5'udur. Önem sırasına göre kamu hizmetleriyle ilgili sorunları ikinci sırada önemli görenlerin oranı % 4,3, üçüncü sırada önemli olan sorunların oranı % 1,7 ve nihayet dördüncü sırada önemli olarak addedenlerin oranı da % 1,5'dur. Toplam örneğin % 9,9'unu oluşturan 100 işyeri kamu hizmetleriyle ilgili, çeşitli derecede önemli olan sorunları olduğunu belirtmişlerdir.

Bu sorunu işyerlerinin en önemli sorunu arasında görme eğilimi en fazla orman sanayii ve taş-toprak sanayiiindeki firma yöneticileri arasında belirgin değildir. Orman sanayiiinde faaliyet gösteren firmaların % 5,7'si ve gıda, içki, tütün v.b. sanayiiindekiilerin % 5,0'i bu sorunun en önemli sorunları olduğunu belirtmişlerdir. Kısaca, kamu hizmetleriyle ilgili sorunlar sanayii işletmeleri için önemli bir sorun alanı olarak gözükmemektedir. Üstelik, daha ziyade personel sayısı az, ciroları küçük olan işyerleri bu sorunu en önemli sorunları olarak belirtmektedirler (Tablo XI.1).

Ulaştırma hizmetlerinin yetersizliği ile enerji temini ve maliyeti dolayısıyla karşılaşılan sorunlar kamu hizmetleri içinde en önemli sorun alanları olarak belirlenmiş bulunuyor. Enerji yetersizliği ve maliyeti birarada en fazla değnilen kamu hizmetlerine ilişkin sorun olarak göze carpmaktadır. Yanıtların % 41,4'u enerji ile ilgili kamu hizmetlerinden müşteki olunduguna işaret ediyor. % 34,3 ile PTT hizmetleri ve ulaşım yetersizlikleri ikinci önemli kamu hizmetleriyle ilgili sorun alanını teşkil ediyor (Tablo XI.1).

Çözüm yolları olarak sırasıyla kırtasiyeciliğin azaltılması (% 38), huku-metin bu alana daha fazla yatırım yapması (% 31) ve belediyelerin bu sorunlarla ilgilenmesi (% 20) öneriliyor. Bu hususta özelleştirme bir çözüm önerisi olarak öne sürülüyor denilebilir. Özel sektörün bu sorunlara çözüm aramasını önerenler de küçük bir azınlık oluştuyor (% 2). Kamu hizmetleriyle ilgili sorunların çözümleri, bu hizmetleri gören kuruluşların özelleştirilmesi gibi büyük çaplı reformlar yoluyla değil de, doğrudan doğruya kamu kuruluşlarının yapacak ufak çaplı ayarlamalar yoluyla devletten beklenmektedir (Tablo XI.2).

Tablo XI.1

Kamu Hizmetleri ile İlgili Sorunlar

Küçük	Orta	Büyük	Bütün
1. Enerji Yetersizliği	22.0	25.0	22.2
2. Enerjinin pahalı olması	19.5	16.7	19.2
3. Temiz su ile ilgili sorunlar	7.3	3.1	4.0
4. Artık su ile ilgili sorunlar	9.8	-	6.1
5. PTT hizmetlerinin yetersizliği	7.3	20.8	11.1
6. Ulaştırma hizmetlerinin yetersizli.	29.3	12.5	23.2
Diğer	4.9	18.8	14.1

Tablo XL2

Kamu Hizmetleri ile İlgili Sorunların Çözüm Yolları

1. Kamu hizmetlerindeki kırtasiyeciliğin azaltılması	38.0
2. Hükümetin bu alanlara daha fazla yatırım yapması	31.0
3. Yerel yönetimlerin sorunlarla ilgilenmesi	20.0
4. Özel sektör kuruluşlarının sorunlarla ilgilenmesi	2.0
5. Kamu hizmetlerini gören kuruluşların özelleştirilmesi	2.0
Diger	7.0
	<hr/>
	%

Bu konuda son beş yıl zarfında iyileşme olduğunu kabul edenler, bu husustaki sorunlarını önemli olarak addedenlerin üçte birini oluşturunyor (% 33.7). % 26.3 son beş yıl zarfında değişme olmadığını, % 31.6 ise durumun daha kötüye gittiğini belirtiyorlar (Tablo XI.3). Firma büyüklüğü ile son beş yılda kamu hizmetleri ile ilgili sorunların iyileşme veya kötüye değişimi arasında bir ilişki bulunmamaktadır.

Gelecekte ilişkin olarak ise kamu hizmetleri ile ilgili sorunlarının azalacağına inananların oranı % 46.7'dir. % 34.8 ise bir değişme olmayacağını, % 18.5 ise durumun daha kötüleşeceğini tahmin etmektedir. İleriyeye ilişkin beklentilerin iyimser olduğu söylenebilir (Tablo XI.4). Firma büyüklüğü ile gelecekte ilişkin tahminler arasında önemli bir ilişki mevcut değildir.

Tablo XI.3

Kamu Hizmetleri ile İlgili Durumunuz Son Beş Yılda Nasıl Değişti?

Daha iyi oldu	33.7
Değişmedi	26.3
Daha kötü oldu	31.6
5 yıl önce firma yoktu	8.4
	<hr/>
	%

Tablo XI.4

Önümüzdeki Yıllarda Kamu Hizmetlerine İlişkin Sorunlarınızla İlgili Durumunuz Nasıl Olacak?

Daha iyiye gider	46.7
Değişmez	34.8
Daha kötüye gider	18.5
	<hr/>
	%

XII. DEVLET DAİRELERİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

Bu sorunu işyerlerinin en önemli sorunu olarak görenlerin oranı ankete katılan işyerlerinin % 3,5'dur. Önem sırasına göre devlet daireleriyle ilgili sorunları ikinci sırada önemli addedenlerin oranı % 5,6, üçüncü sırada önemli görenlerin oranı % 6,1 ve nihayet dördüncü sırada önemli olduğunu belirtenlerin oranı % 3,6'dır. Toplam örneğin % 18,7'si devlet daireleriyle geçitli derecede önemde sorunları olduğunu belirtmişlerdir.

Bu sorunu işyerlerinin en önemli sorunu olarak görenlerin başında orman sanayiinde faaliyet gösteren işyerlerinin yöneticileri gelmektedir (% 5,7). Onu, doküma, giyim-dericilik sanayii dalında faaliyet gösteren işyerleri (% 4,8) ve metal eşya dalında çalışan işyerlerinin (% 4,8) izlediği görülmektedir. Devlet daireleriyle ilgili sorunları ikinci önem sırasında belirten işyerleri arasında da doküma, giyim ve dericilik sanayii ndekiler en başta gelmektedir (% 5,9). Çalıştırdıkları personel sayısı ve ciroları itibarıyla devlet daireleriyle ilgili sorunları olduğunu belirten firmalar arasında belirgin bir fark göze çarpmamaktadır (Tablo XII.1).

Bürokratik sorunlar olarak ifade edilebilecek olan sistemdeki gereksiz muamelelerin gokuğu (% 31,5) yönetmelik ve benzer mevzuattan kaynaklanan sorunlar (% 22,6) sistemin yavaş işlemesi (% 19,4) ve nihayet memurların tutumlarından kaynaklanan sorunlar (% 12,4) işyerlerinin devlet daireleriyle ilgili belli başlı sorunları olarak belirlenmektedir. Bu konuda en ziyade sorunlara sahıpl olduğunu belirten ü n l e r i sanayii nde faaliyet gösteren işyerlerinin yöneticileri ise sırasıyla, gereksiz muamelelerin gokuğu (% 28,6), sistemin yavaş çalışması (% 28,6) ve devletin üst kademe yöneticilerinin tutumlarının yaratığı sorunların (% 28,6) devlet daireleriyle olan belli başlı sorunlarını oluşturduğu ifade etmişlerdir. Ayrıca, Avrupa ve ABD pazarlarına yönelme ve ihracata yönelik eğilimler gözönüne alındığında doküma sanayii nde bu konuda "sorunlu" sektörler arasında belirmesi de pek de şaşırtıcı olmamalıdır.

Tablo XII.1

Devlet Daireleriyle İlgili Sorunlar

	Küçük	Orta	Büyük	Bütün Firmalar
1. Yönetmelik ve benzer mevzuatın yarattığı sorunlar	24.6	21.8	23.4	22.6
2. Devlet üst kademe yöneticilerinin tutum ve davranışları	7.0	10.3	8.5	9.7
3. Devlet üst kademe yöneticilerinin yetenek veya bilgileri düzeylerinden kaynaklanan sorunlar	-	3.8	6.4	3.2
4. Memurların tutum ve tavırlarından kaynaklanan sorunlar	12.3	12.8	8.5	12.4
5. Memurların yetenek veya bilgileri düzeylerinden kaynaklanan sorunlar	3.5	5.1	10.6	5.9
6. Sistemin çok yavaş çalışması	22.8	20.5	14.9	19.4
7. Sistemde gereksiz muamelelerin gokuğu	28.1	17.9	21.3	21.5
Diğer	1.8	7.7	6.4	5.4

Tablo XII.2
Devlet Daireleriyle İlgili Sorunların Çözüm Yolları

1. Mevzuatta önemli revizyon gerekir	32.4
2. Yeni yasal düzenlemeler	21.8
3. Kamu personelinin kalitesinin yükseltilmesi	27.7
4. İnsanlarımızın, tutum, anlayış ve zihniyetlerinin değişmesi	14.4
Diğer	3.7

Bu sorunun çözüm yolları olarak ilk önerilenler sırasıyla mevzuatın önemli ölçüde değiştirilmesi (revizyonu) (% 32.4), kamu personelinin kalitesinin yükseltilmesi (% 27.7), yeni yasal düzenlemelere gidilmesidir (% 21.8). Bunları daha geriden tutum ve zihniyetlerde değişme gibi daha uzun dönemli, kültürel değişim içeren bir çözüm yolu izlemektedir (% 14.4) (Tablo XII.2).

Son beş yıl zarfında bu sorunun daha iyiye gittiğini belirtenlerin oranı % 29.4'dür. Anket katılıp bu soruna önem atfedenlerin % 34.1'i durumun son beş yılda değişmediğini, % 24.7'si de daha kötüye gittiğini belirttikleri görülmektedir (Tablo XII.3).

İlerye dönük olarak yapılan tahminler ise iyimserdir. % 49.4 bu sorunun önümüzdeki yıllarda azalacağını, % 35.0 değişmeyeceğini ve % 15.6 ise daha kötüye gideceğini düşünmektedir (Tablo XII.4).

Tablo XII.3

Devlet Daireleriyle İlgili Durumunuz Son Beş Yılda Nasıl Değişti?

Daha iyi oldu	29.4
Değişmedi	34.1
Daha kötü oldu	24.7
5 yıl önce firma yoktu	11.8
%	

Tablo XII.4

Devlet Dairelerine İlişkin Sorunların Önümüzdeki Yıllardaki Değişimi ile İlgili Beklentiler

Daha iyiyeye gider	49.4
Değişmez	35.0
Daha kötüye gider	15.6
%	

XIII. BELEDİYELER İLE İLGİLİ SORUNLAR

Bu sorunu işyerlerinin en önemli sorunu olarak görenlerin oranı ankete katılan işyerlerinin % 3,5'udur. Önem sırasına göre belediye ile ilgili sorunları ikinci sırada önemli olarak görenlerin oranı % 3,9, üçüncü sırada önemli addedenlerin oranı ise % 2,6'dır. Toplam örneğin % 14,9'u belediyelerle ilgili, çeşitli derecede önemli sorunları olduğunu belirtmişlerdir.

Belediye ile ilgili sorunları işyerlerinin en önemli sorunu olarak görenlerin başında taş-toprak sanayinde faaliyet gösteren işyerleri gelmektedir. Bu dalda çalışan işyerlerinin % 7,5'u en önemli sorunlarının belediye ile ilgili olduğunu belirtirken, onları gıda, içki, tütün v.b. sanayi dalında faaliyet gösteren işyerleri izlemektedir (% 5,6). Bu iki sanayi dalının belediye ile yakından ilgili bir faaliyet alanına sahip olduğu düşünülecek olursa bu sonuçun ortaya çıkması doğaldır. Nitekim, taş ve toprağa dayalı sanayideki işyerlerinin % 5,0'i de belediye ile ilgili sorunları ikinci sırada önemli sorunlar olarak saymışlardır. Bu firmalar arasında ciro ve personel sayısı itibarıyla küçük ve orta çapta olanların daha ziyade belediye ile ilgili sorunları olduğu gözle carpmaktadır.

Belediye ile olan sorunların daha ziyade sırasıyla yerel yönetimin karar ve uygulamalarının yarattığı sorunlar (32,2), yönetmelik ve benzer mevzuatın yarattığı sorunlar (20,7), üst kademe yöneticilerinin tutum ve tavırlarından kaynaklanan sorunlar (5,2), üst kademe yöneticilerinin yetenek veya bilgilerinden kaynaklanan sorunlar (10,3), Sistemden kaynaklanan sorunlar (6,9), Sistemde gereksiz muamelelerin çokluğu (8,1) zikredilen sorunlar arasında yer almaktadır (Tablo XIII.1).

Tablo XIII.1

Belediyelerle ilgili Sorunlar

1. Yerel yönetim karar ve uygulamalarının yarattığı sorunlar	2. Yönetmelik ve benzer mevzuatın yarattığı sorunlar	3. Üst kademe yöneticilerinin tutum ve tavırlarından kaynaklanan sorunlar	4. Üst kademe yöneticilerinin yetenek veya bilgilerinden kaynaklanan sorunlar	5. Memurların tutum ve tavırlarından kaynaklanan sorunlar	6. Memurların yetenek veya bilgilerinden kaynaklanan sorunlar	7. Sistemin çok yavaş çalışmasından kaynaklanan sorunlar	8. Sistemde gereksiz muamelelerin çokluğu	Diger
24.1	20.7	19.4	6.9	1.7	19.0	6.9	6.9	5.2
37.5	11.1	5.6	1.4	1.4	11.1	1.4	6.9	11.1
33.3	18.8	-	-	-	-	-	16.7	22.2
32.2	18.8	5.4	1.3	12.8	3.4	8.1	8.1	10.1
<u>Küçük</u>	<u>Orta</u>	<u>Büyük</u>	<u>Bütün Firmalar</u>					

Bu sorunlarına çözüm olarak belediye personelinin kalitesinin yükseltilmesi (% 21.8), yerel yönetim karar ve uygulamalarının değişmesi (% 20.4) ve yeni yasal düzenlemelere gidilmesi (% 18.4) önerilmektedir. Mevzuatta kapsamlı revizyon (% 15.0) ve hükümet politikalarının değiştirilmesini (% 12.2) önerenlerin ise nisbeten daha az olduğu gözle çarpmaktadır. Sorunun daha çok bir yerel yönetim sorunu olduğu ve hukuka veya hükümete ilişkin yanının ağır basmadığının düşünüldüğü görülmektedir. Personel kalitesinin ve yerel yönetimin karar alma mekanizmasının sorunların çözümünde temel rolü oynayacak unsurlar olarak algılanması ilginçtir (Tablo XIII.2).

Belediye ile ilgili sorunların daha ziyade değişmediği (% 38.8) ve değişimin ise daha çok kötüye doğru olduğu (% 29.9) düşünülmektedir. Anket katılanların ancak dörtte birinin (% 24.5) son beş yılda belediye ile ilgili sorunların azaldığını ifade ettikleri görülmektedir (Tablo XIII.3).

Önümüzdeki yıllarda belediye ile ilgili sorunları olan işyerlerinin bu sorunlarının daha iyiye doğru değişeceğini (azalacağını) düşünenler, ankete katılanların % 42.5'ünü oluşturmaktadır. % 34.3 hiçbir değişme olmayacağını, % 23.1 ise durumun daha da kötüleşeceğini düşünmektedir. Bu alanda da beklentilerin iyimser olduğu anlaşılmaktadır (Tablo XIII.4).

Tablo XIII.2

Belediyelerle ilgili Sorunların Çözüm Yolları

Birinci	Çözüm
1. Hükümet Politikalarının değişmesi	12.2
2. Mevzuatta kapsamlı revizyon	15.0
3. Yeni yasal düzenlemeler	18.4
4. Yerel yönetim karar ve uygulamalarının değişmesi	20.4
5. Belediye personelinin kalitesinin yükselmesi	21.8
6. İnsanlarımızın tutum, anlayış ve zihniyetlerinin değişmesi	11.6
Diger	0.7

Tablo XIII.3

Belediyelerle ilgili Sorununuz Son Beş Yılda Nasıl Değişti?

	%
Daha iyi oldu	24.5
Değişmedi	38.8
Daha kötü oldu	29.9
5 yıl önce firma yoktu	6.8

Tablo XIII.4
Önümüzdeki Yıllarda Belediyelere İlişkin Sorunlarınız
Nasıl Değişecek?

Daha iyiye gider	42.5
Daha kötüye gider	23.1
	<hr/>
	%

XIV. DÜNYA KONJONKTÜRÜ İLE İLGİLİ SORUNLAR

Çalışmamıza katılan sanayi firmalarının Dünya konjonktürü ile ilgili en önemli sorunu doların ve genel olarak dünya para piyasalarının durumu. Bunu Avrupa Topluluğu ile olan sorunlar bir hayli geriden izlemektedir (% 7.7) (Tablo XIV.1). Bu sorunun çözümü olarak önerilenler de makro düzeyde olmaktadır. Firmaların yüzde 72.5'i bu sorunun çözümünü Türk ekonomisinin güçlenmesine bağlamaktadır. Daha sonra hükümet desteğinin (% 15.7) artması ve firmanın içinde bulunduğu sektörün güçlenmesi ileri sürülmektedir (Tablo XIV.2).

Son beş yıldaki değişim üzerine düşünceler oldukça eşit biçimde dağılmıştır (Tablo XIV.3). Önümüzdeki yıllara ilişkin bu soruna ilgili beklentiler ise daha olumludur (Tablo XIV.4). İşyerlerinin % 48.8'i önümüzdeki yıllarda durumun daha iyi olacağını düşünmektedirler.

Tablo XIV.1

Dünya Konjonktürü ile İlgili Sorunların Dağılımı

1. Enerji	2. Doların ve genel olarak dünya para piyasalarının durumu	3. Avrupa Topluluğu ile olan ekonomik ilişkiler	4. Avrupa Topluluğu ile olan siyasi ilişkiler	5. Orta-Doğu ve İslam Ülkeleri ile olan ekonomik ilişkiler	6. Orta-Doğu ve İslam Ülkeleri ile olan siyasi ilişkiler	7. Diğer ülkeler ile olan ekonomik ilişkiler	8. Diğer ülkeler ile olan siyasi ilişkiler	9. Diğer
3.8	63.5	7.7	3.8	3.8	3.8	1.9	-	15.4
%								

Tablo XIV.2

Dünya Konjonktürü ile İlgili Sorunların Çözümü

Birinci Çözüm	İkinci Çözüm	Üçüncü Çözüm
1. Türk ekonomisinin güçlenmesi	72.5	12.5
2. Kendi sektörünün güçlenmesi	7.8	32.5
3. İşyerinin kendi çözümünü bulması	2.0	15.0
4. Hükümet desteği	15.7	25.0
5. Resmi ve yarıresmi meslek kuruluşlarının çabaları	-	7.5
6. Gönüllü meslek kuruluşlarının çabaları	-	2.5
7. Yapılabilecek yeni bir şey yok	2.0	2.5
8. Diğer	-	2.5

Tablo XIV.3
Dünya Konjonktürü ile İlgili Sorunların
Son Beş Yılda Değişimi

Daha iyi	Değişmedi	Daha kötü
30.6	36.7	26.5
<hr/>		
%		

Tablo XIV.4
Dünya Konjonktürü ile İlgili Sorunların Önemündeki Yıllardaki
Değişimi ile İlgili Beklentiler

Daha iyi	Değişmez	Daha kötü
48.8	34.9	16.3
<hr/>		
%		

XV. MESLEK KURULUŞLARI İLE İLGİLİ SORUNLAR

Örnekleme dahil olan 1004 firmadan sadece dördü en önemli sorunlarının meslek kuruluşları ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Firma sayısının yetersiz olması sorunların ayrıntılı incelemesine olanak vermemektedir.

Örnekleme katılan bütün firmalara meslek kuruluşlarına üyelik ile ilgili olarak sorulan soruya verilen cevaplar Tablo XV.1'de verilmektedir. Firmaların yüzde 59'u meslek kuruluşlarına üyeliğin gönüllü olmasını istemektedirler. Yüzde 31.1'i mecburi, yüzde 9.9'u ise kısmen mecburi kısmen gönüllü olmasının yerinde olacağını düşünmektedirler.

Tablo XV.1

Özel Sektör Meslek Kuruluşlarına Üyelik

Mecburi olmalı	Gönüllü olmalı	Kısmen mecburi/kısmen gönüllü
31.1	59.0	9.9

XVI. AVRUPA TOPLULUĞU İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER

Sanayi'de faaliyet gösteren işyerlerinin çoğunluğu bugün kullandıkları teknolojinin Avrupa Topluluğu'na (AT) tam üyelik halinde yeterli olmayacağı kanısındadırlar. Ancak işyerlerinin yüzde 48,7'si bugün kullandıkları teknolojiyi Avrupa Topluluğu için yeterli olacağını düşünümektedirler. Bunlardan sadece yüzde 20 kadarı AT'na giriş için tam yeterli bir teknolojiye sahip olduklarını belirtmektedirler (Tablo XVI.1).

Tablo XVI.1

Bugün Kullanılan Teknolojisi Avrupa Topluluğu İçin Yeterli Olacak mı?

Yeterli	Yetersiz
Evet, Tam yeterli	Pek yeterli değil
Oldukça yeterli	Hiç yeterli değil
20.1	30.4
28.6	20.5

Tablo XVI.2

Sektörlere Göre Teknolojik Düzey

Yeterli	Yetersiz
52.8	47.2
52.4	47.6
42.9	57.1
49.0	51.0
54.6	43.4
51.3	48.7
37.9	62.1
42.2	57.8
43.4	56.6
46.9	53.1
54.5	45.5
43.3	56.7
Diger	
Taşit araçları	
Elektrikli makina	
Makina	
Metal eşya	
Ana metal	
Taş ve toprağa dayalı	
Kimya	
Kağıt	
Orman ürünleri	
Dokuma, giyim	
Gıda, içki, tutun	

Teknoloji, yeterli ve yetersiz olarak ikiye ayrıldığında sektörler arasında fazla bir fark görülmemekle birlikte, kimya ve taşıt araçları sektörleri AT'na giriş için yeterli teknolojiye sahip olduğunu belirten işyerlerinin en çok olduğu, ana metal ve orman ürünleri sektörleriyse bu amaçla yeterli teknolojiye sahip olduğunu belirten işyerlerinin en az olduğu sektörlerdir. Yine de, hemen her sektörde % 45-50 dolayında işyeri kendini tamamen veya kısmen yeterli görüyor (Tablo XVI.2). Daha ayrıntılı bir inceleme yapmak için işyerlerinin AT'na girmekte 'tamamen yeterli' teknolojiye en fazla ve en az sahip olduğunu belirten sektörlerle, 'tamamen yetersiz' teknolojiye sahip olduğunu belirten sektörler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Tablo XVI.3).

Tablo XVI.3
Sektörlere Göre AT'na Giriş İçin Teknolojik Düzey

Tamamen yeterli görenlerin en fazla olduğu sektörler:

	%
1. Taş-toprak sanayi	35.9
2. Taşıt	33.3

Tamamen yeterli görenlerin en az olduğu sektörler:

1. Makina teçhizat	9.2
2. Metal eşya	13.3

Tamamen yetersiz görenlerin en fazla olduğu sektörler:

1. Metal eşya	33.7
2. Kağıt ürünleri	31.4
3. Ana metal	28.8

Tablo XVI.4

Ciroya Göre Teknolojik Düzeyi Tamamen Yeterli Görenlerin Yüzdesi

Ciro Grubu	Tamamen Yeterli Görenler (%)
En düşük	12.1
Orta	22.9
En yüksek	34.8

Teknolojik düzeyin AT'na üyelik için yeterliliği firma büyüklüğüne göre araştırıldığında büyük firmalardan teknolojik düzeyin tam yeterli olduğunu belirttenlerin oranı küçük firmalara göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo XVI.4).

Teknolojinin değişmesi ve AT'na giriş için yeterli bir düzeye ulaşması hususunda işyerleri devletten destek beklemektedirler (Tablo XVI.5). Kendi kaynaklarını yeterli gören firmaların yüzdesi sadece 15.8'dir.

Tablo XVI.5

Teknoloji Değişikliği Gerekirse Kaynak Nereden Temin Edilecek?

Kendi kaynakları yeterli	15.8
Kısmen devletin mali desteği	47.4
Tamamen devletin mali desteği	10.9
AT Desteği	10.5
Mali Kurumların Desteği	7.3
Diğer	8.1
	%

Tablo XVI.6

AT'ye Üyeliğinin İse Etkisi

Olumlu	Farketmez	Olumsuz
40.0	43.8	15.5
<hr/>		
%		

Kendi teknolojilerini AT'na girmek hususunda tamamen yeterli görenlerin sayısına oranla çok daha fazla sayıda işyeri AT'na girişin işyerlerine olumsuz bir etki yapmayacağı kanaatine sahiptirler.

Küçük bir azınlık, AT'ye üyeliğinin işini olumsuz etkileyeceği kanısındadır (Tablo XVI.6).

Olumsuz etkileyeceğini düşünenlerin yarısına yakını (% 44.5) küçük çireli şirketler oluşturmaktadır.

Tablo XVI.7

AT'ye Üyeliğinin İşyeri Üzerindeki Etkisi

(Sektörlere Göre)

Olumlu	Farketmez	Olumsuz
30.8	61.5	7.7
59.6	31.6	8.8
40.0	42.9	17.1
38.0	42.0	20.0
28.6	57.1	14.3
26.3	63.2	10.5
30.8	52.3	16.9
27.7	50.6	21.7
36.8	42.1	21.1
33.8	46.3	20.0
35.5	45.2	19.4
31.6	69.9	31.6

Sektörler itibarıyla AT'na tam üyeliğinin yaratacağı etkileri inceleyecek olursak, en fazla olumlu etki bekleyen sektörlerin; doküma-giyim (yüzde 59.6) ve orman ürünleri (yüzde 40) sektörleri olduğu anlaşılmaktadır. Gıda-ıçki-tütün ve taş ve toprağa dayalı sektörlerindeki işyerlerinde de Avrupa Topuluğu üyeliğinin etkisi fazla olmayacağı düşünülmektedir.

Tablo XVI.8

AT'ye Üyeliliğin İşyeri Üzerindeki Etkisi
- Şirket Büyüklüğüne Göre -

Ciro En büyük	Ciro Orta	Ciro En Yüksek	Personel En az	Personel Orta	Personel En çok
34.4	42.9	40.0	36.3	41.6	42.5
43.4	37.9	47.4	43.5	43.9	46.7
<u>Olumlu</u>	<u>Farketmez</u>	<u>Farketmez</u>	<u>Olumsuz</u>	<u>Olumsuz</u>	<u>Olumsuz</u>
22.7	18.2	11.2	20.2	14.5	10.8

İşyeri büyüdükçe AT'na üyelik hususunda olumlu düşünme eğilimi artı-
yorsa da, fark fazla önemli olmamaktadır (Tablo XVI.8). AT'na üyeliliğin işyerine
"olumsuz etkisi olur" diyenlerin oranı işyeri büyüdükçe önemli ölçüde azalmak-
tadır.

Tablo XVI.9

AT Üyeliliğinin Milli Ekonomiye Etkisi

Olumlu	Farketmez	Olumsuz
58.1	14.8	27.1
<u>Kısa Vade</u>	<u>Kısa Vade</u>	<u>Kısa Vade</u>
75.0	6.0	18.9
<u>Uzun Vade</u>	<u>Uzun Vade</u>	<u>Uzun Vade</u>

Büyük çoğunluk (yüzde 75) özellikle uzun vadede, AT üyeliliğinin etkilere
nin olumlu olacağını öngörmektedir (Tablo XVI.9).

AT'na girişte ortaya çıkabilecek en önemli sorunun büyük teknoloji ol-
duğu ileri sürülmektedir (Tablo XVI.10). Dış pazarlarda tecrübe ve tanıtım ek-
sikiği ve malların kalitesizliği AT'na girişte diğer önemli sorun alanları olarak
görülmektedir. Buna karşılık AT ülkeleriyle Türkiye arasındaki sosyal, kültürel,
dil ve din farklarının AT üyeliliğinde fazla önemli sorunlar oluşturmayacağı dü-
şünülmektedir.

Tablo XVI.10

AT'na Girişte Ortaya Çıkacak En Önemli Sorun

Dış pazarlarda tecrübe tanıtım eksikliği	Dış pazarlarda teknoloji	Dış pazarlarda teknoloji
20.9	14.5	13.0
4.9	4.5	4.5
42.2	4.5	4.5
<u>%</u>	<u>%</u>	<u>%</u>

XVII. YENİ İŞYERİ KURULMASI İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELER

YENİ İŞYERİ AÇMAYI DÜŞÜNÜYOR MU?

GELİŞMELER İÇİN NEREDEN DESTEK ALMALI?

Ankete dahil olan firmaların % 26,0'ının halen iş yapmaktada olduğu alanda yeni iş kurmak hususunda planları bulunduğunu görülmektedir. Ancak, iş-letmelerin çok küçük bir oranı (% 5,9) başka bir alanda iş kurma konusunda kesin planları olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, işyerlerinin % 14,6'sının ise bu ko-nuda tasarılar geliştirmekte olduğu göze çarpmaktadır. % 38,3 ise hiçbir yeni iş tasarlamamakta olduğunu ifade etmiştir (Tablo XVII.1).

Bu konudaki ilginç bir bulgu da hem kısa, hem de uzun vadeli finans sorununu işyerinin en önemli sorunu olarak belirten işyerlerinin dörtte birinin (% 23,8 ve % 24,2'sinin) yeni yatırımlar konusunda kesin kararlarının olmasındır. Her iki tür işyerlerinin % 60'ının ucuz kredi imkanlarının büyüüp gelişme için temel çözüm addetmeleri de ilginçtir. Bu durumda firmaların yeni yatırım için kendi kaynaklarının ötesinde bulunan bir finansal kaynağa tamamen bağlı olduk-ları gibi bir izlenim ortaya çıkmaktadır (Tablo XVII.2).

İşyerleri kendi sorunlarını daha ziyade finansal kısıtlamalar olarak gör-ükleri için, gelişmeyi de daha çok finansal bir kaynağa bağlamaktadırlar. Bu konuda firmaların personel sayısı, faaliyet alanları ve ciroları itibarıyla bir farklılık söz konusu değildir.

Bir ölçüde mali politikalar ve hükümetin ekonomi politikalarına bağlı olduğu kabul edilen yeni yatırım yapma kararları, ekonomik faaliyetlerde hala hükümet kararlarının (siyasetin) Türkiye'de önemli bir yer tutmakta olduğuna işaret eden bir bulgudur.

Tablo XVII.1

Önümüzdeki Beş Yıl İçinde Yeni Bir İşyeri Açmayı Düşünüyor musunuz?

Aynı alanda yeni iş kurmak için kesin planı var	Başka alanda yeni iş kurmak için kesin planı var	Tasarıları var	Emni değil	Zannetmiyor	Yok
26.5	6.0	14.9	6.6	7.0	39.0
<hr/>					
%					

İşyerinizin Büyüyüp Gelişmesi İçin En Önemli DesteK

Tablo XVII.2

Ucuz kredi	51.8
Yerli hammadde	9.0
Pazar İmkani	18.2
Vergi muafiyeti	5.4
DesteKleme Alımları	1.5
Diğer	14.1
	%

TEKRAR AYNI İŞİ KURAR MIYDI?

Ankete katılanların çoğunluğu bugün yeniden işe başlayacak olsa aynı işi kuracağını düşünmektedir. Kesin olarak aynı işi kurmayacağını belirtenlerin oranı % 17 civarındadır (Tablo XVII.3). Bunlar arasında orman ürünleri, taşıt araçları ve mesleki aletler sanayinde faaliyet gösteren işyerlerinin (her birinin % 25'i kadarcı) bulunması dikkat çekicidir. Kağıt ürünleriyle kimya-petrol ve ana metal sanayinde faaliyetle bulunan işyerleri yöneticilerinden alınan yanıtlarda ise "kesinlikle aynı işi kurmam" yanıtı en düşük düzeye (% 10 civarında) inmektedir (Tablo XVII.4). Aynı işi kesinlikle kuracağını belirtenler taş ve top- rağa dayalı, elektrik araçları, tekstil ve ana metal sanayisinde iş yapan firmala- rın % 50'si civarındadır. Bazı sanayi dallarında hem çok iyi, hem de çok kötü koşullarda bulunan çok sayıda işyerinin birarada yer aldığı görülmektedir. Bu iki gruba birbirinden ayıran özelliğin ise ciro ve personel sayısı itibarıyla bu- yük olan firmaların birinci grubu, aynı itibarla küçük olan firmaların ise ikinci grubu oluşturma eğilimidir.

Yeni işyeri açma gibi bir durumda kalısa aynı işi kurma eğilimi küçük ve orta boy işletmelerde daha yaygın gibi görünmektedir. İşletmelerin ciro ve personel sayısı arttıkça, aynı işi kurma eğilimleri azalmaktadır.

Tablo XVII.3

Bugün Yeniden Başlayacak Olsanız, Halen Yürüttüğünüz İşİ Kurar mıydınız?

Kesin kurar	38.3
Herhalde kurar	23.4
Emin değil	7.9
Herhalde kurmaz	12.6
Kesin kurmaz	17.9
	%

Tablo XVII.4
Tekrar Aynı İşi Kurar mıydınız?

	Gıda	Doküman	Orman	Kağıt..	Kimya	Taş ve	Ana	Metal	Makina	Elektronik	Taşıt	Diğer	Toplam
	<u>İçki</u> <u>Tütün</u>	<u>Giyim</u> <u>Deri</u>	<u>Ürünleri</u>	<u>Ürünleri</u>	<u>Petrol</u>	<u>Toprağa</u> <u>Dayalı</u>	<u>Metal</u>	<u>Eşya</u>	<u>Sanayi</u>	<u>Makina</u>	<u>Araçları</u>		
1. Kesin kurardım	22.2	41.3	25.7	31.4	39.8	50.0	40.9	39.8	39.0	43.9	25.0	33.9	38.3
2. Herhalde kurardım	31.5	26.0	22.9	35.3	21.1	7.5	24.2	21.7	22.1	15.9	25.0	22.0	23.4
3. Emin değil	13.0	5.9	8.6	11.8	10.9	5.0	4.5	8.4	7.8	7.3	9.4	8.5	7.9
4. Herhalde kurmaz	14.8	11.1	17.1	11.8	15.6	15.0	16.7	12.0	11.7	7.3	12.5	11.9	12.6
5. Kesin kurmaz	18.5	15.6	25.7	9.8	12.5	22.5	13.6	18.1	19.5	25.6	28.1	23.7	17.9

Yatırım kararlarının alınmasında ise genellikle şirket sahibi ve/veya yönetim kurulu söz sahibidir (Yüzde 78.7). Konunun uzmanlarına veya uzman bir kuruluş danışan firma yüzdesi sadece 13.1'dir (Tablo XVII.5).

Tablo XVII.5

Yatırım Kararlarında Danışılan Kişi veya Kuruluşlar

	%
1. Kimyese danışmaz	39.2
2. Yönetim kurulu karar alır	39.5
3. Kendi personeline danışılır	4.0
4. Konunun uzmanları	8.0
5. Uzman bir kuruluş	5.1
6. Kamu bürokrasisi	0.7
7. Eş, dost ve tanıdıkları	1.0
Diger	2.5

İşyeri kurulurken gerekli teknoloji temin yollarının da şirket sahibinin becerisine bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Yüzde 12.7'si sıfırdan başlayarak kendisinin geliştirdiği, yüzde 24.5'i bir başka firmada öğrendiği, yüzde 26.4'u, yurt dışında görüp öğrenilen yüzde 10'u ise aileden kalan bir teknolojiyi kullanmak tadırlar. İşyerinin kuruluşunda gerekli teknolojiyi devletten yardım görerek temin eden firmaların oranı sıfıra yakındır.

Tablo XVII.6

İşyerinin Kuruluşunda Gerekli Teknolojinin Temin Edilme Yolları

1. Bir başka firmada öğrenerek	24.5
2. Yurtdışında görüp, öğrenilen bir teknik	26.4
3. Yurtdışında görülen bir ürünün lisansını (know-how) alarak	-
4. Büyük firmalardan finans ve teknik yardım görerek	2.6
5. Devletten teknik yardım görerek	0.5
6. Aileden kaldı	10.0
7. Çok ulusal şirket	0.5
8. Tümyle şirket devir alındı	4.4
9. Kendisi sıfırdan başlayarak	12.7
Diger	10.1

Genelde yeni bir ürünün üretimine geçilmesindeki en önemli etken hem daha kaliteli hem de daha ucuz bir mal üretebilmek düşüncesidir (yüzde 40.1). Yeni bir ihtiyacın karşılanması yüzde 31.5 ile ikinci olmaktadır. Sadece daha kaliteli bir mal sunmayı düşünen firma yüzdesi 15.3 kadardır (Tablo XVII.7).

Tablo XVII.7

Üretimine En Son Başladığınız Ürünün İmalat Kararı
Verilmesindeki Etkenler

1. Yeni ihtiyacı karşılaması	31.5
2. Daha kaliteli bir ürün	15.3
3. Daha ucuz bir ürün	2.6
4. Hem daha kaliteli, hem daha ucuz bir ürün	40.1
Diğer	10.5

XVIII. EKONOMİMİZİN EN ÖNEMLİ SORUNLARI ÜZERİNE GÖRÜŞLER

Ankete katılan işyeri yöneticilerine göre ekonominin bir tane çok büyük öneme sahip sorunu vardır. Bu sorunu enflasyon olarak görmekteyiz. İkinci olarak, en önemli sorun olarak kredi faizi (% 8.6) belirtilmektedir. Üçüncü olarak zikredilen en önemli sorun ise teknolojik yetersizlik (% 5.5) (Tablo XVIII.1).

Ekonominin ikinci en önemli sorunu olarak en fazla belirtilen yüksek kredi faizidir (% 23.3) ve onu da işsizlik izlemektedir (% 15.5). Ekonominin üçüncü en önemli sorunu olarak ise teknolojik yetersizlik (% 26.2), yüksek kredi faizi (% 20.9) ve gelir dağılımındaki bozukluk (% 14.8) olarak belirtilmektedir.

Ekonominin en önemli üç sorunu sırasıyla, 1. Enflasyon, 2. Yüksek Kredi Faizi, 3. Teknolojik Yetersizlik olarak belirtilmiştir.

Bu yanıtların işyerlerinin faaliyet alanı, personel sayısı, ciroları ve en önemli olarak addettikleri sorunlara göre farklılık göstermediği de gözle görülmektedir. Her boyuttaki, faaliyet alanındaki ve her türlü soruna uğraşmakta olan işyerlerinin enflasyonun en önemli başlı ve diğer tüm sorunlardan daha önemli bir sorunu olduğu konusunda tam bir anlaşma içinde oldukları görülmektedir.

Aynı biçimde, kredi faizlerinin yüksek veya mali kaynakların pahalı olduğu hususunda da tüm faaliyet alanlarında ve boyuttaki sanayi işletmelerinin büyük ölçüde hem fikir oldukları gözle görülmektedir.

Tablo XVIII.1

Ekonominin En Önemli Üç Sorunu

Birinci Belirtilen	İkinci Belirtilen	Üçüncü Belirtilen
67.1	11.1	6.8
Enflasyon		
Düşük Büyüme Hızı	1.6	3.0
Dış Ticaret Açığı	2.2	6.4
İşsizlik	2.0	7.5
Enerji Darlığı	0.6	2.1
Döviz Sıkıntısı	0.8	1.9
Gelir Dağılımı Eşitsizliği	2.8	14.8
Yüksek Kredi Faizi	8.6	20.9
Teknolojik Yetersizlik	5.5	26.2
Diğer	8.6	10.4

EK

İŞ DÜNYASININ SORUNLARI ARAŞTIRMASI

SORU KAĞIDI

İŞ DÜNYASININ SORUNLARI
Öncelikler, Beklentiler ve Çözümler
(1987)

Anket Sıra Numarası	1	2	3	4

İşyerinin Ünvanı:
İşyerinin Adresi:
Telefon Numarası:
Görüşülen yetkili/ler:

Adı ve Soyadı Görevi

a)
b)
c)
Görüşme tarihi: / / 1987

Mülakatın başlama saati:
Mülakatın bitiş saati:

Anketörün adı, soyadı ve kodu:
Denetçinin adı, soyadı ve kodu:
5-6 7-8

1. İşyerinizin faaliyet alanı (alanları) nedir?
(ANKETÖRE: Eki listedeki kodları kullanınız. Firma birden fazla alanda faaliyet gösteriyorsa, önem sırasına göre kodlayınız.)

1. Faaliyet alanı:
(varsa) 2. Faaliyet alanı:
(varsa) 3. Faaliyet alanı:
2. İşyerinizin kuruluş yılı nedir?

3. İşyerinizde sürekli olarak çalışan toplam personel sayısı nedir? (ANKETÖRE: Personel sayısını sağa bitişik kodlayınız.)

Şimdi size, işyerinizin geçtiği alanlarda karşılaştığı sorunlarla ilgili bazı sorular sormak istiyorum.

4. Aşağıdaki listede sıralanmış bulunduğunuz sorun alanlarından, işyeriniz için önemli gördüğünüz dördünü, ÖNEM SIRASINA GÖRE belirtir misiniz?

(ANKETÖRE: Aşağıdaki şıkları okuyunuz ve belirtilen dört sorunu, önem sırasına göre kodlayınız.)

01 Kısa vadeli finans sorunları (SAYFA 3)

02 Uzun vadeli finans sorunları (SAYFA 5)

03 Personelle ilgili sorunlar (SAYFA 7)

04 Kamu hizmetleri ile ilgili sorunlar (SAYFA 10)

05 Mallarınızın iç piyasada dağıtım ve satımı ile ilgili sorunlar (SAYFA 12)

06 İhracatla ilgili sorunlar (SAYFA 14)

07 İthalatla ilgili sorunlar (SAYFA 16)

08 Diğer işyerleri ile ilgili sorunlar (SAYFA 18)

09 Odalar, Borsalar gibi mesleki kuruluşlarla ilgili sorunlar (SAYFA 20)

10 Devlet daireleriyle ilgili sorunlar (SAYFA 22)

11 Belediyelerle ilgili sorunlar (SAYFA 24)

12 Dünya ekonomik konjonktürü ile ilgili sorunlar (SAYFA 25)

13 Üretim sorunları (SAYFA 26)

14 Yatırım sorunları (SAYFA 27)

99 Cevap yok

(ANKETÖRE: Yukarıdaki şıklardan, sadece sorun olarak belirtilenlerle ilgili sorunuz. Her şıkla ilgili sorunlar, gösterilen sayfada başlamaktaadır.)

33	34
----	----

31	32
----	----

29	30
----	----

27	28
----	----

22	23	24	25	26
18	19	20	21	
15-17				
12-14				
9-11				

KISA VADELİ FİNANS SORUNLARI

(ANKETÖRE: DİKKAT! Bu bölümdeki sorular sadece kısa vadeli finans sorununu dört sorun alanından biri olarak belirtenlere sorulacaktır.)

5. İşyerinizin en önemli kısa vadeli finans sorunu nedir?

1 Yeterli işletme sermayesi olmaması

2 İşletme kredisi teminindeki güçlükler

3 Banka kredilerinin pahalı olması

4 Piyasadan tahsilatta karşılaşılan güçlükler

5 Dış piyasaların durumu (döviz kurları, ihracat sorunları, vb.)

6 Resmi kuruluşlardan yapılan tahsilatlarda karşılaşılan sorunlar

8 Diğer:

9 Cevap yok

6. Aşağıdaki çözüm yollarından hangileri işyerinizin en önemli kısa vadeli finans sorununu giderilmesini sağlar? Önem sırasına göre ÜÇ TANESİNİ belirtiniz. (ANKETÖRE: Aşağıdaki şıkları aynen okuyunuz.)

01 İşyerinin sorunlarını kendi kaynakları ile çözmesi

02 İç piyasa şartlarının değişmesi

03 Yeni para imkanlarının (finansman bonosu gibi) yaratılması

04 Bankaların yaklaşım, tutum ve tavırlarının değişmesi

05 Hükümetin mevzuat değişiklikleri yapması

06 Hükümetin genel ekonomik politikasında değişiklik-

likler yapması

Ne gibi?

07 Resmi kuruluşların ödemeleri geciktirmemesi

08 Kefalet kooperatifi kredileri

09 Ticari işletme resmi

10 Türkiye Halk Bankası kredileri

98 Diğer:

99 Cevap yok

35

--

36 37

--	--

38 39

--	--

40 41

--	--

7. En önemli kısa vadeli finans sorununuzla ilgili olarak, son beş yılda durumunuz ne yönde değişti?

1 Değişmedi

2 Daha iyiye gitti

3 Daha kötüye gitti

4 Beş yıl önce bu işyeri yoktu

9 Cevap yok

8. En önemli kısa vadeli finans sorununuzla ilgili olarak, önümüzdeki yıllarda durumunuzun ne yönde gelişeceğini tahmin ediyorsunuz?

1 Değişmez

2 Daha iyiye gider

3 Daha kötüye gider

9 Cevap yok

(ANKETÖRE: Kısa vadeli finans sorunlarıyla ilgili sorular bitmiştir. Anketle ilgili bölümden devam etmeyi unutmayınız.)

43

☐

42

☐

UZUN VADELİ FİNANS SORUNLARI

(ANKETÖRE: DİKKAT! Bu bölümdeki sorular sadece uzun vadeli finans sorununu dört sorun alanında biri olarak belirtenlere sorulacaktır.)

9 İşyerinizin en önemli uzun vadeli finans sorunu nedir?

1 Yeterli öz sermaye olmaması

2 Yatırım kredisi almakta güçlükler

3 Yatırım kredilerinin çok pahalı olması

4 İyi çalışan bir sermaye piyasasının bulunmaması

5 Hükümetin genel ekonomik politikalarının uygun

olmaması

Ne gibi?

8 Diğer

9 Cevap yok

10. Aşağıdaki çözüm yollarından hangileri işyerinizin en

önemli uzun vadeli finans sorununuzun giderilmesini sağlar?

(ANKETÖRE: Aşağıdaki şıkları aynen okuyunuz.)

01 İşyerinizin sorunlarını kendi kaynakları ile

çözmesi

02 İç piyasa durumunun değişmesi

03 Dış piyasa durumunun değişmesi

04 İyi çalışan bir sermaye piyasasının kurulması

05 Banka uygulamalarının değişmesi

06 Hükümetin mevzuat değişiklikleri yapması

07 Hükümetin genel ekonomik politikalar değişiklikleri yapması

Ne gibi?

08 Resmi kuruluşların ödemeleri geciktirmemesi

99 Cevap yok

53 54

--	--

51 52

--	--

49 50

--	--

47 48

--	--

45 46

--	--

44

--

11. En önemli uzun vadeli finans sorunuzla ilgili olarak, son beş yılda durumunuz ne yönde değişti?

1 Değişmedi

2 Daha iyiye gitti

3 Daha kötüye gitti

4 Beş yıl önce bu işyeri yoktu

9 Cevap yok

12. En önemli uzun vadeli finans sorunuzla ilgili olarak önümüzdeki yıllarda durumunuzun ne yönde değişeceğini tahmin edersiniz?

1 Değişmez

2 Daha iyiye gider

3 Daha kötüye gider

9 Cevap yok

(ANKETÖRE: Uzun vadeli finans sorularıyla ilgili sorular bitmiştir. Anketle ilgili bölümden devam etmeyi unutmayınız.)

56

☐

55

☐

PERSONEL SORUNLARI

(ANKETÖRE: DİKKAT! Bu bölümdeki sorular sadece personel sorunun dört sorun alanından biri olarak belirlenlere sorulacaktır.)

13. İşyerinizin en önemli personel sorunu nedir?

- 1 İstenecek nitelikte personel bulamamak
- 2 Eldeki personelin yeterli eğitim ve bilgisinin olmaması
- 3 Personelin çalışma disipliniindeki eksiklik
- 4 Personelin sık sık iş değiştirmesi
- 5 Ücret sorunları
- 6 Sendikal sorunlar
- 8 Diğer:

9 Cevap yok

14. Aşağıdaki personel türlerinde aradığınız en önemli özellik nedir?

- a. Yöneticilerde
- b. İdari büro personeline
- c. Teknik elemanlarda
- d. Vasıflı işçilerde
- e. Vasıfsız işçilerde

(ANKETÖRE: Şıkları okumayınız.)

- 1 Genel olarak eğitim
- 2 Özel teknik ya da mesleki eğitim
- 3 Tecrübe
- 4 Çalışkanlık
- 5 Durustluk
- 6 İşyerine bağlılık
- 9 Cevap yok

15. Şu anda işyerinizde eğitim ve bilgi eksikliği olan personeliniz var mı?

1 Evet

2 Hayır ----- 17'nci soruya gidiniz

9 Cevap yok ----- 17'nci soruya gidiniz

63

--

58
59
60
61
62

57

--

16. (Eğer 15'inci soruya verilen cevap Evet ise sorunuz.)
Eğitim ve bilgi eksikliğini en fazla hissettığınız per-
sonel türü hangisidir?

1 Yöneticiler

2 İdari büro personeli

3 Teknik elemanlar

4 Vasıflı işçiler

5 Vasıfsız işçiler

6 Hepsi

9 Cevap yok

17. Personelin iş değiştirmesinden işyeriniz önemli ölçüde

etkileniyor mu?

1 Evet

2 Hayır ----- 19'uncu soruya gidiniz.

9 Cevap yok ----- 19'uncu soruya gidiniz.

18. (17'inci soruya verilen cevap Evet ise sorunuz.)

İşyerinizi en fazla hangi tür personelin iş değiştirmesi
etkilemektedir?

1 Yöneticiler

2 İdari büro personeli

3 Teknik elemanlar

4 Vasıflı işçiler

5 Vasıfsız işçiler

6 Hepsi

9 Cevap yok

19. İşyerinizde ücretle ilişkin sorunlarınız var mı?

1 Evet

2 Hayır ----- 21'inci soruya gidiniz.

3 Cevap yok ----- 21'inci soruya gidiniz.

20. (19'uncu sorunun cevabı Evet ise sorunuz.)

Ücretle ilgili sorununuz nedir?

1 Yeterli ücret ödeyememek

2 Personelin ücretleri yeterli bulunmaması

3 Ücretten yapılan yasal kesintilerin çokluğu

9 Cevap yok

68

☐

67

☐

66

☐

65

☐

64

☐

21. Aşağıdaki çözüm yollarından hangileri işyerinizin en önemli personel sorununun çözümünü sağlar? Önem sıra-
sına göre ÜÇ TANESİNİ belirtiniz.

(ANKETÖRE: Aşağıdaki şıkları aynen okuyunuz.)

- 01 İşyerinin çalışma düzeninin değiştirilmesi
- 02 Mali olanakların artması
- 03 Personelin iş başında eğitim olanaklarının geliştirilmesi
- 04 Milli eğitim sisteminizin yeniden düzenlenmesi
- 05 Çalışma mevzuatının değiştirilmesi
- 06 Ekonominin genel yapısının değişmesi
- 07 Üretim teknolojisinin değişmesi
- 08 Meslek kuruluşlarının kurslar, eğitim seminer-
leri yapması

98 Diğer:

99 Cevap yok

22. En önemli personel sorununuzla ilgili olarak, son beş
yılıda durumunuz ne yönde değişti?

1 Değişmedi

2 Daha iyiye gitti

3 Daha kötüye gitti

4 Beş yıl önce bu işyeri yoktu

9 Cevap yok

23. En önemli personel sorununuzla ilgili olarak, önümüzdeki
yıllarda durumunuzun ne yönde değişeceğini tahmin
edersiniz?

1 Değişmez

2 Daha iyiye gider

3 Daha kötüye gider

9 Cevap yok

(ANKETÖRE: Personel sorunlarıyla ilgili sorular bitmiştir.
Ankete ilgili bölümden devam etmeyi unutmayınız.)

1	2	3	4	5
				2

76

75

73	74
----	----

71	72
----	----

69	70
----	----

KAMU HİZMETLERİNE İLİŞKİN SORUNLAR

(ANKETÖRE: DİKKAT! Bu bölümdeki sorular sadece kamu hizmetlerine ilişkin sorunları dört sorun alanından biri olarak belirtenlere sorulacaktır.)

24. İşyerinizin kamu hizmetlerinin görülmesi ile ilgili

olarak karşılaştığı en önemli sorun nedir?

1 Enerji (elektrik, ısı, vb.) yetersizliği

2 Enerjinin pahalı olması

3 Temiz su ile ilgili sorunlar

4 Artık su ile ilgili sorunlar

5 PTT hizmetlerinin yetersizliği

6 Ulaştırma hizmetlerinin yetersizliği

8 Diğer:

9 Cevap yok

25. Aşağıdaki çözüm yollarından hangileri işyerinizin kamu

hizmetleri ile ilgili en önemli sorununun çözümünü

sağlar? önem sırasına göre ÜÇ TANESİNİ belirtiniz.

(ANKETÖRE: Aşağıdaki şıkları aynen okuyunuz.)

1 Kamu hizmetlerindeki kırtasiyeciliğin azaltılması

2 Hükümetin bu alanlara daha fazla yatırım yapması

3 Yerel yönetimlerin sorunlarla ilgilenmesi

4 Özel sektör kuruluşlarının sorunlarla ilgilenmesi

5 Kamu hizmetlerini gören kuruluşların özelleştirilmesi

8 Diğer:

9 Cevap yok

26. Kamu hizmetlerine ilişkin en önemli sorununuzla ilgili

olarak, son beş yılda durumunuz ne yönde değişti?

1 Değişmedi

2 Daha iyiye gitti

3 Daha kötüye gitti

4 Beş yıl önce bu işyeri yoktu

9 Cevap yok

10

9

8

7

6

27. Kamu hizmetlerine ilişkin sorunlarınızla ilgili olarak,
önümüzdeki yıllarda durumunuzun ne yönde değişeceğini
tahmin edersiniz?
1 Değişmez
2 Daha iyiye gider
3 Daha kötüye gider
9 Cevap yok
(ANKETÖRE: Kamu hizmetlerine ilişkin sorunlarla ilgili
sorular bitmiştir. Anketle ilgili bölümden devam etmeyi
unutmayınız.)

PAZARLAMA SORUNLARI

(ANKETÖRE: DİKKAT! Bu bölümdeki sorular sadece iç piyasadaki

pazarlama (dağıtım,satış) sorunlarını dört sorun alanın-

dan biri olarak belirtenlere sorulacaktır.)

28. İşyerinizin pazarlamaya ilişkin en önemli sorunu nedir?

01 Ödemelerin zamanında yapılmaması

02 Yeterli depolama/dağıtım (bayilik) sistemi kuramamak

03 Yeterli reklam/tanıtma yapamamak

04 Rekabetin fazla olması

05 Ucuz fakat kalitesiz malların yaygınlığı

06 Haksız iç rekabet

07 Haksız dış rekabet

08 Gereken kaliteyi tutturamamak

09 Maliyetlerin yüksek olması

10 Yeterli talebin olmaması

98 Diğer

99 Cevap yok

29. Aşağıdaki çözüm yollarından hangileri, işyerinizin en

önemli pazarlama sorununun çözümünü sağlar? Önem sıra-

sına göre üç TANESİNİ belirtiniz.

(ANKETÖRE: Aşağıdaki şıkları aynen okuyunuz.)

01 İşyerinin sorunu kendi olanaklarıyla çözmesi

02 Piyasa şartlarının değişmesi

03 Ekonominin yapısının değişmesi

04 Kamu veya özel sektör meslek kuruluşlarının denetimi

05 Dış pazarlara açılmak

06 Tam rekabet şartlarının sağlanması

07 Yeni yasal düzenlemeler

08 Rekabetin makul sınırlar içine çekilmesi

98 Diğer:

99 Cevap yok

18	19

16	17

14	15

12	13

30. En önemli pazarlama sorununuzla ilgili olarak, on beş yılda durumunuz ne yönde değişti?

1 Değişmedi

2 Daha iyiye gitti

3 Daha kötüye gitti

4 Beş yıl önce bu işyeri yoktu

9 Cevap yok

31. En önemli pazarlama sorununuzla ilgili olarak, önümüzdeki yıllarda durumunuzun ne yönde değişeceğini tahmin edersiniz?

1 Değişmez

2 Daha iyiye gider

3 Daha kötüye gider

9 Cevap yok

(ANKETÖRE: Pazarlama sorunlarına ilişkin sorular bitmiştir. Ankete ilgili bölümden devam etmeyi unutmayınız.)

21

20

İHRACAT SORUNLARI

(Anketöre: DİKKAT! Bu bölümdeki sorular sadece ihracat sorun-
larını dört sorun alanından biri olarak belirtenlere soru-
lacaktır.)

32. İşyerinizin ihracata ilişkin en önemli sorunu nedir?

01 Bilgi, tecrübe eksikliği

02 Mevzuat

03 Kredi bulma güçlükleri

04 Diğer ihracatçıların rekabeti

05 Dış pazarlardaki rekabet koşulları

06 Kalite tutturma sorunları

07 Maliyetlerin yüksek oluşu

08 Uluslararası politik şartlar

09 Diğer ülkelerin koyduğu kotalar

10 Yeterli teşvik olmaması

11 Bürokrasi (kırıtsasıyecilik)

98 Diğer:

99 Cevap yok

33. Aşağıdaki çözüm yollarından hangileri, en önemli ihra-
cat sorununuzun çözümünü sağlar? önem sırasına göre

ÜÇ TANESİNİ belirtiniz.

(ANKETÖRE: Aşağıdaki şıkları aynen okuyunuz.)

01 İşyerinin sorunu kendi kendine çözmesi

02 Mevzuat değişikliği

03 Hükümetin mali desteği

04 Hükümetin dış politikada değişiklikler yapması

05 Resmi ve yarı resmi meslek kuruluşlarının daha

çok çaba göstermesi

06 Gönüllü meslek kuruluşlarının daha çok çaba

göstermesi

07 Özel sektör içinde yeni örgütlenmeler

08 Ekonomide yeni örgütlenmeler

09 Dünya konjonktürünün değişmesi

10 Yurtdışındaki önemli pazarlarda yerinde örgüt-
lenme

98 Diğer:

99 Cevap yok

28	29
----	----

26	27
----	----

24	25
----	----

22	23
----	----

34. En önemli ihracat sorununuzla ilgili olarak, son beş yılda durumunuz ne yönde değişti?

1 Değişmedi

2 Daha iyiye gitti

3 Daha kötüye gitti

4 Beş yıl önce bu işyeri yoktu

9 Cevap yok

35. En önemli ihracat sorununuzla ilgili olarak, önümüzdeki yıllarda durumunuzun ne yönde değişeceğini tahmin edersiniz?

1 Değişmez

2 Daha iyiye gider

3 Daha kötüye gider

9 Cevap yok

36. Dış ticaret sermaye şirketlerinin ihracatınıza ne gibi etkileri oldu?

1 Bir etkisi olmadı

2 Olumlu etkileri oldu

3 Olumsuz etkileri oldu

9 Cevap yok

(ANKETÖRE: ihracat sorularına ilişkin sorular bitmiştir. Ankete ilgili bölümden devam etmeyi unutmayınız.)

32

31

30

İTHALAT SORUNLARI

(ANKETÖRE: DİKKAT! Bu bölümdeki sorular sadece ithalat sorunlarını dört sorun alanından biri olarak belirtenlere sorulacaktır.)

37. İşyerinizin ithalat yapmakta karşılaştığı en önemli sorun nedir?

01 Bilgi, tecrübe eksikliği

02 Mevzuat

03 Kredi bulma sorunları

04 Diğer ithalatçıların rekabeti

05 Dış pazarlardaki rekabet koşulları

06 İç pazarlardaki rekabet koşulları

07 Maliyetlerin yüksek oluşu

08 Uluslararası politik şartlar

09 Hükümetin ekonomik politikaları

10 Bürokrasi (kırıtsayecilik)

11 Kota sistemi

98 Diğer:

99 Cevap yok

38. Aşağıdaki çözüm yollarından hangileri, en önemli

ithalat sorununuzun çözümünü sağlar? Önem sırasına

göre üç TANESİNİ belirtiniz.

(ANKETÖRE: Aşağıdaki şıkları aynen okuyunuz.)

01 İşyerinin sorunu kendi kendine çözmesi

02 Mevzuatın değişmesi

03 Kırıtsayeciliğin azalması

04 Hükümetin mali desteği

05 Hükümetin dış politikasını değiştirmesi

06 Resmi ve yarı resmi meslek kuruluşlarının çabası

07 Gönüllü meslek kuruluşlarının çabası

08 Özel sektör içinde yeni örgütlenmeler

09 Dünya konjonktürünün değişmesi

98 Diğer:

99 Cevap yok

33	34
----	----

35	36
----	----

37	38
----	----

39	40
----	----

39. En önemli ithalat sorunuzla ilgili olarak, son beş yılda durumunuz ne yönde değişti?

1 Değişmedi

2 Daha iyiye gitti

3 Daha kötüye gitti

4 Beş yıl önce bu işyeri yoktu

9 Cevap yok

40. En önemli ithalat sorunuzla ilgili olarak, önümüzdeki yıllarda durumunuzun nasıl değişeceğini tahmin edersiniz?

1 Değişmez

2 Daha iyiye gider

3 Daha kötüye gider

9 Cevap yok

(ANKETÖRE: İthalat sorularına ilişkin sorular bitmiştir. Ankete ilgili bölümden devam etmeyi unutmayınız.)

42

41

DİĞER İŞYERLERİYLE İLGİLİ SORUNLAR

41. İşyerinizin diğer işyerleriyle ilgili en önemli

sorunu nedir?

1 Parasal sorunlar (ödemelerin zamanında yapılmaması)

2 Verdiği mal ve hizmetler miktarca yetersiz

3 Verdiği mal ve hizmetler kalitesiz

4 Disiplinsiz çalışma (zamanında teslim etmeme vb)

5 Standardizasyon sorunları

8 Diğer:

9 Cevap yok

42. Aşağıdaki çözüm yollarından hangileri, diğer işyerle-

ri ile olan en önemli sorununuzun giderilmesini sağlar?

Önem sırasına göre ÜÇ TANESİNİ belirtiniz.

1 Sorunu başka şirketlerle çalışarak çözme

2 Sorun yaratan işyeri tedbir almalı

3 Piyasa konjonktürü değişmeli

4 Sorunu yaratan kuruluşun iş sahasında gelişme

olmalı

5 Hükümet denetimi gerekli

6 Resmi/yarı resmi meslek kuruluşları tedbir almalı

7 Gönüllü meslek kuruluşları tedbir almalı

8 Diğer:

9 Cevap yok

43. Diğer işyerleriyle en önemli sorununuzla ilgili olarak son beş yılda durumunuz ne yönde değişti?

1 Değişmedi

2 Daha iyiye gitti

3 Daha kötüye gitti

4 Beş yıl önce bu işyeri yoktu

9 Cevap yok

47

--

46

--

45

--

44

--

43

--

44. Diğer işyerleriyle ilgili en önemli sorunuz bakı-
mindan, önümüzdeki yıllarda durumunuzun nasıl değiş-
eceğini tahmin edersiniz?
1 Değişmez
2 Daha iyiye gider
3 Daha kötüye gider
9 Cevap yok

(ANKETÖRE: Başka işyerleriyle ilgili sorular konusundaki
sorular bitmiştir. Anketi ilgili bölümden devam etmeyi
unutmayınız:)

MESLEKİ KURULUŞLARLA İLGİLİ SORUNLAR

(ANKETÖRE: DİKKATİ! Bu bölümdeki sorular sadece meslek kuruluşlarıyla ilgili sorunları dört sorun alanından biri olarak belirtenlere sorulacaktır)

45. İşyerinizin en fazla hangi tür meslek kuruluşu ile sorunu vardır?

1 Mali borsaları

2 Odalar

3 Federasyon ve konfederasyonlar

4 Birlikler

5 İşveren sendikaları

6 Dernekler

8 Diğer:

9 Cevap yok

46. Bu sorun nedir?

.....
.....

47. Aşağıdaki çözüm yollarından hangileri, meslek kuruluşları ile ilgili en önemli sorununuzun giderilmesini sağlar? önem sırasına göre ÜÇ TANESİNİ belirtiniz.

(ANKETÖRE: Aşağıdaki şıkları aynen okuyunuz.)

1 Söz konusu kuruluşların yeniden düzenlenmesi

2 Kuruluşun kendi kendini etkin bir şekilde denetlemesi (otokontrol)

3 Kuruluşun yönetiminin değişmesi

4 Kuruluşun üyelerinin tutumlarının değişmesi

8 Diğer:

9 Cevap yok

48. Mesleki kuruluşlarla ilgili en önemli sorunuzun bakından son beş yılda durumunuz ne yönde değişti?

1 Değişmedi

2 Daha iyiye gitti

3 Daha kötüye gitti

4 Beş yıl önce bu işyeri yoktu

9 Cevap yok

49

--

50 51

--	--

52	
53	
54	

55

--

49. Mesleki kuruluşlarla ilgili en önemli sorunuzun bakımından, önümüzdeki yıllarda durumunuzun nasıl değişeceğini tahmin edersiniz?

1 Değişmez

2 Daha iyiye gider

3 Daha kötüye gider

9 Cevap yok

(ANKETÖRE: Mesleki kuruluşlara ilişkin sorularla ilgili sorular bitmiştir. Anketle ilgili bölümden devam etmeyi unutmayınız.)

DEVLET DAİRELERİYLE İLGİLİ SORUNLAR

50. İşyerinizin devlet daireleri ile olan en önemli sorunu nedir?

1 Yönetmelik ve benzer mevzuatın yarattığı sorunlar

2 Devlet üst kademe yöneticilerinin tutum ve tavırlarından kaynaklanan sorunlar

3 Devlet üst kademe yöneticilerinin yetenek veya bilgi düzeylerinden kaynaklanan sorunlar

4 Memurların tutum ve tavırlarından kaynaklanan sorunlar

5 Memurların yetenek veya bilgi düzeylerinden kaynaklanan sorunlar

6 Sistemin çok yavaş çalışması

7 Sistemde gereksiz muamelelerin çokluğu

8 Diğer:

9 Cevap yok

51. Aşağıdaki çözüm yollarından hangileri, işyerinizin

devlet daireleri ile olan en önemli sorununun giderilmesini sağlar? önem sırasına göre ÜÇ TANESİNİ belirtiniz.

(ANKETÖRE: Aşağıdaki şıkları aynen okuyunuz.)

1 Mevzuatta önemli revizyon gerekir

2 Yeni yasal düzenlemeler gerekir

3 Kamu personelinin kalitesinin yükseltilmesi gerekir

4 İnsanlarımızın; tutum, anlayış ve zihniyetlerinin

değişmesi gerekir

8 Diğer:

9 Cevap yok

58	
59	
60	

--

52. Devlet daireleriyle ilgili en önemli sorunuz bakı-
mindan, son beş yılda durumunuz nasıl değişti?

1 Değişmedi

2 Daha iyiye gitti

3 Daha kötüye gitti

4 Beş yıl önce bu işyeri yoktu

9 Cevap yok

53. Devlet daireleriyle ilgili en önemli sorunuz bakı-
mindan, önümüzdeki yıllarda durumunuzun nasıl değişe-
ceğini tahmin edersiniz?

1 Değişmez

2 Daha iyiye gider

3 Daha kötüye gider

9 Cevap yok

(ANKETÖRE: Devlet daireleriyle olan sorularla ilgili
sorular bitmiştir. Anketle ilgili bölümden devam etmeyi
unutmayınız.)

62

☐

61

☐

BELEDİYELERLE İLGİLİ SORUNLAR

(ANKETÖRE: DİKKAT! Bu bölümdeki sorular sadece belediyeler ile ilgili sorunları dört ana sorun alanından biri olarak belirtenlere sorulacaktır.)

54.İşyerinizin belediyeler ile olan en önemli sorunu nedir?

01 Yerel yönetim karar ve uygulamalarının yarattığı sorunlar

02 Yönetmelik ve benzer mevzuatın yarattığı sorunlar

03 Üst kademe yöneticilerinin tutum ve tavırlarından kaynaklanan sorunlar

04 Üst kademe yöneticilerinin yetenek veya bilgilerinden kaynak-

lanan sorunlar

05 Memurların tutum ve tavırlarından kaynaklanan sorunlar

06 Memurların yetenek veya bilgilerinden kaynaklanan sorunlar

07 Sistemin çok yavaş çalışmasından kaynaklanan sorunlar

08 Sistemde gereksiz muamelelerin çokluğu

98 Diğer:

99 Cevap yok

55. Aşağıdaki çözüm yollarından hangileri işyerinizin belediyeler ile

olan en önemli sorununun giderilmesini sağlar? Önem sırasına göre

İLK ÜÇÜNÜ BELİRTİNİZ.

(ANKETÖRÜN DİKKATİNE: Aşağıdaki şıkları aynen okuyunuz.)

1 Hükümet politikalarının değişmesi

2 Mevzuatta kapsamlı revizyon

3 Yeni yasal düzenlemeler

4 Yerel yönetim karar ve uygulamalarının değişmesi

5 Belediye personelinin kalitesinin yükseltilmesi

6 İnsanlarımızın tutum, anlayış ve zihniyetlerinin değişmesi

8 Diğer:

9 Cevap yok

56. İşyerinizin belediyeler ile olan en önemli sorunuyla ilgili

olarak son beş yılda durumu nasıl değişti?

1 Değişmedi

2 Daha iyiye gitti

3 Daha kötüye gitti

4 Beş yıl önce bu işyeri yoktu

9 Cevap yok

57. İşyerinizin belediyeler ile olan en önemli sorununda önümüzdeki

yıllarda durumu ne yönde gelişeceğini beklersiniz?

1 Değişmez

2 Daha iyiye gider

3 Daha kötüye gider

9 Cevap yok

(ANKETÖRE : Belediyelerle ilgili sorunlara ilişkin sorular bitmiştir. Anketle ilgili bölümden devam etmeyi unutmayınız.)

1	2	3	4	5
				3

69

68

67
66
65

63	64
----	----

DÜNYA EKONOMİSİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

(ANKETÖRE: DİKKATİ Bu bölümdeki sorular sadece dünya konjonktürü ile ilgili sorunları dört sorun alanından biri olarak belirtenlere sorulacaktır.)

58. İşyerinizin dünya konjonktürü ile olan en önemli sorunu nedir?

01 Enerji sorunu

02 Doların ve genel olarak dünya para piyasalarının durumu

03 Avrupa Topluuğu ile olan ekonomik ilişkiler

04 Avrupa Topluuğu ile olan siyasî ilişkiler

05 Orta Doğu ve İslam ülkeleri ile olan ekonomik ilişkiler

06 Orta Doğu ve İslam ülkeleri ile olan siyasal ilişkiler

07 Avrupa Topluuğu ve İslam ülkeleri dışındaki ülkelerle olan ekonomik ilişkiler

08 Avrupa Topluuğu ve İslam ülkeleri dışındaki ülkelerle olan siyasal ilişkiler

98 Diğer:

99 Cevap yok

59. Aşağıdaki çözüm yollarından hangileri işyerinizin dünya konjonktürü ile olan en önemli sorununuzun giderilmesini sağlar? İLK ÜÇÜNÜ önem sırasına göre belirtiniz.

(ANKETÖRÜN DİKKATİNE: Aşağıdaki şıkları aynen okuyunuz.)

1 Türkiye ekonomisinin güçlenmesi

2 Kendi sektörünüzün güçlenmesi

3 İşyerinin kendi çözümünü bulması

4 Hükümetin desteği

5 Resmi ve yarı resmi meslek kuruluşlarının çabaları

6 Gönüllü meslek kuruluşlarının çabaları

7 Yapılabilecek yeni bir şey yok

8 Diğer:

9 Cevap yok

60. İşyerinizin dünya konjonktürü ile olan en önemli sorunuyla ilgili olarak son beş yılda durumu nasıl değişti?

1 Değişmedi

2 Daha iyiye gitti

3 Daha kötüye gitti

4 Beş yıl önce bu işyeri yoktu

9 Cevap yok

61 İşyerinizin dünya konjonktürü ile olan en önemli sorunuyla ilgili olarak önümüzdeki yıllarda durumunun ne yönde gelişeceğini beklersiniz?

1 Değişmez

2 Daha iyiye gider

3 Daha kötüye gider

9 Cevap yok

(ANKETÖRE: Dünya konjonktürüne ilişkin sorular bitmiştir. Anketle ilgili bölümden devam etmeyi unutmayınız.)

6	7
---	---

8	9	10
---	---	----

11

12

ÜRETİM SORUNLARI

(ANKETÖRE: DİKKAT! Bu bölümdeki sorular sadece üretim sorunlarını dört sorun alanından biri olarak belirtenlere sorulacaktır.

62. İşyerinizin en önemli üretim sorunu nedir?

01 Hammaddeden kaynaklanan sorunlar

02 Enerji temininden kaynaklanan sorunlar

03 Yan sanayinin düzensiz çalışması

04 Piyasadan temin edilen ara malların kalite sorunları

05 Personelin bilgi/yetenek eksikliği

06 Personelin verim düşüklüğü

07 Yasal sınırlamalar

08 Teknik bilgi eksikliği

98 Diğer:

99 Cevap yok

63. Aşağıdaki çözüm yollarından hangileri işyerinizin en önemli üretim sorununun giderilmesini sağlar? İLK ÜÇÜNÜ önem

(ANKETÖRÜN DİKKATİNE: Aşağıdaki şıkları aynen okuyunuz.)

1 Türkiye ekonomisinin yapısının değişmesi

2 Kendi sektörünüzün güçlenmesi

3 İşyerinin kendi çözümünü bulması

4 Hükümetin genel ekonomik politikalarının değişmesi

5 Standart mal üretiminin temin edilmesi

6 Yan sanayinin kendine geri düzen vermesi

7 Yeni yasal düzenlemelere gidiilmesi

8 Diğer:

9 Cevap yok

64. İşyerinizin en önemli üretim sorunuyla ilgili olarak son beş yılda durumu nasıl değişti?

1 Değişmedi

2 Daha iyiye gitti

3 Daha kötüye gitti

4 Beş yıl önce bu işyeri yoktu

9 Cevap yok

65. İşyerinizin en önemli üretim sorunuyla ilgili olarak önümüzdeki yıllarda durumun ne yönde gelişeceğini beklersiniz?

1 Değişmez

2 Daha iyiye gider

3 Daha kötüye gider

9 Cevap yok

(ANKETÖRE: Üretim sorunlarına ilişkin sorular bitmiştir. Anketi ilgili bölümden devam etmeyi unutmayınız.)

19

--

18

--

17

--

16

15

14

13

--	--

YATIRIM SORUNLARI

(ANKETÖRE: DİKKAT! Bu bölümdeki sorular sadece yatırımla ilgili sorunları dört sorun alanından biri olarak belirlenlere sorulmaktadır.)

66. İşyerinizin en önemli yatırım sorunu nedir?

- 01 Kredi temininden doğan sorunlar
02 Öz kaynakların yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar
03 Ülkedeki ekonomik istikrardan duyulan endişeler
04 Ülkedeki siyasal istikrardan duyulan endişeler
05 Hükümetin ekonomik politikalarından kaynaklanan sorunlar
06 Banka ve kredi kurumlarının düzenleyen mevzuattan doğan sorunlar
07 Faiz hadlerinin yüksekliğinden kaynaklanan sorunlar
08 Dünya konjonktüründen kaynaklanan sorunlar
09 Yatırım konularında bilgi eksikliğinden doğan sorunlar
98 Diğer:
99 Cevap yok

67. Aşağıdaki çözüm yollarından hangileri işyerinizin en önemli yatırım sorununun giderilmesini ilk üçünü önem sırasına göre belirtiniz.

(ANKETÖRÜN DİKKATİNE: Aşağıdaki şıkları aynen okuyunuz.)

- 01 Mali mevzuatın değişmesi
02 Dünya konjonktürünün değişmesi
03 İşyerinin kendi çözümünü bulması
04 Hükümetin ekonomik politikalarının değişmesi
05 Kredi faizlerinin aşağıya çekilmesi
06 Türkiye'nin daha istikrarlı bir ekonomik ve siyasal sisteme sahip olması
07 Yeni yasal düzenlemelere gidilmesi
08 Sermaye piyasasının gelişmesi
98 Diğer:
99 Cevap yok

68. İşyerinizin en önemli yatırım sorunuyla ilgili olarak son beş yılda durumu nasıl değişti?

- 1 Değişmedi
2 Daha iyiye gitti
3 Daha kötüye gitti
4 Beş yıl önce bu işyeri yoktu
9 Cevap yok

69. İşyerinizin en önemli yatırım sorunuyla ilgili olarak önümüzdeki yıllarda durumun ne yönde gelişeceğini beklersiniz?

- 1 Değişmez
2 Daha iyiye gider
3 Daha kötüye gider
9 Cevap yok

(ANKETÖRE: Yatırımlara ilişkin sorunlarla ilgili sorular bitmiştir. anketi ilgili bölümden devam etmeyi unutmayınız.)

20	21

22-23		
24-25		
26-27		

28

29

(ANKETÖRE: DİKKATİ BURADAN İTİBAREN SORULAR HERKESE SORULACAKTIR.)

70. İşyerinizde yeni yatırım kararlarını alırken herhangi bir kimse veya kuruluşun yardımına başvurur musunuz?

1 Kimseye danışılmaz

2 Yönetim kurulu karar alır

3 Kendi personelimize danışılır

4 Konunun uzmanlarına danışılır

5 Uzman bir kuruluşla danışılır

6 Kamu bürokrasisine danışılır

7 Eş, dost ve tanıdıklara danışılır

8 Diğer:

9 Cevap yok

71. Asgari ücret uygulamasından vazgeçilecek olsa, personel sayınızda bir artış meydana gelir mi?

1 Artar

2 Az artar

3 Değişmez

4 Az azalır

5 Azalır

6 Asgari ücretle işçi çalıştırmıyorsunuz

9 Cevap yok

72. Yeni istihdam edilecek olan personel işe başlarken ücret konusunda bir limit koymayıp, yapılan işe göre prim ödeme-
sini öngören bir sözleşme yapılırsa, bu durumdan işyerinizdeki
personel sayısı nasıl etkilendir?

1 Artar

2 Az artar

3 Değişmez

4 Az azalır

5 Azalır

9 Cevap yok

73. İşyerinizin verimliliğinin (produktivite) ne düzeyde olduğunu
düşünüyorsunuz?

1 Çok yüksek

2 Yüksek

3 Yeterli

4 Düşük

5 Çok düşük

9 Cevap yok

33

32

31

30

74. İşyerinizde işgücü verimliliğini arttırmak için aşağıdaki-lerden hangi yöntemleri kullanıyorsunuz?

- a. Çalışmaya ikaz
- b. İşten çıkarma
- c. Personelle iyi ilişkiler kurmak
- d. Kardan pay vermek
- e. Yapılan işe göre prim vermek
- f. Diğer

- 1 Evet
- 2 Kısmen
- 3 Hayır
- 9 Cevap yok

75. Bugün yeni bir iş kuracak olsaydınız, bu işi kurar mıydınız?

- 1 Kesinlikle kurardım
- 2 Herhalde kurardım
- 3 Emin değilim
- 4 Herhalde kurmazdım
- 5 Kesinlikle kurmazdım

76. Yeni bir iş kuracak olsanız ne iş kurardınız?

(ANKETÖRE: Belirtilen alanı yazınız. Kodlama kutularını boş bırakınız.)

.....

77. Dönünüzdeki beş yıl içinde yeni bir işyeri açılması düşün-
lüyor mu?

- 1 Halen bu alanda yeni iş kurmak hususunda kesin planlar var
- 2 Başka bir alanda yeni iş kurmak hususunda kesin planlar
- 3 Henüz düşünce aşamasında olan tasarımlar var
- 4 Emin değil
- 5 Zannetmiyorum
- 6 Hayır, yok
- 9 Cevap yok

78. İşyerinizin büyüyüp gelişmesi için en önemli destek ne olurdur?

- 1 Ucuz kredi
- 2 Yerli hammadde
- 3 Pazar imkanı
- 4 Vergiden bağışıklık
- 5 Destekleme alımları
- 8 Diğer:
- 9 Cevap yok

79. (ANKETÖRÜN DİKKATİNE: İhracat sorunu olduğunu belirtenlere sorulmayacak! Soru 82'ye gidiniz.)

- İhracat yapıyor musunuz?
- 1 Evet ----- (Soru 82'ye geçiniz)
- 2 Hayır
- 9 Cevap yok

45

44

43

41	42
----	----

40

34
35
36
37
38
39

80. İşyeriniz için ihracat yapmak söz konusu mu, veya söz konusu olabilir mi?

1 Evet

2 Hayır ----- (Soru 82'ye geçiniz)

9 Cevap yok ----- (Soru 82'ye geçiniz)

81. İhracat yapmanızın nedeni nedir?

1 İç pazar yeterli

2 Bilgi/tecrübe yoku/azlığı

3 Mevzuatla uğraşmaya değmiyor

4 Dış pazarda rekabet edemiyoruz

5 Gelecekte emin değiliz

8 Diğer:

9 Cevap yok

82. ANKETÖRÜN DİKKATİNE: İthalat sorunu olduğunu belirtenlere sorulmayacak! (Soru 84'e gidiniz.)

İthalat yapıyor musunuz?

1 Evet ----- (Soru 84'e geçiniz)

2 Hayır

9 Cevap yok

83. İşyeriniz için ithalat yapmak söz konusu mu, veya söz konusu olabilir mi?

1 Evet

2 Hayır

9 Cevap yok

84. Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na tam üye olması halinde, bugün üretimde kullandığınız teknik imkanlar ne derece yeterli olacaktır?

1 Tamamen yeterli olacaktır ----- (Soru 86'ya geçiniz)

2 Oldukça yeterli olacaktır ----- (Soru 86'ya geçiniz)

3 Pek yeterli olmayacaktır

4 Hiç yeterli olmayacaktır

9 Cevap yok

85. Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na tam üye olması halinde, bugün üretimde kullandığınız teknolojiyi değiştirmek gerekli olursa yeni teknoloji için kaynak nasıl sağlanmalıdır?

01 Kendi kaynaklarını kullanmak yeterli olacaktır

02 Kısmen devletten mali destek temin etmek gerekecektir

03 Kısmen mali kurumlardan destek temin etmek gerekecektir

04 Bu konuda tamamen devlet yardımcı olmalıdır

05 Avrupa Topluluğu'ndan mali destek temin edilmelidir

06 Kurslarla

07 Kitap, yayın ve broşürlerle

08 İşletmelerde verilecek eğitime

98 Diğer

99 Cevap yok

86. Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na tam üyelik başvurusunun kısa vadede işinizi nasıl etkilemesini bekliyorsunuz?

1 Olumlu etkisi olacaktır

2 Fark etmez

3 Olumsuz etkisi olacak

8 Diğer:

9 Cevap yok

46

47

48

49

50

51 52

--	--

53

87. Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na tam üye olmasının işinizi nasıl etkilemesini bekliyorsunuz?

- 1 Olumlu etkisi olacak
2 Fark etmez
3 Olumsuz etkisi olacak
8 Diğer:
9 Cevap yok

88. Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na tam üyelik başvurusunun kısa vadede ulusal ekonomimizi nasıl etkilemesini bekliyorsunuz?

- 1 Olumlu etkisi olacak
2 Fark etmez
3 Olumsuz etkisi olacak
8 Diğer:
9 Cevap yok

89. Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na tam üye olmasının ulusal ekonomimizi nasıl etkilemesini bekliyorsunuz?

- 1 Olumlu etkisi olacak
2 Fark etmez
3 Olumsuz etkisi olacak
8 Diğer:
9 Cevap yok

90. Sizce, Avrupa Topluluğuna katılmamızda en önemli sorunlar ne olacaktır? (ANKETÖRE: Kodlama kutularını boş bırakınız.)

1.
2.
3.
91. Özel sektör meslek kuruluşları mesleğin gereği olarak üye olan kurumlar mı; yoksa, üyelerin istedikleri takdirde, gönüllü olarak katıldıkları kurumlar mı olmalıdır?

- 1 Mecburi üye olunmalı
2 Gönüllü üye olunmalı
3 Bir kısmı gönüllü, bir kısmı da mecburi kuruluş olmalı
9 Cevap yok

92. Üretimine en son başladığınız ürünün imalat kararını vermede aşağıdakilerden hangisi etken oldu?

(ANKETÖRÜN DİKKATİNE: Aşağıdaki şıkları aynen okuyunuz.)

- 1 Yeni bir ihtiyacı karşılaması
2 Daha kaliteli bir ürün olması
3 Daha ucuz bir ürün olması
4 Hem daha kaliteli, hem daha ucuz bir ürün olması
8 Diğer:
9 Cevap yok

54

55

56

57-58

59-60

63

64

93. İşyerinizin kuruluşunda gerekli teknolojiyi nasıl temin ettiniz?

- 01 Bir başka firmada öğrenerek
- 02 Yurt dışında görüp, öğrendiğim bir teknoloji uygulayarak
- 03 Yurt dışında gördüğüm bir ürünün lisansını (know-how'ını) alarak
- 04 Büyük firmalardan finans ve teknik yardım görerek
- 05 Devletten teknik yardım görerek
- 06 Ailemden kaldı
- 07 Çok uluslu şirket
- 08 Tümüyle şirket devir alındı
- 98 Diğer:
- 99 Cevap yok

94. Yeni personel alımında en çok hangi yola başvuruyorsunuz?

- 1 İş ve İşçi Bulma Kurumu gibi devlet kuruluşlarına başvuru
- 2 Basın ilanı veriyorum
- 3 Diğer şekillerde ilan veriyorum
- 4 Eş, dost veya tanıdıklara soruyorum
- 5 Kendiliklerinden başvuru
- 8 Diğer:
- 9 Cevap yok

95. Genel olarak ekonomimizin en önemli üç sorunu sizce nelerdir?

- 01 Enflasyon
- 02 Düşük büyüme hızı
- 03 Dış ticaret açığı
- 04 İşsizlik
- 05 Enerji darlığı
- 06 Döviz sıkıntısı
- 07 Eşitlikten uzak gelir dağılımı
- 08 Yüksek kredi faizleri
- 09 Teknolojik yetersizlik
- 98 Diğer:
- 99 Cevap yok

96. Şirketinizle ilgili birkaç soru sormak istiyoruz. Şimdi size işyerinizin yönetiminden kim sorumludur?

- 1 Şirket sahibi
- 2 Genel Müdür
- 3 Yönetim Kurulu Başkanı
- 4 Murahhas aza
- 5 Ortaklardan biri
- 6 Ortaklar birliğinde
- 8 Diğer:
- 9 Cevap yok

65	66
----	----

67

68-69		
70-71		
72-73		

74

97. Şirketin yönetiminden sorumlu kişinin

- a) Yaşı kaçtır? (ANKETÖRE: Yaşı kodlayınız.
Cevap alamazsanız "99" kodlayınız)
b) Doğduğu il (ANKETÖRE: Doğduğu ili yazınız. Yurt dışı
doğduysa "yurtdışı" yazınız. Kodlama kutu-
larını boş bırakınız.)

c) Bu ilin merkezinde mi doğmuş?

- 1 İl merkezi
2 İlçe merkezi
3 Köy
9 Cevap yok

d) Eğitim düzeyi nedir?

- 1 Yok
2 İlkokul
3 Ortaokul
4 Lise
5 Üniversite
9 Cevap yok

e) Bu şirkette daha önce yaptığı en son iş nedir?
(ANKETÖRE: İş yazınız. Kodlama kutusunun boş
bırakınız.)

f) Kaç yıldan beri bu şirkette çalışıyor? (ANKETÖRE: Yılı
kodlayınız. Cevap alamazsanız "99" kodlayınız)

g) Bu şirkete gelmeden önceki işi nedir?
(ANKETÖRE: İş yazınız. Kodlama kutusunun boş bırakınız)

h) Babası halen çalışmakta mıdır?

- 1 Evet
2 Emekli
3 Vefat etmiş
8 Diğer
9 Cevap yok
i) Babası halen çalışmıyorsa, şu andaki işi nedir?
Eğer babası çalışmıyorsa en son işi nedir?

- 01 Üst düzey devlet memuru
02 Diğer devlet memuru
03 Aynı işyerinde üst düzey özel sektör
yöneticisi
04 Bir başka işyerinde üst düzey özel
sektör yöneticisi
05 Diğer özel sektör çalışanı
06 Çiftçi
07 Rençber
08 Subay
09 Astsubay
10 Serbest meslek, (doktor, avukat)
11 İşçi
12 Tüccar, sanayici
13 Küçük esnaf, zanaatkar
14 Marjinal sektör, seyyar satıcı
15 İşsiz
98 Diğer:
99 Cevap yok

75	76
----	----

77	78
----	----

79

80

1	2	3	4	5
				4

6-7		
-----	--	--

8-9		
-----	--	--

10-11		
-------	--	--

12

13	14
----	----

(ANKETÖRÜN DİKKATİNE: Soruları cevaplayan
şirketin yönetiminden sorumlu olan kişi mi?)

1 Evet
2 Hayır

98. İşyerinizin en önemli faaliyet alanında
eğermiyetli rakipleriniz var mı?

1 Çok sayıda rakip var
2 Birkaç rakip var
3 Bir tane önemli rakip var
4 Yok
9 Cevap yok

99. 31/12/1986 tarihi itibarıyla toplam
ciironuz nedir?

(ANKETÖRE: Söylenen rakamı aynen yazınız.
Kodlama kutularını boş bırakınız.)

..... TL

100. 31/12/1986 itibarıyla bilanço aktif
toplamınız nedir?

(ANKETÖRE: Söylenen rakamı aynen yazınız.
Kodlama kutularını boş bırakınız.)

..... TL

--

15

--

16

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

17 18 19 20 21 22 23

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

24 25 26 27 28 29 30

--	--

31 32

--	--

33 34

--	--

35 36

Yazarlar Hakkında

Yılmaz Esmer

1968 yılında Yale Üniversitesinden Lisans (B.A.) derecesi almıştır. Master (1975) ve Doktora (1977) çalışmalarını Stanford Üniversitesinde tamamlarak Sosyoloji Doktoru olmuştur. 1977 yılından itibaren Boğaziçi Üniversitesinde öğretim üyeliği görevinde bulunmaktadır. Sosyal siyaset, siyaset sosyolojisi, sosyal bilimlerde araştırma metodları ve kantitatif teknikler konularında uzmanlaşmıştır.

Hamit Fişek

1964 yılında Robert Kolej Yüksek Okulunu Elektrik Mühendisi olarak bitirdikten sonra, Stanford Üniversitesinde Bilgisayar Bilimleri Dalında M.B., Sosyoloji Dalında M.A. ve Ph.D. yapmıştır. Stanford, Rochester, Hacettepe ve ODTÜ'de öğretim üyeliği yapmıştır. 1978 yılından beri Boğaziçi Üniversitesinde öğretim üyeliği yapmaktadır. Özellikle sosyal bilim araştırma teknikleri üzerinde çalışmaktadır.

Ersin Kalaycıoğlu

1973 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden mezun olmuştur. Iowa Üniversitesinde Siyaset Bilimi Dalında M.A. (1975) ve Ph.D. (1977) almış ve Iowa ve İstanbul Üniversitesinde İktisat Fakültesi ve Siyasal Bilimler Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalıştıktan sonra 1984 yılından itibaren Boğaziçi Üniversitesinde öğretim üyeliğine atanmıştır. Siyasal katılma, siyasal temsil ve siyaset bilimiinde araştırma teknikleri konularında uzmanlığı vardır.

Süleyman Özmucur

1973 yılında Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümünden mezun olmuştur. Manchester Üniversitesinden Ekonometri Dalında Master (1974) ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden Doktora (1976) dereceleri almıştır. Boğaziçi Üniversitesinde Vassar College'de öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. Ekonometrik model, makro iktisat politikaları ve geleceği tahmin konularında çalışmalar yapmaktadır. 1975/1976 ders yılından beri aralıklı olarak Boğaziçi Üniversitesinde ekonomi, ekonometri ve istatistik dallarında ders vermektedir.

Binyildirek Işık Sokak No:18 Çemberlitaş-İstanbul
Tel: 5265460

